

ARGIA

1987 Urtarrila 11 — L urtea — 1133. zenbakia — 145 pezeta (BEZ barne) / 8 libera

**Azpillaga,
herriak
erretirorik
eman gabeko
bertsolaria**

**Amnistiaren aldeko
Batzordeak
aldaketaren
idegurutzean**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

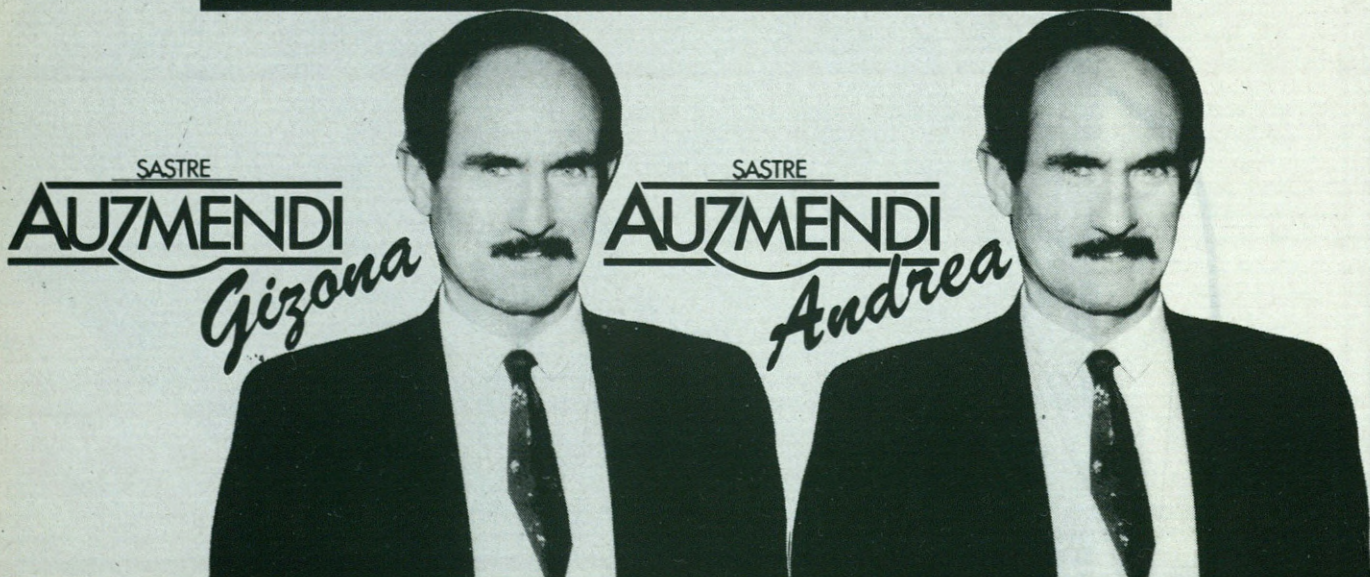
EKO LASARTE

Loidi auzoa, z/g. Tel. 36 12 79
LASARTE

Vivodist

*Donostiako
emakumeak gizasemeen pare azkenean.*

AUzMENDIK BISKIAK DRAINGOAN

Avda. 11 y Vergara, 1

Donostiako estiloa

1.133. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Ttamtaka. **E. Galar.**
14.— Amnistiaren aldeko bat-
zordeak aldetaren bide-
gurutzean. **I. Zubiondo.**
18.— Nazioartekoa.

ERREPORTAIK

- 22.— Gasteizko komikilariak
kexu. **Pablo.**
24.— Eugenio Arraiza: «Fran-
kismoan etsai guttiago zeu-
kan euskarak Nafarroan». **I. Camino.**
26.— Alemaniako Argento-
bel-en, airean eraiki den
zubia
27.— Aste honetako elkarri-
zketak: Jorge de Riezu.
32.— Riaño, urtegi bat baino
askoz gehiago. **M.A. Reye-
ro.**
36.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

- 37.— Kultur ataria. **Sabin.**
38.— Azpillaga, Herriak erreti-
rorik eman gabeko bertso-
laria. **Josu Landa.**
40.— Optimismoz bukatu zen
Nafarroako Kantu Lehiake-
ta. **Iñaki Camino.**
42.— Aingeru Epalza, bere
no-
belaz mintzo. **Iñaki Cami-
no.**
43.— Kabaret antimilitarista
Bilbon Bartzelonatik. **Iñaki
Goitioltza.**
44.— OK Korral, Lp berria aur-
keztuz. **Peru Unzueta.**

ETA BESTE

- 45.— Gaztetuko al da euskal
futbola? **G.A.**
47.— Bertsoak: **Pello Esnal.**
48.— Denborapasak.
50.— Azkena: **Mikel Antza.**

«Aurrerantzean burruka egin beste ir-
tenbiderik ez digute utzi», dio Eugenio
Arraizak Iñaki Caminori. «Frankismoan
etsai gutiago zeukan euskarak Nafa-
rroan», erasten du. Eugenio Arraiza he-
rri-giroan sortzen diren mugimenduen
sustatzale aspergaitza dugu, Bizkai-Gi-
puzkoetan nahiz mugaz bestaldean edo
Arabian hain ezaguna ez den arren. Ga-
rrantzia gorriko urteak bizi ditu Nafa-
rroak, eta Eugenio bete-betean harapa-
turik du garaia. **24. orrialdean.**

Hilaren 18an Donositik omenduko
dute Euskal Herriko bertsolariak Jon
Azpillaga, Herriak erretirorik eman ga-
beko bertsolaria, Donostiako Astoria an-
tzokian. Gipuzkoan sortua, beti bizkaitar
ordea, Ondarroan ari da beharrenean
eta Mutrikun bizi da. Josu Landak elka-
rrizketatzen du garai bateko bertsolari
zaharrenean, gerraondokoaren, eta ga-
urko bertsozaintzaren arteko zubirik inpor-
tanteenetako bat den Azpillaga. **38.
orr.**

**PRESU ETA E
ETXERA FAMILIARES**

Joan den urtean hamargarren urtea
osatu du amnistiaren aldeko mugimen-
duak gure artean, eta urte berriari bere-
gituretatze eta indarberritze asmoekin eki-
ten diote Amnistiaren aldeko Batzor-
deek. Masa mugimendu bezala dituzten
helburuak berritu, eta populazio ahalik
eta gehiena zabaltzea, presoan familiari-
tekoei protagonismo berri bat emateare-
kin batera, dituzte berehalako lanak. **I.
Zubiondori** kontatzen dizkiote, **14.
orrialdean.**

Urtegi bat baino askoz gehiago da Ria-
ño herriaren inguruan asko idatzi da
egunotan, baina gehien bat, leondar he-
rrixka honen superbibentzia ahaleginari
egokiturik. Inor gutxi daki probintzia
osoarentzat eskualde honen suntsipe-
nak ekarriko duena, askoren ustetan
Europako lurralderik ederrenetarikoa ba-
ten desagertzea suposatuko bait du. **M.A. Reyerok** kontatzen digu. **32.
orrialdean.**

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki
Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Iras-
torza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo
Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubi-
ria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta
Jimenez, Karmelo Landa, Laura Minte-
gi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txo-
tze Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Ola-
no, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai,
Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande
Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agi-
rre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Jo-
seba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe
Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia
Elosegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot
Etzeaharreta, Esther Forcada, Joxean
Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Ti-
to Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Iza-
girre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Li-
zartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan
'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendi-
guren, Bego Montorio, Mikel Nabarro
'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier
Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sa-
rriegi 'Murumendi', Joseba Sarriñana,
J.L. Alvarez 'Txillardegia', Mikel
Ubillos, Urederra.

Marrazkilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe,
Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandia-
ran, Agus Barandi.

Ardura teknikoa: Simeon Ba-
rroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña
19 Behe. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 145 pezeta / 7 li-
bera (BEZ barne).

**1987. urterako harpide-
tza sarriak:** (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....360 libera.
Estatu Espainola.....5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....7.200 pezeta.
Airez.....11.000 pezeta.

ABENDUA 11 URTARRILA 17

urtarrilaren 15ean
ilbete

mareak: (urtarrilaren
11an)
gora: 05.25 eta 19.16
behera: 10.27 eta 24.31

eguzkia: (abendua
11an)
irten: 08.33
sartu: 17.59

liburuak

Mikel Mendizabal

Albistaria

LURRAREN

Aldizkariaren izena:
UNESCOren Albistaria
Ezaugarriak: 40 orrialde,
20. alea, 150 peza.

UNESCO elkarteak, aldizkari nazioartekoa ateratzen du gai ezberdinak aztertuz; hau dela eta, HABEK gure hizkuntzaren alfabetatze-maila altza nahian, euskarara itzultzen du aldizkari interesgarri hau. Eta hala da benetan zerbaki hau gure planetari buruz hitz egiten diguna. Hamasei artikulua ezberdin azaltzen dira lurra eta sistema solarra erakutsiz. Interesgarria da ezagutzea bizi garen planetaren sor-kuntza, garapena, tenperatura, beste planetekin duen distantzia, konposaketa, erlazioak... Argazki bikainak ere ez dira falta, Islandian itsasoan sortu zen irlarena adibidez, terremotoak e.a. Norbaiti harpide egitea interesatzen bazaio deitu dezala (943)422596, 422039 zenbakira.

Titulua: Sasiak begiak ere badituk
Egilea: Aingeru Epalza
Argitaletxea: Elkar
Ezaugarriak: 122 orrialde
500 pta.

Nafarroan lehen karlistadaren garaian Arrieta izeneko gazte batek izandako bizikizunak konderatzen dizkigu abenturaz gainezka dagoen nobela motz honek. Baserria eta kontrabandoari utzi eta Don Carlosen tropetan sartzea erabakitzen du gazte honek Frentean nahasketa batzuri dela eta, Arrieta karlista militar liberal ospetsutzat hartzen dute eta Iruñera eramaten Ziudadelara. Han, garai hartako Iruñeko giro desberdinak ezagutzen ditu, besteren artean aetz baten burdela. Bertan aurkitzen du bihotza ebatsiko dion bere herriko neskatoa. Artean, urrez beterikako boltsa nahastekutzen da nobelan, urdanga bereganatzen lagunduko diona.

Istorioa noski aurrera doa, batzuetan nahiko zail egiten den idazkeraz, beste aldeko eta Nafarroako hitz ugari baitakar nobelak.

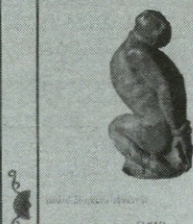
Suspentsea eta larritasun giroa da nobelaren beste ezaugarria, dena abentura nagusiaren funtzioan dagoelarik. Abentura hauek, Arrieta baztandarrarenak, paper batzuetan aurkitu zituen Dionisio Santesteban Arizakun auzoko arizkundarrak kutxa batean. Etxebertz izeneko batek eman ditu argitaratu.

Aingeru Epalza iruñearra dugu, kazetaritzan lan egiten duena. Korrok taldean ere aritua da. Nobela motz honekin 1985. urteko Iruñeko udalaren literatur saria irabazi zuen, bere olerki batzuk ere aipamen-saria izan zutelarik.

Argitaratzen duen aurreneko nobela da.

GERLAKO TRESNA BIZIDUNAK

Xipri Arbelbide

Titulua: Gerlako tresna bizidunak

Egilea: Xipri Arbelbide
Argitaletxea: Elkar
Ezaugarriak: 152 orrialde,
650 peza.

Hamar urtez, beste euskaldun gazte guztiek bezala, Xipri Arbelbidek egin du bere egonaldia Algerian. Bertan «Frantses pakea» ezartzera doaz gerla oso zikinean. Arbelbidek, bertako zurikereia eta ankerkeria salatzen du, tortura, neska-bortxatze, herri-erretzea... azalduz. Liburu hau eta guztiz ez da kritika politikoan geratzen eta Argelia herri interesgarriaren historia pixkat kontatzen digu. Hasieratik ere, Arbeldik, bere zenbait gerla lagunen oroitzapen hunkigarriak aipatzen dizkigu nobelako gora-beheretan sarturik.

1986-ko udan, idazleak lurralde haietara itzulera txikia egin zuen eta hona hemen bidai motz haren zenbait oroitzapen.

Xipri Arbelbide Baxe Nafarroan jaio zen duela 52 urte. Ikasketak, Afrikako misiolari batzuren seminarioetan egin zituen Landes, Nantes, Belgika eta Lyon. Ondoren misiolari bezala 12 urte pasa zituen Kosta Marfilen. Gaur egun kazetari dugu Ipar eta Hego Euskal Herriko zenbait komunikabide-tan.

Titulua: Euskarazko hiztegia

Egilea: «bostak bat». Patxi Uribarren, Luis Baraizarra, Txomin Solabarrieta, Ricardo Badiola, Juan Luis Gokoetxea eta Gotzon Aurrekoetxea.

Argitaletxea: Adorez 2
Ezaugarriak: 1000 orrialde,
2650 peza

Baten bat harritu daiteke beste hiztegi berria atera delako, baina hau ordea, ezberdina dugu, lehenengo benetazko euskal hiztegia delako.

Arazo asko izan dituzte bere lan ikaragarria kaleratu baino lehen. Ekonomikoak, gramatikakoak, moldaketakoak... Hala eta guztiz, beraien lan gogorra eta beste talde ezberdinen laguntzaz, argitaratu zaigu altxor garrantzizko hau.

13.000 hitzetik gora landu dira gure hizkuntzan erabiltzen diren hitzak aztertuz; zientzi-hitza beste hiztegi bereziatarako uzten dituztelarik. Honela, irakurle kopuru handiena jaso nahian, definizio zehatz baina errazak egin dituzte, interpretazio anitzen arazoa gaudituz.

Egileek, irakurle mota ezberdinak izan daitezkeela kontuan izanik, sarrera hitzen hautaketa hiru fasetan burutua izan da.

— Lehenengoan, euskara ikasten nahiz sakontzen ari direnei beharrezko zaizkien hitzen zerrenda dugu. Hau AEK, HABE, eskolaurreko eta lehen zikloko programakuntzen... laguntzaz egina da.

— Bigarren fasean, aurreko galbae estuatik kanpo gertatutako hitz batzuri egin zitzaien leku. Hemen UZEI,

Hiztegia 2000, Azkue e.a. landu izan dira

— Azkeneko fasea osagarritzat jo dute. Erabilitako iturriak ez dira hain finko eta zehatzak, zerrenda irekia goa eta biribilagoa izanik.

Hiztegi bikaina, lehen behako batez behintzat. Egileek, garbi esan dute lan erabatekoa ez dela, hitz jatorrien edota zenbait dialekto lantzen ez dituztenean adibidez. Hala eta guzti ezin zaio lan berri honi bere eundoko garrantzia ukatu, eta hortik aurrera denbora eta jendeak erabaki dezala.

Titulua: Gorbea, Euskal Herriko mendia

Egilea: L.P. Peña Santiago

Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: 315 orrialde, 2800 peztu.

Berriz ere Peña Santiagoren liburu berria. Gure herriaren naturaren izaera hain ondo ikertu eta deskribatu duen gizon honek, oraingoan Gorbea mendi mistuaren ibilaldi eta gailurrak eskaintzen dizkigu.

Armeniatik lehenengo iberoek ekarri zuten izen bitxi hau «Gorbea» izen berarekin jarraitzen du eta inork ezin dio ukatu mendi honek duen misterio kutsua. Bere ezaugarri handienetakoa autoreak dioenez, tontorrean duen gailur berezia omen da duen forma eta tamainu bitxiarengatik. Peña Santiagok, orohar hogeitabi ibilaldi deskribitzen ditu gailurrera igozteko. Bertako ezaugarri nagusienak deskribatuz, hau da, geografia, arkitektura, piztiak...

Lehenengo orrialdeetan autoreak, bere iritziz dagoen igoerarik jatorrenarekin hasien zaigu. Hau Ubideako pla-

zan hasten da eta behekaldean hasi eta Azerotik Dulaun barrera doa. Plazako arkitekturari deskripzio txikia egin ondoren, piskana bideratzen doa Zubizolako errekarara iritsi arte. Handik abiatu ondoren artzaina topatu zuten eta honen bidez deskribatzen digu lekuaren edertasuna hango zenbait detaile erakutsiz: iturria, harkaitzak, basoa... artzaina utzi ondoren bidea deskribatzen jarraitzen du, amildegia, basoak, piztiak direla... azkenik Aldamiñospeko lepora iritsi zen, zuzenean tontorrera iristeko.

Baina, autoreak beste hogeita bat ibilaldi deskribitzen dizkigu leku bakoitzaren bereizgarriak eginik. Interesagarria jakitea adibidez, duela

zenbait urte arte bertan otsu eta hartzak zirela edota leku berezi hontan zulo txikia kokatzen dela...

Testuak, tratamendu zehatzak, autorearen liburu askotan bezala kutsu poetikoa ez zaio falta, irakurlea mendiaz piskat maitemindu dadin.

ASTE HONETAN NABARMEN

Aresti, poeta ahaztu gabea

Titulua: Gabriel Arestiren literatura lanak

Egilea: Gabriel Aresti

Argitaletxea: Susa

Ezaugarriak: Hamar tomo, 8.000 peztu.

Gabriel Aresti hil zenetik hamaika urte luze iragan direnean aurkeztu da Gabriel Arestiren literatura-lan bilduma hau. Hiru helburu bete nahi izan dira argitarapen honen bitartez:

Lehen, oriangoz garaiz gabiltzala, sakabanaturik aurkitzen ziren Arestiren eskribu guztiak bildu eta honen obra liburuaren bidez finko uztea.

Bigarrena, jatorrizko bertsiak finkatzea, lanen agerpenetan maiz gertatutako bikoizteak argituz, baita Arestiren lumatik sortua ondoren gehitutako itzulpen eta aldaketatik ondo bereiztuz.

Azkenik, Arestiren obra ahalik eta modu eskuragarrienean argitaratzen ahalegindu dira Susakoak, eta horretan idazlea beraren borondatea kunplitu besterik ez da egin, «herriaren ahoko» idatziari kanal herrikoia eskainiz.

Hamar liburutan aurkeztu dira Arestiren lanak; Poesia, narratiba, eta teatroa oso-osorik eta «literatur lan» kontzeptuaren murriztapenik onartu gabe, itzulpenak, artikulak, hitzaldiak eta gutunak ere bai. Hara hemen, laburrean liburu bakoitzak dakarrena:

— LEHEN POESIAK izenburupean bildu dira Arestik 1954-64 urteen bitartean idatzitak.

— HARRI ETA HERRI Arestik lehen aldiz 1964. urtean argitaratu zuena.

— EUSKAL HARRIAREN kasuan autoreak prestatu

zuen bilduma lehen bertsioa, 120 poemaz osatua.

— HARRIZKO HERRI HAU bilduma autorearen eskuskrutik zuzenean jasoa.

— POESIA ARGITARAGABEA. AZKEN POESIA. Autorearen heriotzaren ondoren argitaratu ez ziren poemak.

— NARRATIBA liburuan MUNDU MUNDUAN nobela bakarra, sei ipuin eta hiru narrazio labur eskeintzen dira.

— ANTZERKIA titulua bere sei antzerki lanekin.

— ITZULPENAK-I izenean bildu dira, poesia lanen itzulpenak, eta bestetik gailurrik egin zituenak.

— ITZULPENAK-II Liburuan agertzen dira gainontzekoak, hitz-lauz eta teatrozko itzulpenak, alegia.

— ARTIKULUAK. HITZALDIK, GUTUNAK. Bere literatura-lan guztien agerpean osatu nahian.

GABRIEL ARESTIREN LITERATURA LANA bilduma hau lan-talde batek urte oso batez burututako nekearen emaitza dugu. Lan gogor eta luzea, baina argitaratzea pena merezi izan duena.

zinema

Goierriko zine kluba

urtarrila

10 Goierriko zine klubak larunbat honetarako film baten emanaldia prestatu du. "Oriente y occidente" izeneko filma honetan Indian gertatzen den istorio bat kontatzen zaigu, garai ezberdinetan bertan bizi diren emakumeen istorioa, hain zuzen ere. Bi emakume britainar hauek bere askatasun indibiduala lortzeko beste kultura eta mundu bat onartzea erabakitzen dute. 1982. urtean eginiko filma honen zuzendaria James Ivory da. Emanaldia urtarrilaren 10ean Ordiziako Herri Antzokian izango da arratsaldeko 4,30tan.

24 ordu ikaratzeko pelikulekin Oreretan

urtarrila

16 Datorren asteko ostiralean da! Oreretan "Beldurrezko gaua" lemapean zine saio bikain bat eskainiko zaigu. 30st pelikula pasatzekotan dira antolatzaileak, hauek arratsaldeko 7etatik hurrengo goizeko 7etara bitartean pasatuko direlarik. King-Kong zine-klub taldeak honako pelikulak botako dituztela iragarri du: «Elm Street-en amets gaiztoak», «Ehiztariaren gaua», «Reanimator», eta goizeko bostetan pelikula sorpresa bat. «Beldurrezko gaua» delakoa Victoria Aretoan izango da, eta bertara joan nahi dutenek oradindu behar duten zenbatekoa 250 pezeta da.

Tolosako zine kluba

urtarrila

16 Tolosako zine klube-koek aurtengo ekitaldiari zenbait filma eskainiz ekin diote. Urtarrilaren 9an Akira Kurosawa zinegile ja-

poniarraren ikusi ahal bazen, "Ran" izenekoak noski, hilaren 16an Eric Bohmer-en "La mujer del avia-dor" izeneko filma botako dute. Emanaldi guztiak gaueko 10,30tan hasiko dira Tolosako Iparragirre zine-man.

Baionako Utopia

Baionako zineman badago urtarrilaren zehar ere zer ikusi. Jakin ahal izan dugunez egitarau interesgarri bat izango da Baionako zinema honetan, besteak beste honokoak dira bertan ikus ahal izango diren filma batzuk: "Rosa Luxemburgo" filma alemaniarra, Andre Malraux-en lan batetan oinarritutako "Sierra de Teruel" deritzan filma espainiarra, gerra zibilari buruzko filma interesgarri bat dugu hau. Kadokawa zinegile japoniarraren "Tokio Blues" izeneko, Xengelaia zinegile errusiarraren "Mendi Urduñak" 1983. urteko filma. Bestalde Louis Joubet aktore frantziarraren ehungarren urteurrena dela eta "Quai Des Orfèvres" Clouzot zinegilearen lana ikus ahal izango da. Azken filma hau 1947. urtean eginiko lana dugu.

musika

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa Baionan

Urte hasiera honetarako Euskadiko Orkestra Sinfonikoa badu zer eskaini. Aurtengo ekitaldiekin hasteko Baionan eskainiko du urtarrilaren 14an Sorozabal eta Strauss-en lanez osatutako kontzertu bat. Kontzertu hau Baionako Theatre Municipal delakoan ospatuko da, Euskal Herri osoko beste zenbait herri eta hiritan entzun ahal izango delarik: Sestaon hilaren 15ean, Gasteizen 16an eta Bilbon 19an. Egun hauetako kontzertuak Urbano Ruiz Laordenek zuzenduko ditu eta bertan honoko lanak entzun ahal izango dira: Albeniz - Sorozabalen "Pepita Jimenez", Sorozabalen "La taberna del Puerto" (zatia), "Katiushka" (zatia), "Los burladores" eta "La del manojo de Rosas" (zatia). Straussen "Pizzicato Polca", "Danubio Urdina", "Enperadorearen Valsa", eta abar. Urtarrilaren 17an berriz, Donostian izango da beste kontzertu bat, okasio honetarako egitarau berezi bat izango delarik.

Auvergnoko orkestra Gasteizen

urtarrila

14 Jean Jacques Kantorow-en zuzendaritzapean hilaren 14ean, Auvergnoko Orkestrak kontzertu bikain bat eskainiko du Gasteizen Principal antzokian arratsaldeko zortzietan, bakarlari lanetan Jean Marie Trotereau biolonzelojolea arituko delarik. Kontzertuaren lehenengo partean Albert Roussel eta Carl Philipp-en taldeak Emanuel Bach-en eresiak interpretatuko ditu. Bigarren zatia Giuseppe Verdiren «Laukote 'si' txikian» deituriko obrak osatuko du. Musika klasikoaren entzun nahi duenarentzat aukera ezin hobea!

«Sasitik

sasira»

Oiartzunen

Zarautz eta Bergara eta Tolosa eta gero (azken bi horiek hilaren 9an eta 10ean izango dira respektiboki), 16an, gaueko 10etan, Oiartzungo Madalensoro pilotalekuan arituko dira Eltzegor-rekoak. Espero dugu noski Manu Gereka mimolari getariarra bertan izango dela. Beti bezala, «Printza»k antolatua.

arte

□ Donostian Galeria Dieciseis-en hilaren 16tik aurrera Cesepe-ren erakusketa (margoak eta marrazkiak).

□ Azpeitian hilaren 19tik aurrera Francisco Nogales-en margoak ikusgai Antxieta Etxean.

□ Alfredo Salazar-en margoak urtarrilaren zehar Etxeberria Galerian.

□ Musikarte Aretoan hilaren 15etik aurrera, Luz eta Sol Mirandaren tapizak ikusgai.

□ Bilboko Museoa Jose Plectnik-ek arkitekturari buruzko erakusketa zabaldu du, hilaren 31a bitartean.

□ Urtarrilaren 11ean zabalduko da Patric Merchant-en margoen erakusketa orereta-ko Gaspar Galerian.

«Prensa klandestinitatean eta herbestean»

Prensa kluba eratzeo dagoela-ta Donostian klandestinitate garaian prentsak bizi izan zuen egoerari buruzko erakusketa bat ospatzen ari da. Erakusketa hau urtarrilan zehar da eta bertan gerra garaietik hasita kartel eta egunkari bitxi asko ikusi ahalgo da. Erakusketa Prensa klub berri honen Larramendi kaleko 6. zenbakian duen aretoan izango da.

Bilboko merkatal kamaraz erakusketa

Hilaren 19an zabalduko da otsailaren 15a bitartean Bilboko kamarako komertzioaren historiaz erakusketa. Erakusketak hiru atal ezberdin izango ditu bere baitan: lehengoa, bazkude honen historiaz arduratzen dena litzateke Emilia-no Fernandez de Pinedoren ardurapean dagoelarik. Bigarrena, kamararen garai kontemporaneoaz, hau berriz Marian Zabalak zuzenduko duelarik. Azkena, arteari buruzkoa. Bilboko itsas adarra gaitzat dituen margoak erakutsiko dira bertan, itsas adar honen garapena margoak ikusiaz azaldu nahi delarik. Erakusketa hau Bilboko Errekaldeko Alameda kalean, 30 zenbakian izango da.

antzerkia

Dirudien ez da Donostian antzerki emanaldi ugari izango urtarrilan zehar. Hala ere, jakin dugunez, «Orain» eta oraingo izeneik ez duen beste talde bat lan batzuz prestatzen ari direla. Ea aurki ikus ahal izaten ditugun horiek ere!

Bilboko Aiala Antzokian ere urtarrilaren 8tik 18ra bitartean **Geroa** taldeak "Doña Elvira imáinate Euskadi" izeneko lana antzestuko du. Emanaldiak arratsaldeko 8tan izango dira.

«5 Lorcás 5» Bilbon

Aurki aurkeztuko da Bilbon «5 Lorcás 5» izeneko antzerki obra Bilboko Arriaga Udal Antzokian. Bost zuzendari eta es-tetika mota ezberdinak biltzen dira antzeslan honetan: Lindsay Kemp, Jose Luis Castro, Joan Baixas, Jose Pasqual eta Luis Alonso. "El paseo de Buster Keaton"ek zabalduko ditu muntaia honen ateak, Lindsay Kemp-en lanak, alegia. "La doncella, el marinero y el estudiante" izeneko lana da sorta honen bigarrena, Jose Luis Castoren zuzendaritzapean eginkoa. Hirugarrena "Escena del teniente de la guardia civil" izango da, Joan Baixas izeneko zuzendariaren lana, hain zuzen ere. Hurrengo lana lau minututako obra labur bat da "Diálogo del Amargo" izeneko, Lluís Pasqual-ek zuzendutakoa. Azkenik, "El retablillo de Don Cristóbal" deritzan lana ikus ahal izanen da. Emanaldia hau hilaren 18ra bitartean ikus ahal izango da arratseko 8tako saiotan.

-filma-

Arrosaren arantza

Filma: Arrosaren izena
Zuzendaria: Jean Jacques Annaud
Aktoreak: Sean Connery,
F. Murreay Abraham

Ez gaitu gogaitu Jean Jacques Annaud zuzendari frantsesak Umberto Eco italiarraren nobelaren gainean, zinemarako egindako moldapen honek. Garai bateko produzio tzarren tankera hartzen du zeluloideak, aktoreak primeran hautatu dituelarik Erdi Aroko gomentu horren bizimodua adierazteko. Praileak ezin hobeago agertzen dira filme honetan.

Giroitze historikoa topiko samarra bada ere —Erdi Aroa iluntasunean eta lanbro artean aurkeztzen zai-gularik filme honetan ere— garaiko errealtatea eta borroka erliziozkoak sinpleki baino ederki jaso ditu zuzendaria. Musikak ere asko laguntzen du monastegi edo gomentu misteriozko horren barruan sartzeko orduan. Zerbait egoztekoan eszena luzeak —oso luzeak— batzutan eta erritmo geldo samarra erabiltzearena lepora dakioke zinta honi. Normala gaur egun ikusten dugun zinema klasea ikusita. Egokia bestalde pelikula historiko bat —Erdi Arokoa gainera— egiterakoan. Sean Connery-k ondo betetzen du bere papera filme honegatik merezi-mendu gehiagorik ez duelarik irabaziko.

Bi hitzetan esanda entretenigarri eder bat da filme hau, Arrazoia eta Fedea, Gizalegea eta Inkisizioa, Jakintza eta Erligioa, Argia eta Iluntasuna borrokan ager-tzen zaizkigularik Pizkundearen iragarle bezala.

MARTIN GOIKOETXEA

urtarrilak 11 **igandea** 11,00: Meza. 12,00: Klasikoen txokoa: Amaya Opera. 14,30: Teleberri. 14,35: Herkuloideak (m. bizidunak). 14,55: Pottokiak (m. bizidunak). 15,20: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 16,15: Simon eta Simon (telesaila). 17,00: Kenny Everett show (umorezko saioa). 17,30: Ellery Queen (telesaila). 18,15: Txoria dut maite. 18,45: Munduko ipuinak eta ele zaharrak (telesaila). 19,10: Jack Buchanan gogoratzen (musikal berezia). 20,05: «Ali Babaren semea» (luzemetraia). 21,30: Gaur Egun. 21,50: Arbasoen Jauregia. 22,25: Kirolez Kirol.

urtarrilak 12 **astelehena** 12,06: Pottokiak (m. bizidunak). 12,30: Kirolez Kirol. 14,30: Teleberri. 15,00: Egunkari debekatua (telesaila). 16,05: «Ali Babaren semea» (luzemetraia). 20,13: Birdman eta Galaxia hirukotea (m. bizidunak). 20,40: Magnum (telesaila). 21,30: Gaur egun. 22,00: «Gorpua bertan» (luzemetraia). 23,30: Gaur egun.

urtarrilak 13 **asteartea** 14,05: Birdman eta Galaxia hirukotea (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,10: Egunkari debekatua (telesaila). 16,15: «Gorpua bertan» (luzemetraia). 19,05: Bruffiren mundu magikoa (m. bizidunak). 19,30: «Cable Hogueren balada» (luzemetraia). 21,30: Gaur egun. 22,00: Aurrez aurre. 22,40: St. El sewhere (telesaila). 23,30: Gaur egun.

urtarrilak 14 **asteazkena** 14,00: Bruffiren mundu magikoa (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,10: Egunkari debekatua (telesaila). 16,25: «Cable Hogueren balada» (luzemetraia). 19,35: Felix katua (m. bizidunak). 20,00: Ramsay gaztea (telesaila). 20,50: Lapikoka (sukaldaritzak eta kulturako saioa). 21,30: Gaur Egun. 22,10: Mahai Ingurua. 23,30: Gaur egun.

urtarrilak 15 **osteguna** 14,00: Felix katua (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,10: Duke Kaleko Dukesa (telesaila). 16,00: «Beldurraren saria» (luzemetraia). 19,25: Xagu ausarta (m. bizidunak). 20,00: Ellery Queen (telesaila). 20,50: Euskal Herriko mito eta ipuin zaharrak (dokumentala). 20,55: Gaztexpress (gazteen saioa). 21,30: Gaur egun. 22,00: Munduan zehar (nazioarteko albistegia). 22,35: Mountbatten, azken erregeordea (telesaila). 23,25: Gaur egun.

urtarrilak 16 **ostirala** 13,03: Xagu ausarta (m. bizidunak). 13,35: Lapikoka (sukaldaritzak eta kulturazko saioa). 14,30: Teleberri. 15,10: Duke kaleko Dukesa (telesaila). 16,25: «Potemkin akorazatua» (luzemetraia). 19,35: Herkules indartsua (m. bizidunak). 20,00: Franken gorabeherak (telesaila). 20,35: Arkupe (saio kulturala). 21,00: Kirolez kirol. 22,00: «Samurai» (luzemetraia). 22,40: Gaur egun. 23,45: Fede Giroan.

urtarrilak 17 **larunbata** 10,40: Arturo Errege (m. bizidunak). 11,05: Herkuloideak (m. bizidunak). 11,25: Benji (telesaila). 11,45: Magnum (poliziakoa). 12,35: Aita, bedeinka nazazu (telesaila). 13,00: Arkupe (kulturazko saioa). 13,30: Jostaleku elektronikoa (telesaila). 13,35: Munduan zehar (nazioarteko albistegia). 14,30: Teleberri. 15,05: Herkules indartsua (m. bizidunak). 15,30: Pinoxo (m. bizidunak). 16,00: Kirolak. 17,00: Ramsay gaztea (telesaila). 17,45: Triffidoen eguna (telesaila). 18,10: Hardy'tar mutilak (telesaila). 18,55: Traste zaharren kutxa (zinema komikoa). 19,25: Ravioli (telesaila). 19,50: Noeren kutxa bizia (dokumentala). 20,15: Assaultedd nuts (telesaila). 20,45: Zine komikoa. 21,00: Sport auto. 21,30: Gaur egun. 21,50: «Kandidatoa» (luzemetraia). 23,10: Hamar ipuin italiar: «belauntzia» (telesaila).

aste honetako luzemetraiak

Ekintzak eta abenturak

Oporren martxa bera jarraituaz aste honetan ere abenturazko eta ekintzazko filmeak izango ditugu, batipat.

Igandetik hasiaz «Ali Babaren semea»-rekin joko dute eta haurrentzat izan beharko luketen filmeak gaueko zortziretan ipini dituzte. Astelehenean Antton Ezeizaren pelikula ikusteko aukera aparta. Bertako zuzendarien zinta gutxi badaude aste eta hile honetan aukera bikainak zinezaleok izango ditugunak. Ekialdeko zine eragina nabaria izango da eta gure artean hain ezagun diren «Ikuska» egile honek merezia dauka bere lanak ikustea.

Asteartean, western baten zorigaitza edo, dugu. Aspaldi honetan ez genuela horrelakorik dastatzen eta oporrak direla eta hemen dugu, agian jendeari gustatzen zaizkio baina...

Ostiralean ez dugu patu hobeagorik izanen. «Samuraia» izango dugu gure artean eta diru ordainetan kobratzen duen hiltzaile baten une latzak gozatuko ditugu. Aste bukaeran politika izango da gaia eta mundu horretan azpilanetan dabilen mamuaren lanak azalduko zaizkigu.

Abenturak, bai, izango ditugu baina filme moeta hauetatik salbatzen den bakarra, guztiz gomendagarria dela deritzogu. Ez gal.

urtarrila

11 Ali Baba-ren semea.

Kashna Baba, Ali Babaren semea, Persiako militarren eskolako ikasle bat da. Bere lagunik hoberena Mustafa du eta etsaierik handiena Hussein, Bagdad-eko Kalifaren semea. Azura de Fes printzesa eta bere ama bahituak izan dira. Bahitzailea, kalifa bera izan da eta Azura-rekin ezkonduko den Sha-ren jauregira zihoazenean bahitu ditu. Kalifak edozein bidetik Ali Baba-ren altxor guztiak lapurtu nahi ditu eta horretarako jakin arazten du Azura printzesa Kashak bahitu duela. Momentu horretan hasiko dira istiluak.

Pelikula honetan esku hartuko duten antzesleek honako hauek izango ditugu: Toni Curtis-ek paper garrantzitsua izango du eta bera-ekin batera hor azalduko zaizkigu Piper Laure, Susan Cabot eta Williams Reynolds. Pelikula hau Kurt Newman-en zuzendaritzapean burutu zen 1952. urtean, beraz zahartxo dugu abenturazko filme hau.

Atsegingarria beste zereginik ez baduzue.

urtarrila

13 Cable Hogue-ren Balada.

Oraingo txanda western bati egokitzen zaio, Cable Hogue-ren istorioa kondatzen duenari, hain zuzen ere.

Cable Hogue, bere kide Taggart eta Bowen-ek bere mandoa, fusila eta janariak kendu ondoren, basamortuan uzten dute. Lau egunez, basamortutik ibili ondoren, ura aurkitzen du eta bertan gelditzeko erabakia hartzen du, egunen batean bera saldu dutenengan mendekatzeko.

Bitartean, postagurdiko bidaiariei ura eta janariak saltzen dizkie, lagunak egiten ditu; honen artean Joshua, sasi-sermolaria eta Hildy emakumeaz maitemintzen da.

Zuzendariaren hitzetan, hots, Sam Peckipah-en hitzetan, Jainkoak desafiatzen dituen gizon baten istorioa da. Eta desafio horren ondorio latza horiek jasan beharko ditu. Pelikula samur eta humoretsu honetan esku hartzen duten antzesleak Jason Robard, Stella Stevens eta David Warner eginkizun garrantzitsuenetan. Hamasei urtetako pelikula honekin denborapasa ederra izango dugu bakardadearen aztar-nak ikusi ahal izateko.

urtarrila

16 Samuraila. 1967. urtean Parisen. Hiltzaile ospetsu bat Parisa dator lan garrantzitsu bat betetzera, baina bere ezustean polizia eta kontratatu zutenengan-dik ihes egin beharrean aurkituko da, era berean.

Ekintzan sartu aurretik, bere gelan lasai dago, Jef Costello. Soldata kobratzen ohiturik dagoen hiltzaile honek pertsona bat hil behar du. Koartada bila dabil eta berarekin dabilen neskak lortuko dio, arratsaldeko zazpiretatik goizaldeko ordubiak laurden gutxi arte Jane-rekin izango da. «Night Club» batetan sartuko da pianoaren atzean izkutatu eta

1967. urtean burutu zuten filme hau Jean-Pierre Melville-ren zuzendaritzapean. Ekintzazko zinta hau antzes-le ospetsuez beterik dago: Alain Delon, Francois Perier eta Nathalie Delon.

urtarrila

17 Kandidatoa. 1972. urteko pelikula honek politika munduan murgildurik dauden tira-birak ikusi eraziko digu.

Amerikar senatuan eserleku bat lortzeko alderdiak duen aukera bakarra Bill McKay gaztea izango da. Gazte honek Crocker Jarmoen aurka egin beharko du. Bill gaztea California-ko agintari boteretsu ohi baten semea da eta bere aita garai batetan ere Californiako gobernadorea izan zen.

Gazte honi 20 urtez aitari

ikusitakoa ez zaio gustatzen baina Marvin Lucas-ek, alderdiko bultzatzaileak, animaturik saiatuko da. Une honetatik aurrera McMay-ren bizitza erabat aldatuko da, bere asmo pertsonalak ere leku berezia hartuko bait dute eta era berean, bere emaztea ere, izugarritzko garrantziaz hornituko da eta McKay-ren erabakitan zama handia izango du.

Zuzendaria Michael Ritchie dugu eta aktoretzat Robert Redford, Peter Boyle eta Don Porter, beraz banaketa ezaguna.

urtarrila

12 Gorpua Bertain. Hile honetan Antton Ezeiza-ren hilea dugu. Zaila bada ere, hile berean zuzendar beraren hiru luzemetraia ikusteko aukera izatea ez da makala eta are gutxiago zuzendari euskaldun batetaz ari bagara. Aurreko astean «Datorren Udazkena» izan genuen, aste honen hasieran, astelehenean, «Gorpua Bertain» eta datorren 26ean «Azken Topatzea».

Parte hartzen duten aktoreak Carlos Larrañaga eta Francoise Brion izango dira gehien bat. Aukera bikaina Antton zaleak garenontzat eta Ekialdeko zinea atsegin dugunontzat.

botoia sakatu aurretik

Jack Buchanan gogoratzen

Igande honetan zazpirak eta hamarretan musikal berezi bat ikusteko aukera bikaina. Bikaina dantza eta abesti klasikoak atsegin bazaizkizue behintzat. Musikal honen helburua Jack-ek izan zituen une arrakastatsu eta ospetsuenak berpiztea izango da.

Dantzari eta abeslari honen bizitza Christopher Gable-k antzestuko du eta Ken Russell-en zuzendaritzapean (Quadrophonia...) musikal berezia aterako da. Eskoziar pertsonaia honeta berri izan nahi baduzu, badakizu zertarako dagoen botoia.

Felix katua, asteazkenean

Garai batetako marrazki bizidunak berriz ere, gure artean ditugu. Gaztetxo diren zenbait lagun ez dute ezagutuko ere egingo baina Felix-ekin igarotako garai bateko uneak berriz ere dastatuko ditugu, merezi dute eta.

Lehenago eta gaurko marrazkien arteko kalitatea eta gaiak erkatzeko aukera ederra ere. Felix-en deabruak haurren bizigarri bilaka daitezzen da gure asmo bakarra, asperturik bait gara hainbeste supergizonez.

Asteazkenean beraz, marrazkizaleok badakigu, botoia sakatzeko da.

Ostegunean txinako txakurra

Elly Queen telesail barnean txinako konduak izango ditugu ikusgai.

Atezko bitxikeriak biltzen dituen aberats bat bere estudioan hila aurkitzen dute. Harri bitxiak jositako zakur irudi batetaz baliaturik hil dute.

Hilaren etxeko giltzazaina da gorpua aurkitzen duena, konterriko she-riff-a etxean aurkitzen delarik. Laister hauteskundeak dierela medio she-riff-aren aurkako leporaketak zabalduek izango dira eta orduntxe hasiko dira istiluak.

Telesail honen bigarren kapitulua dugu hau eta asteazkenean luzemetraien eza ikusten duenak hortxe dauka berea bere beta alferrik igarotzeko. Hala ere, hilketa giro nahasiak atsegin dituenak, gustora arituko da txoritxoaren eskaintzak dastatzen.

diskoa

Folk entzungarri eta gozoaren ibaitik

Geldiro datorrit
ur berria
Izeki

Bederatzi piezak osatzen dute Izekiren diska hau, tartean uda honetan plazaratutako «Kattallin, txiki-txiki» delarik. Txalapartaz lagunduta Mikel Dominguezek berak kantatzen duen «Amair» kenduz, gainerako doinu guztiak herrikoia dira, euskal tradizio musikak, eta bat Okzitaniatik hartua. Letrak Dominguezek egin ditu, eta doinu hain politen gainean baldarrak gelditzen dira. Hamar musiko ari dira diskan, eta azken urteotan euskal folk musikan nolabait finkatutzat jo dezakegun instrumentu saila jokatzeko dute: flauta, akordeoia, gitarra, pianoa, mandolina, arrabita, xirula, txistua... Folklore zeltatik (tin, whistle) zein inguruko kulturetatik (arrabita edo zarrabetea) hartutako zenbait instrumentu jadanik gure artean geratu direla antzematen da.

Europan, eta batik bat herri zeltetan, egiten den folkaren eragina ez da mugatzen jadanik instrumentuetara bakarrik. Areago, Izekiren kasuan euskal tradizioa Europan estandarizatu den folk joeraren galbahetik pasata eskaintzen digute. Nabarmenena «Alboka soinu»-n egiten dute: albokaz Bizkaian jotzen den doinua aitzakia bat da pieza ia berri bat burutzeko, alboka bera inondik azzaltzen ez delarik. Eta ez diot hau kritika bezala, Izekik bere lehen LP honetan folkaren munduan zein esparrutan mugituko den erabaki duela argitzeko baizik. Txanbela talde batek, esate baterako, duen joera garbizaleagoaren alderantziz, folk gozatu bat eskaini nahi diugu Izekik, gure belarri postindustrialentzako errezagoa, estridentziarik gabekoa, instrumentu askoz hornitua. Eta hala ere, seguruenik beren sorterrria den Bilboaldean ez da hango belarriek nahi bezain «zibilizatu» suertatuko.

Azken urteotan asko entzun diren folki irlandar eta eskoziarren usaina hartu diogu «Geldiro...» honen zati askori: Planxty, Clannad... Oskorrirera gutxiago. Norbaiten ildotik joatekotan, diska polit bat egin arren plazetan gutxi funtzionatu duen Lauburu taldearen parrante ikusten dugu, eta pasarte batzuek berriz, «Fistuka» piezak esate baterako, aspaldi samar itzali zen Ortzadar talde nafartarra gogora erazi digute. Diska txukun bat egiteko gauza direla erakutsi dute Izekikoek, eta orain plazan erakutsi beharko dituzte beren dohainak. Herri honetan, monstroak barne direla, diskoetatik ezer gutxi jan bait daiteke.

XALBARDIN

ihardunaldiak

Oreretan aste ekologista

Urtarrilaren 12, 13 eta 14rako oreretarako aste ekologista bat iragarri dute. Honela, 12an aztertuko den gaia «ehiza» izango da, bideo bat sarrera gisa pasatuko delarik. 13an, «Irurtzun eta Andoainen arteko autobia» aztertuko da, hemen ere lagungarri bezala diapositiba batzu emango dira. 14an azkenik, «Zentral Nuklearrak gaur» gaitzat harturik Gerra Nuklearra prebenitzeko Medikun Elkarteak partaide bat izango da.

Hitzaldi sorta Deustuko Unibertsitatean

Urtarrilaren 13tik otsailaren 19ra bitartean Deustuko Unibertsitatean hitzaldi sorta bat izango da, Deustuko Unibertsitatearen mendeurrenako ospakizunak aurrera eramateko asmotan. Aztergai izango diren gaiak honako hauek dituzte: Kulturaren berezkitasun eta nazioartekoratzeari, Elkarrekin eta Kultura Europan, Gizartearen eleaniztasuna: migrazioak eta hizkuntz-kulturazko minoriak, Euskal Herria: Hizkuntz-kultura aniztasuna, elkarte baterantz, Komunikaziorik eza eta komunikabideak, Bizitza erak eta kultura aldaketak. Hitzlariak berriz beste hauek: Edgar Morin, Jose Mariade Areilza, Juan Covarrubias, Jose Maria Setien, Mikel de Moragas Spa eta M. Alain Vulpian.

«Osasuna eta ingurunea» Iruñean

Nafarroako Gobernuak eraturik urtarrilaren 12an hasiko da Iruñean «Osasuna eta ingurunea» lemapean ospatuko diren ihardunaldiak. Ihardunaldi hauetan aztertuko den gaia bere izek adierazten duen bezala zera da, osasuna eta ingurunearen arteko harremana zenbaterainokoa den, zer nolako garrantzia duen inguruneak gure osasunari begira. Ihardunaldi hauetara beste herrietako medikuak eta abar etortzekoak direla jakin arazi da.

ikastaroak

■ Eibarren ere, Siade-co-k Eibarraaldeaz eginiko lanaren aurkezpena egingo da, urtarri-la, otsaila eta martxoan zehar, eskualdeko 38 leku desberdinetan: abisatuak zaudete.

“Arratekuen berbetia” liburu en aurkezpena

urtarrila

15 Torbio Etxeberriak eginiko “Lexicon del euskara dialectal eibarres” izeneko liburu aurkeztuko du Juan San Martinek hilaren 15ean arratsaldeko 7tan Eibarko Udaletxean. Bertan euskalki honen hamar mila ele bildu omen dituzte egileak gutxienez.

Tapizgintza, defentsa pertsonala...

Urrietako Gurea kultur elkarteak ikastaro ugari antolatu du urte berri honetarako. Betseak beste honakoak dira bertan hartu ahal izango diren ikastaroak: tapizgintzari dagokionez, urtarriaren 9an hasiko dira klaseak eta ordutegia arratsaldeko 4etatik 6ak bitartekoa izango da. Bestalde, arropa mozketa eta osaketa ikastaro bat ere emango da ordutegi berberarekin. Azkenik, defentsa pertsonala izango da ikas ahal izango den beste gaia. Ikastaro hau asteartetan eta ostiraletan izango da arratsaldeko 3,30etatik 5ak arte. Ikastaro hauetako matrikula Gurea izeneko elkartearen egin beharko dituzua lehen bait lehen.

Soziolinguistika ikastaroa Donostian

Urtarrilaren 14an hasi eta martxoaren 25a bitartean, Irakasle Elkartea antolatzaile delarik eta C.A.M.en laguntzaz, soziolinguistika ikastaro bat eratu dute. Txillardegi emango ditu ikastaro hauek, asteazkenero Doctor Caminoren liburutegian arratsaldeko 7,30tan. Oraingo honetan aztertuko diren gaiak elebitasuna eta ordezkapena izango dira.

Bizkaiera ikastaroa Bergaran

Bergarako U.N.E.D.eko Euskal Kultur Departamendua antolatzaile delarik, urtarriaren 13tik 30era bitartean «Bizkaiera» ikastaro bat eratu da. Irakasleak honoko hauek izango dira: Xabier Pardo (U.N.D.eko irakaslea) eta Mitxel Kaltzakorta (Eskoriatzako Maixu Eskolako). Ikastaro hau asteartetik ostegunera bitartean luzatuko da, gaueko 7etatik 9etara bitartean, Bergarako U.N.D.en noskil.

Berogailu ikastaroa euskal teknikoentzat

Urtarrilaren 12tik hasi eta abenduaren 31a bitartean berogailu ikastaro bat eratu da Euskal Gobernuaren babespean, euskal teknikoei zuzendurik. Ikastaro hau hilaren 12an Bilbon hasiko da, 13an Donostian eta 14an Gasteizen. Astean bi egunez luzatuko da, arratsaldeko bostetatik zortzietara bitartean. Ikastaro berezi hau, gaur egun teknologiak aurrera eman duen pausua ikusirik, egungo eza-gupenak aktualizatzeko beharri erantzun asmoz eratu da.

lehiaketak

Urolaldea projektu lehiaketa

Aurkeztu behar den projektuak gaitzat «Urolaldea: historia-geografia» behar du izan, berrehun bat orrialdeko lanaren gidoi zehatza izan beharko duelarik. Lanaren helburua izango den Urolaldeak honoko herriok osatuko dute: Legazpi, Zumarraga, Azpetia, Azkoitia, Urretxu, Beizama, Errezil, Zestoa, Aizarnazabal eta Zumaia. Mankomunidadeak aurkeztuko duen batzorde batek aztertuko ditu lanak. Projektu guztiak Urolako Mankomunidadea zuzendu beharko dira urtarriaren 15a baino lehen. Eskatzen den lana nolakoa izan daitekeen gidoitxo bat eta beste zenbait zahaztapen Urolako Mankomunidadean aurki daitezke. Honantz helbidea: Urolako Kultur Elkartea, Perdillegi Auzunea, Azpetia.

«Gaztedia eta kultura» lemapean lehiaketak

«Gaztedia eta kultura» lemapean Nafarroako Gobernuak gazteei zuzenduriko 8 lehiaketa eratu ditu. Honakoak dituzue: II Kantautoren lehiaketa, II Polifonia lehiaketa, II Pop Rock lehiaketa, I Jazz lehiaketa, I Musika Folk lehiaketa, III Arte Plastikoen lehiaketa (marrazkia, pintura, eskultura, zeramika, grabatua, komikia eta fotografia barne daudelarik) eta II Antzerki lehiaketa. Lehiaketa guzti hauek gazteei zuzendurikoak dira, beraz bertan 30 urtez beharakoak bakarrik har dezakete parte. Nahi izanez gero, xehetasun gehiago Nafarroako Gobernuaren Gaztedi Sai-lean (Arrieta kalea, 25, Iruñean) aurki daiteke. Arte Plastikoen lehiaketa salbu, lehiaketa hauetan parte hartzeko izenemateko epea urtarriaren 16an amaitzen da, honetan urtarriaren 31a izango baita azken eguna.

Ihauterietako kartel lehiaketa Irunen

Iruneko Udalak 1.987ko ihauterietako kartel lehiaketa bat antolatu du. Kartel honek textu hau eraman beharko du: «Carnavales de Irun-87, 26 de febrero al 3 de marzo. Irungo Ihauteriak-87, Otsailak 26tik martxoak 3 arte». Irundarrek bakarrik har dezakete parte lehiaketa honetan. Kartelaren neurria 88x58 zentimetrotakoa izango da eta teknika librea (fotografia, marrazkia, pintura...). Kartelak Kultura Sailean aurkeztu behar dira (Fueros kalea, 2, 4.a), hilaren 10a baino lehen. Aurkezten diren kartel guztiekin, gero erakusketa bat egingo da oraindik zehaztu gabe dauden egun eta tokiren batetan.

«Literatur saria '87» Lekeition

Lekeitioko Udal Euskara Batzordeak eraturik literatura sari bat aurkeztu da. Honokoa dira bertan parte hartzeko bete beharreko baldintzak: argitaratu gabeko lanak aurkeztu beharko dira, idazlanak Lekeitioko Euskara Zerbitzuaren bulegora otsailaren 28a baino lehen bidali beharko dira, Udalak beretzat gordeko ditu lanak argitaratzeko eskubidea, idazlan bakoitzak hamabost orrialde izan behar ditu gutxienez, makinaz idatzita eta bi espaziotara. Bestelako onformazioz nahi izanez gero, berataraz deitzea izango da onena.

kirolak

«Eski denontzat» kanpaina aurrera

Gipuzkoako Diputazioak aurtengoan ere «Eski denontzat» kanpainarekin aurrera jarraitzen du. Kanpaina honetan fondoko eskia eta eski alpinoa sartzen dira. Hiru eratako ikastaroak eratu dira: hiru asteburutako ikastaroak, aste bateko ikastaroak eta asteburu batetako ikastaroak. Kanpaina honek desplazamenduak ere bere barne hartzen ditu. Interesatuak izena Gipuzkoako Foru Aldundian eman dezakete, eta bertan xehetasun gehiago eskatu.

Tolosan eskuko txapelketa aurrera

urtarrila

10 Tolosako pilotalekuan aurrera doa binakako eskuko txapelketa. Honokoa da urtarrilaren 10ean bertako pilotalekuan beraz, ospatuko den partidua: Bergara II - Martinikorena, Larduche - Tolosaren aurka. Partidua gaueko 10,30tan jokatu da.

jaiak

Gipuzkoa

- ☐ Azpeitia, 20ean.
- ☐ Donostia, 20ean.
- ☐ Elgoibar, 17ean.

Araba:

- ☐ Aramaiona, 20ean.

Nafarroa:

- ☐ Alkoz, 17an.
- ☐ Anoizibar, 18an.
- ☐ Anoz, 17an.
- ☐ Arraiz, 17an.
- ☐ Auza, 17an.
- ☐ Zenoz, 17an.
- ☐ Ziauriz, 17an.
- ☐ Elso, 17an.
- ☐ Elzaburu, 17an.
- ☐ Gaskue, 17an.
- ☐ Gorronz, 17an.
- ☐ Gendulain, 17an.
- ☐ Gelbenzu, 17an.
- ☐ Illarregi, 17an.
- ☐ Illoz, 15ean.
- ☐ Ilundain, 13an.
- ☐ Iraizoz, 17an.
- ☐ Juarbe, 17an.
- ☐ Latasa, 17an.
- ☐ Odieta, 17an.
- ☐ Ripa, 17an.
- ☐ Ulzama, 17an.
- ☐ Urrizola Galain, 17an.

San Anton zozketa Gasteizen

urtarrila

17 Urtero bezala aurten ere San Anton izeneko ospizioaren aldeko zozketa ospatuko da datorren larunbatean Gasteizen. Egitaraua honokoa izanen da: txerri zozketa ospatu baino lehen San Pedrorra joango dira eta bertatik Plaza de Española abiatuko dira. Enparantza honetan arratsaldeko 5etan zozketa egingo dute. Zozketaren ondoren txokolate eta boilo jana izango da udaletxeko zinegotzi batzu ere bertan izango direlarik. «Sokomusko de San Anton» honëkin batera erraldoiak, erromeria eta beste zenbait ekitaldirekin batera festa giroa sortuko dute.

Lege Antiterrorista negoziatzen da Ajuria-Enearako tratuetan

URTARRILAREN lehendabiziko egunarekin geratu dira indarririk gabe Lege Antiterroristaren lau artikulua, agentziek esan dutenez oso polemikoak ez zirenak, baina «Egin» egunkariko zuzendaria prozesatzeko eta ia espetxera eramateko balio izan dutenak. Orain gainerako artikulua daude eztabaidan, eta jadanik erabakitzen eman daiteke detentzioaren prorroga egunak urritzeko erabakia: hamar egunen partez sei egun eduki ahal izango ditu polizia espainiarrak Lege Antiterroristapean erortzen direnak. Inportanteagoa dirudi gai hau Komunitate Autonomoko lehendakaria hautatzeko negoziaketekin nahastu dela konstatatzea. PSOE edozein aliantzatarako sozio beharrezko agertzen da, eta guztiek jarri dute Lege hori mahai gainean. Euskadiko Ezkerrak, lehendabiziko aldiz, ez du Lege horren deusezte baldintza bezala ipini, baizik eta lege hori ez erabiltzea. EA eta PNVk ere hortik jotzen dute, batik bat Ertzaintzaren eta Polizia espainolaren arteko kolaborazioa ere negoziagai denean. Lege Antiterrorista kendu eta kasu guzti horiek jurisdizio arruntera pasatzeak esan nahiko luke PNVk ekarritako bost espertoei kasu egin zaiela.

Jaime Caballeroren bahiketa luzea bukatzeaz da itxuraz

ABENDUAREN 10ean bahitu zuten Jaime Caballeroren bahiketak hamar egun betetzen ditu ARGIA hau kalera izan den egunetan, eta bere familiaren bozeramaleak egin dituen deklarazioetatik —oraindik arazoa nola ez den bukatu ez duela ulertzen deklaratu du— gauzak azkar garbitzekoak direla ulertu da zirkulo politikoetan. Hasiera batean komentarista politikoak ados azaldu ziren behin eta berrir errepikatzean ETak bahiketa hau azkar bukatzea nahi zuela. Azkenaldiko bahiketarik luzeena bihurtzen ari da, ordea, eta azkartasunaren aurrean erakunde armatuak segurtasuna ipini duela ulertzen dute askok. Aginagalderekin pasa zenak eta Sokoako zuloan armak eta batez ere artxibategiak aurkitzeak min handia egin zion ETaren kredibilitateari.

Guardia Civil baten semea euskaldunekin afaritan

ESTATU Espainoleko prentsa guztiak tarte handitan komentatu duen berria izan da: Gasteizko familia batek onartu zuela Guardia Civil baten haurra Gabon Zaharreko afaritan etxean hartzea. Aliantza Popularreko militantea da Ortega Olaechea familiako aita. Guardia civil baten semea prentsak azaldu zuen sendi euskaldun batekin «mahatsak, kaba eta turroia» jateko irrikaz zegoela esplikatu. Ortega Olaecheak garbi deklaratu zuen berea reintsertatu bati tokatzen zitzaioela konbita hura onartzea.

Estatu Frantseseko trenbidezaleak, ikasleak baino gogorragoak

IKASLEEK egindako manifestaldiei baino garrantzia txikiagoa eman zaio Estatu Frantsesean trenbideetako langileek burutu duten greba luzeari. Eta ez da gertatu horretarako motiborik zegoelako. Chirac-en gobernuari ez dio haiek baino min gutxiago egin, ekonomiaren aldetik sekulako garrantzia eduki du, eta sindikalgintzari dagokionez, asanblearismoaren berpizte-susmo bat bederen oso garbi agertu dute. Ikasleen grebak analisi soziologikoak eragin badiu, trenbidezaleek hasi eta ondoren gaseko langileek eta metrokoek egin dituzten grebek ere zerbait esan nahiko dute. Militante sindikal batek interpretazio bat luzatu digu: Europan krisi ekonomikoa pasa eta erreperazioarekin batera langile mugimenduan ere sintoma berriak somatzen direla.

Milaka emakume abortatzera atzerrira eta udaberrirako polemika

MADRILGO Auzitegi Goreneko 3. sekzioak Abortoa legeztatzen zuen dekretoa zintzilik utzi zuenetik, gai hau fase berri batean sartua da. Lege horren mugak estuegiak direla eta dekretorearen zabaltzea eskatzen zuten emakumeek zuten protagonismoa Auzitegiak eskua sartu duen arte. Abortoaren kontrako mugimenduak defentsiban jarrita egon dira luzaz. Beren klinikan abortoa egiteagatik juez batek preso sartu zituen medikuak beste juez batek askatzean, eskuina bere haserrearen kusten hasi zen, justiziaren independentzia zalantzan jarri zuten Emilio Romeroren artikulutik hasita. Orain, Supremorearen erabaki berriarekin, beste maila batean planteiatzen da borroka udaberriari begira. Abortoaren legea kinka larrian ikusten da, nahiz eta momentuz fiskalak adabaki bat ipini duen, Supremorearen sententziari errekurtsioa sartuz. Inportanteena lortu du eskuinak: Estatu Espainolean normaltasunez abortatzeko konfiantza galeratzea emakumei bezala medikuei.

Amnistiaren aldeko mugimendua aldaketaren bidegurutzean

Amnistiaren aldeko mugimendua zabaldu eta indartzeko asmoe-kin ekin diote urte berriari Amnistiaren aldeko Batzordeetako ardu-
radunek. Urtebetez luzatu dira eztabaidak herrietako batzordeen
baitan, eta otsalean burutuko den Biltzarre Nazionalean emango
dute amaitutzat erakundearen berrikuntza prozesoa. Preso eta
errefuxiatuen aldeko eta errepresioaren kontrako mugimendua he-
datzea eta ghetto radikalizatu izatera iristeko arriskuari ihes egitea,
horra Jestoretako buruek argitu dizkiguten lehentasunak.

Preso politikoen familiartekoez beren papera joka dezaten nahi dute Amnistiaren aldeko Batzordeak.

Aldi oso ezberdinetatik pasa da preso eta errefuxiatuen alde 70eko hamarkada-
dan sortutako mugimendua, baina beti
ere ezaugarri nabarmen batekin: herri-
koitasuna. «Ayuda Patriótica Vasca»
erakundea jo daiteke mugimenduaren
aitatxi bezala, baina Franco hilez ge-
roztik hartu zuen beste maila bateko
abiada, aldaketa politikoaren posibilita-
tea gertuagotik usaintzearekin.

1976 eta 1977ko mobilizazio indartsu haiek

1976ko itxaropenetan oinarrituta
sortu ziren Amnistiaren aldeko Batzorde-
deak. Amnistiaren aldeko egun eta aste
ezagunak, euskaldun bat baino gehia-
gori polizia espainolak bizia kendu zio-
neko mobilizapen zabal eta gogorrak.
Aldaketa politikoa kontinuisismoaren bi-

detik, erreformatik ala hausturatik era-
bakiko zen ere argi ez zen ikusten.

Indultoak bata bestearen ondoan ar-
gitaratuz zihoazen, preso politiko eus-
kaldunak herrietan jendetza ugariak
hartzen zituzten, baina barruan gehia-
go geratzen ziren. Madrilen Estatuko
politikagintzaren etorkizuna ere ongi
lotu nahi zuten, eta amnistiaren aldeko
manifestaldiak batera negoziatzeko
saioak ere ematen ziren.

1977 eta hauteskundeak. Hilabete le-
henago preso guztiak kalean egotea
zen estraineko eskabidea. Formula
errealisten eta posibilitisten arteko pole-
miek iragarri zuten 1977ko udabe-
rrian hauteskunde ondorenean abertza-
leen artean gertatuko zen etena. Indar
politiko batzuentzat amnistia lege es-
preso bat beharrezkoa zen, egoera poli-
tikoa haustura demokratikotik erabaki-
tzea bezala: bestela berriro beteko zi-
ren presondegiak euskaldunak. Beste
indarrentzat, aski zen espetxeak hau-
teskundeetarako hustutzearekin, nahiz
eta batzuk kaleratzeko partez estraina-
turik urrutira bidali.

Hauteskundeak, Askatasunaren ibilaldia...

Askatasunaren Ibilaldia jo izan da
abertzaleen arteko nolabaiteko kont-
sentsuaren azken arrasto gisa. Han zi-
ren gaur EAn edo PNVn diren asko,
Euskadiko Ezkerrakoak, Herri Batasu-
nakoak...

Geroztik etorri ziren Amnistiaren al-
deko Batzordeetan ere aldaketak. Ha-
sierako pertsonalitate ezagun batzuek
lana bukatutzat eman zuten. Bide politi-
koak gero eta nabarmenago zeuden be-
reziak. Estrategia abertzale ezberdinen
arteana nolabaiteko zubia eraiki nahi zu-
tenak —alkateen mugimendukoak, esa-
te baterako— gero eta gehiago zeuden
kondenatuak estrategia batean edo bes-
tean sartzea.

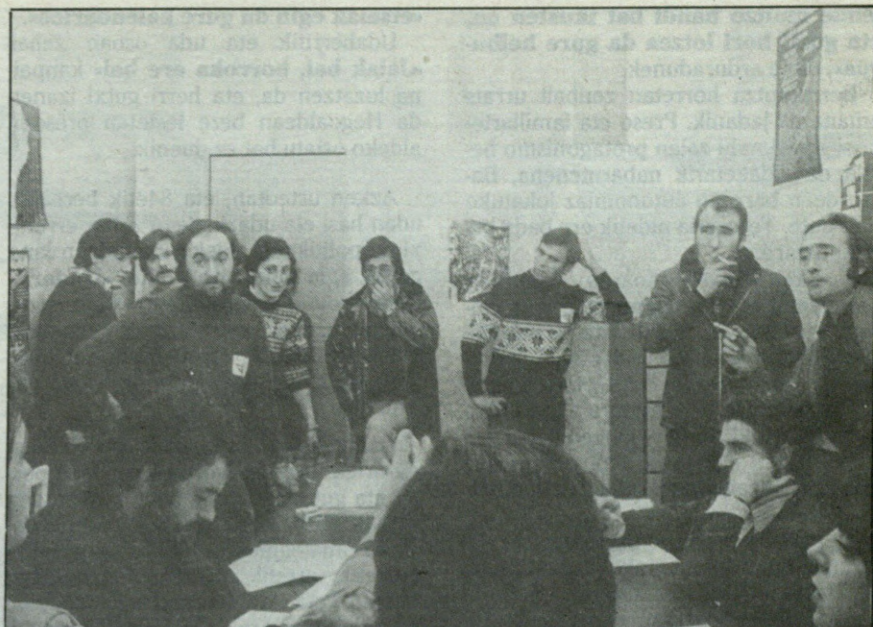
Konstituzioaz geroztik, marko horre-
tan jokatzeko onartzen dutenen bidea

sendotzen da bestetik. Horren kontrako jokabideak, berriz, gero eta ugariago sortzen ditu preso eta errefuxiatuak. «Ez zuten egun asko iraun espetxe espainiarrek preso politiko euskaldunik gabe», gogoratzen du gaur Jestoretako buruetako bat den **Joanmari Olanok**. Bera izan zen, hain zuzen, hauteskunderen ondoren kartzela eza-gutu behar izan zuten lehenengoetako bat.

1977an kaleratutako zenbait, berriro espexean da osera. Nabarmenenetako bat, behar bada, Zabarte arrasatearra izango da. Oraindik ARGIAko artxibategian kontserbatzen da bere herrian sekulako harrera egin zioteneko argazkia.

Alde guztietatik zokoratu nahi dituzte

Abertzaleen munduan kontsentsua galdu bakarrik ez zen egin, enfrontamenduak ere asko gogortu ziren. PN-Vren eta HBren artean leize sakon bat zulatu zen, EErekiko diferentziak Estatutoak markatu bazituen, polimili-setioek negoziatu, erakundea likidatu eta errefuxiatu eta presoak etxeratu zirenean, PNVrekin ez bezalako hesi bat

Jestoretako zenbait partaide 1977an. Eskua buruan duena «Ondarru» da, amnistiarekin azkena ateratzen preso, gero Guardia Civilak hila.

eraikitzen zen. Reintertzio prozesu guztia dator gero.

«Amnistiaren aldeko Batzordeetan zebilen eta dabilen jendeak

etengabeko eraso izan du azken urteotan alde horretatik —esplikatzeko digu Olanok—. Sekulako montaje bat dago guztiaren azpian, komunika-bideak etengabe horiei babesa ematen, eta abar. Eta guk gure militanteak bakarrik dauzkagu, gau ta egun jo ta ke lanean, jendeari reintertzioaren rolo hori karamelu pozoindu bat eta errendizio disimulatu bat dela demostratzeko».

Eraso horrek ondorioz ekarri die, noski, Jestoretako jendea. Leku askotan fama txarra ere bai. Behar bada orain ikusten dira inoiz baino garbiago marjinazio arriskuak ere. «Gu masa erakunde izateko jaioko gara —deklaratzeko dute buruek— eta gogor lan egin behar dugu ghetto bihurtzeko arriskuaren kontra. Amnistiaren kontsigna deirik zabalenerako bat da gaur egun, gero eta jende gehiagok onartzen duena, eta zabaltze horri bultzatzea behar diogu, nukleo oso radikalizatu bat izatera mugatzeari uko eginez».

Presoen familiarrei protagonismo berri bat

Azken hamabi hilabeteotan Amnistiaren aldeko Batzordeek burutu duten berregituraketan, punturik inportanteenetako bat da presoen familiarrekoei eman nahi dieten protagonismo berria.

Arduradunek bere aitortzen dute askotan ekintza puntualetarako bakarrik egin zaiela dei presoen senideei, eta mugimendutik aparte gelditu direla askotan. Horrek ekarri du kasu askotan familiarrekoei nahiko erreta egotea ere.

Hemendik aurrera, erakundearen barruan familiarrekoei bere nortasun propioa izango duen egitura edukiko dute, eta Batzordeetako koordinazio orokorraren aldamean familiarrekoei koordinakunde bat ere izango da.

Jadanik herrialdeka egin dira bilkurak, eta batik bat Gipuzkoakoari buruz mintzatu zaizkigu, zeinetan 200dik gora pertsonak hartu bait zuten parte.

Horrez gain, Jestorek beren direzio eskema ere aldatuko dute otsaileko Biltzarreaz geroztik. 27 kidek osatuko dute Batzorde Nazionala. Horretako 12k batzorde permanentea osatuko dute, eta Hego Euskadiko lau herrialdeetatik izendatutako hiruna ordezkari izango ditu partaide. Herrialde bakoitzean zortzi izango dira permanenteko partaideak, aipatutako hiruak barne.

Batzorde Nazionalako beste 15 partaide Biltzarreak hautatuko ditu otsailean, eta horietan egongo dira orain artean errepresioaren kontra eta amnistiaren aldeko ahaleginetan nabarmendu diren pertsonalitateak.

Batzorde Nazionalaren eskuak kontrolatuko ditu aparato guztietako ekipazio nazionalak: propaganda, internazionala, instituzioekiko harremanak, eta familiarrekoei.

Zabaltze eta efikaziari begira egindako aldakuntzak

1986. urtea eztabaida urte bat izan da Amnistiaren aldeko Batzordeentzako. Helburuak berriro definitu eta antolatze modu hobekiak eraikitze formak argitze ponentzia bat aurkeztu dute zenbait militantek, eta horren ondorioz sortutako debata otsail honetan burutuko omen da.

«Bi ardatz nagusiren inguruan jarraituko dugu lanean: errepresioaren kontra eta amnistiaren alde. Bi horietan lan egiteko prest dagoen

jende multzo handi bat ikusten da, eta guzti hori lotzea da gure helburua», diote arduradunek.

Berrikuntza horretan zenbait urrats emana da jadanik. Preso eta familiartekoei eman nahi zaien protagonismo berria da aldaketarik nabarmenena, Batzordeen barruan autonomiaz jokatu baino dute. Tesoreria aldetik ere bada berrikuntzarik.

Jestorek errepresioaren kontrako kanpainak eta kontzientziatze lana egitearekin batera, preso eta errefuxiatuen beharrei ahalik eta ongien erantzuten saiatu behar dute. Herri bakoitzak orain arte bere egitura ekonomiko propioa eduki du, diru bilketak ere era diferentetan egin izan dira, eta presoek igortzen zitzaizkien dirutza ere ez zen berdina izaten.

Hemendik aurrera preso guztiei laguntza berdina emateko asmoa dute, eta baita dirubilketa sistema ezberdin guztiak herrien artean ezagutaraziz elkar aberastekoa ere.

Festetako ostatuak, errefuxiatuak, Herrerako martxa...

Zabaltze asmo hauek beti dute oztopo gogorra aurrean: Amnistiaren aldeko Batzordeak izango dira Euskal Herrian militantziarik gogorrena eskatzen duten erakundeetako bat. Bostehun preso eta beste hainbeste baino gehiago errefuxiatuaren alde, urtean zehar ehunka ekintza eta dozena bat kanpainak egiten dira. Dinamika latza.

Urtarril-otsailean torturaren aurkako kanpaina hasi ohi da, Joseba Arregi zenaren oroimenaren inguruan eta joan den urtetik Mikel Zabaltzarenean. Batzordeetako buruek dioskutenez,

«etsaiak egin du gure kalendarioa».

Udaberritik eta uda osoan zehar «Jaiak bai, borroka ere bai» kanpaina luzatzen da, eta herri gutxi izanen da Hegoaldean bere festetan presoek aldeko ostatu bat ez duenik.

Azken urteotan, eta 84etik bereziki, udan hasi eta udazkenean zehar errefuxiatu politikoen aldeko kanpaina lan gogor egin behar izan dute. «Dudarik gabe»—diote arduradunek— Mitterrand lehendabiziko estradizioak ematera makurtu zenetik, errefuxiatuen egoera gero eta gogorragoa gure prioritate bat izan da.

Gabonetako kanpainak borobiltzen du urtea. Presoek igortzen zaizkien postal eta gutunak daude batetik, joan den urtetik euskararen errepresioaren kontrako ahaleginekin lotu direnak. Eta bestetik, urtetik urtera jende gehiago biltzen eta antolakuntzan hobetzen joan den Herrera de la Mancharako ibilaldia.

Poliziaren erasoak eta reintsertzio politika

«Baina kanpaina nagusi horiez gain, eguneroko lana daukate gure militanteek. Edozein detentzio ematen delarik, eta pentsa zenbat gertatzen diren urtean zehar, norbaitek mugitu behar du herri guztiari berri emateko, abokatuak bilatzeko, edozein laguntzatarako».

Eta militantzia horrez gain, beste hainbat lanetan ere aritu ohi dira: HBn dela, antinuklearretan... Polizia eta Guardia Civilaren erasoak ere beste inork baino zorrotzago jasaten dute Jestoretako militanteek. Honek ere zirikusi handia du militante horiek zirkulatu

lo estu batean isteko tentaldia sortzeko orduan.

«Sektarismotik ihesi egin nahi dugu», diote beren buruek. Intentzio horiek, ordea, oztopo gehiago ere badute. Preso eta errefuxiatu politikoa etxeratzeko reintsertzio politika dago martxan, eta gainera Euskadiko alderdi politiko gehienek babesten dute saio hori. Presoek egoera hain da gogorra, espetxetik irtetearen truke edozer egitea hain ikusten da ulergarri... eta Amnistiaren aldeko Batzordeen mezuak garai batean baino oztopo gehiago ditu herriarengana iristeko, HBren zirkulo politikotik kanpora.

«Zail egingo zaio norbaiti ulertzea, baina reintsertzio prozesu guztia plan baten barruan bakarrik konprenitu daiteke. Zapalkuntzaren kontra borrokatzen den herri honetan zatiketa eta mesfidantza sortzeko burutua dago, eta une honetan hori da Nazio Askapen Mugimenduen kontra erabiltzen den armarik gogorrena. Esan daiteke hori dela EAK, PNVk eta EEK, PSOEn politika errepresiboa babesteko duten modu bakar eta egokiena».

Frantses produktuei boikota

Frantses produktuen kontrako boikota hedatze ahaleginetan ari dira orain Amnistiaren aldeko Batzordeak. Ahalegin zaila dirudi, jendea Peugeot edo Renault bat erosteko ordez Seat edo Ford bat eskura dezan konbentzitzea.

«Bukaera-epetik gabe antolatutako kanpaina bat da hau. Estatu Frantsesa Madrilgo gobernuaren errepresio lanaren konplize bihurtu da, eta gure Herriak jakin erazi behar die frantsesen belijerantziarik ez duela onartzen. Belijerantzia honetaz, berriz, zer esango dugu GALEK Estatu Frantsesean gozatu duen lasaitasunaz, eta GAL geldirik edukitzearen truke orain eman diren ia 30 estradizio automatikoez...?».

Boikot ahalegin hau HBko inguruetara mugatu ez dadin lortzea da Amnistiaren aldeko Batzordeen helburuetako bat. Bazterketara ohituak daude, eta militante ezagun batek esaten zигun bezala, «azala loditua» ere badaukate. Udan, justu lehendabiziko estradizioa eman zutenarekin batera hasi zen «Errefuxiatuen aldeko martxan» demonstratu zuten gauza zirela egoerarik gogorrenean ere tinko eusteko, eta Batzordeetako militanteen ustez ekintza zail hura dago beren erakundearen berregituratzearren oinarrian.

Hamar urtetako historia daramate bizkarrean. Baina oraingo desafioa zailagoa da: baldintza txar guzti horien artean, amnistiaren aldeko mugimendua populazio zabalaren artera hedatzea.

Estatu Espainolak erabiltzen duen errepresioa European ezagutaraztea potentziatu nahi da.

Iñaki ZUBIONDO

Jesus Mari Zabarteri harrera hau egin zioten Arrasaten 1977an; gaur Herrera de la Mancha dago.

Sei mila euskaldunen berotasuna Herrera de la Mancha-ko desertuan

«Herrerako martxara behin doana berriz seguru bihurtzen da», kontatu digute harrotasunez Jestoretako buruek. Aurtengo ibilaldiak behintzat Estatu Espainoleko eritzi publikoa harriturik utzi du.

Komentarista politiko ugarik azpimarratu dute preso politikoei berotasun pittin bat emateko asmoz Herrera de la Manchako Amnistiaren aldeko Batzordeek antolatutako ibilaldiko jendetza. Baina ez zen jendetza bakarririk: haruntza bildutakoen arteko giroa eta antolakuntzaren txukuntasuna azpimarratu behar dira.

Euskal Herriatik aparte, mila legoa bitarte..

Emozioa, kanpotik egindako oihuei Estatu Espainoleko espetxe espezialik gogorrenetik kantuz, oihuz eta pankarta bat zabalduz erantzuten zieten. Guardia civilek harridurak boro bildutako begiz erreparatzen zieten ttuntturroei, beren ezki zaharrekin Nafarroako mendi hezeetako oihartzunak zekartzatenean.

Sarearen atzetik, berdeak, oinez,

zaldiz, kotxez. Espetxetik —apaiz bat aldamenean— euskaldunen aurpegiak bidean grabatzen ari ziren. Eta hala ere heldu egin behar zitzairen maldi-zioka sarea puskatu arte astintzen zutenei.

Dantzariak, jotak, alboka, kantaldiak, «Nire aitaren etxea defendituko dut»... Zenbat malko bertan antolatutako irratiz familiartekoei barrukoei beren agurra bidaltzean. Gutxigatik hutsegini zuen barrutik erantzunak emititzeko posibilitateak.

Kanpotik kanta ta musika, barrutik pankarta

Gizona bere herriatik eta baita ormaz bestaldetik duen lagunarnengandik ere —moduloen sistema errukigabea— isolatzeko eraikitako espetxea da Herrera. Kolorea ere amore ematera bultzatzeko aztertua. Nola deskriba-

tu, berek ez beste inork, barruan izango zen poza?

«Denek xifreak aipatu dituzte, baina hango giroa ez dute adierazi» kezkatzen dira Jestoretan. Giro hori mantendu eta hedatzea bait da helburua, hurrengo urtean zortzi milatara iristeko.

Baina giroaz aparte aurtengoan antolakizuna txalotzen zuen mundu guztiak. Kanta eta musikak entzun zitezkeen trailer bat eraman zen, ekipa elektrogeno eta guzti. Dena puntuan. Kantaldiak bukatutakoan, denek itxaron kamioia berriro kargatu arte, autobusen artean babesturik ekartzeko.

«Azkenean, basura guztia ere pilatan txukun-txukun utzi genuen, abertzaleok irrazionalak eta astazakilak garela esan dezaten». Sinbolo bat guardia civilen muturretan. Itzulerara luzean abiatzerakoan, presoentzako egun eder bat izan zela pentsatzen zuten optimistenei, eta beste askok berriz zein gogorra den presoak ormatzar horietatik ateratzeko ahalegina.

Uruguay, Brasil eta Argentinaren
urratsen atzetik

Diktaduratik aterata "demokrazia autoritario" etan sartu zirenak

«Latinoamerikako hegoaldeko konoan 70. etako hamarkada-ko diktadurak amaitzen ari dira: Brasil, Bolivia, Uruguay eta Argentinak gobernu zibilak dituzte gaurregun. Chile eta Paraguay gelditzen dira, baina lehendabizikoan erregimenaren krisisa begi-bistakoa da, eta Stroessner ez da, izan, finantzi-kapitalari lotutako gobernu militarren denboretakoa, baizik eta Carpentier "El recurso del método" nobela idaztera bultzatu zuen pertsonai horietariko bat: Videla-rengandik baino, Somoza eta Baby Doc-engandik hurbilago».

Diktaduraren pean Brasil abioan industrializatu zen.

Horrela esaten du Manuela Saenz-ek «Debate y cambio» aldizkariaren azken aleko «¿Vuelta a la democracia en el cono sur?» bere artikuluan. Azken egunetan berriz ere mintzatu da Europako prentsari, Chilez ez ezik, Argentinaz eta Uruguayz ere, lehenengoan «punto final» delako legea argitaratu berri delako (diktaduran errepresioan nabarmendutako militarrentzako barkamena bideratzen duena, beren aurkako denuntziak egitekoz otsailaren 22ko azken epea fijatzen duelarik), eta bigarrenengoan, antzeko zerbait agitu delako —diferentziak handiak omen dira bi horien artean, baina guk ez dakigu xehetasunik—. Orduan, hori gertatzen ari den testuingurua begiratuko dugu, Manuela Saenz horren eskutik.

Saenz-ek Brasil, Uruguay eta Argentinan zentratzen du bere azterketa. Bolivia, dioenez, Luis Garcia Meza-ren kolpe-garaian batipat, urreratu egin zen beste hiruren politikara, baina gehiegizko berezitasunak omen ditu parametro berdinen arabera ikusi dezagun.

Azterketaren oinarrian, puntu bat da go (eta barkatu inziso «teoriko» hau): diktadurak bukatu baldin badira ere, «forma autoritario»ek segitzen dute. Baina —zenbait sektorek, sozialdemokraziak batez ere, pentsatzen dutenaren kontra— finantzi-kapitalak berea egin ez baldin badu ere, edo hobeto esateko, diktadura horien amaitzeak kapitalarentzat galerarik ekarri ez baldin badu ere, ez da egia ere, finantzi-kapital hori demokrazien etortzearekin erabat indartu denik, *menperatzaile* izateetik *hegemoniko* izatera pasatu denik: ezin identifikatu beraz, absolutoki, lehenengo diktadurak eta oraingo gobernauak.

Mekanizismoekin kontuz ibili behar da. Hau interesante da —istante batez Manuela Saenz uzten dugu—, zeren Hegoamerikako konoari berari buruz mintzatzen garenean, geu erortzen bait gara horretan askotan, adibidez segur gaudelarik Chilen besteen antzerako demokrazia baten etortzea nahitaezkoa dela, eta hori, Estatu Batuek-eta egiten dituzten saiok ikusita probable dirudielarik ere, beste hamaika faktoreren arabera ere egon daiteke. Baina segi dezagun Manuelarekin.

Brasil: militarrek Estatuaren industrialtzea eragin zuten

Brasilek munduko zorzarik handiena zamatu behar du momentu hauetan. Baina, Hegoamerikan gehienak ez bezala, ekonomiaz aski fuerte da, hau da, egitura produktiboa ez da aspaldi honetan etorri gain-behera.

Ez dute petroliorik, eta industri-adar konpetitiboak bilakarazi dituzte, eta nahiko modernizatu dituzte. Militarrek biziki saiatu ziren horretan, aldi berean

Langileen mobilizapenak ugaritu dira Argentinan azkeneko urteetan.

hiritako auzo pobreetan eta Brasilgo iparrekialdean miseria gorantza zeto-rrerarik.

Brasilgo demokratizazioa goitik, militarrek erabakitako zera bat bezala azaltzen da: berena egin zuten alegia, eta orduan erretagoardiara pasa ziren «politikoei lekua utzita. Alde batetik egia da hori, oraintxe hasi bait da benetan oposizioa diktadura markatu eremuetatik aldegitik. Beste faktorek ere izan da orde: menperatzaileen blokean sektore baztertuak baziren, boterea eskuratu nahi zutenak. Hauek MDB (Brasilgo Mugimendu Demokratiko) inguruan bildu ziren, 74ko hauteskundeetan gora egin zuena —eta diktadura malgutzen hasi zen—; 77an enpresari sektore garrantzitsu batek demokraziarako transizioa azkar egiteko, esijitu zuen.

Horrekin batera, langile mugimenduaren azkartze bat gertatu zen; Argentinan-eta langileria gutxitzen den bezala, Brasilen izugarri gehitu egiten da, eta borroka kapazidade berriak erakusten ditu. Halaz ere, demokrazia poliki-poliki etortzen da, ttantaka, ez dago-ta —esate batera— hauteskunde zuzenik oraindik. Botere militarra ez da inondik ere ahuldu, aitzitik bere betikoan darrai eta esperientzia gehiagoz. Parean berriz, masa borroka aro berri bat irekitzen da, eta hainbat urtetan pilatutako indarrak dezisibo gerta daitezke.

Uruguay: gobernuak egoera kontrolatzen du baina

70.enetako diktadura hauen ezaugarrietako bat giza-lurraldearen birfomulazioa izan da: populazio desplazamenduak, pobre eta aberatsen arteko bereizketa geografikoa, baztertutakoen kopururaren haztea eta industri-langilegoaren gutxitzea. Uruguay kasu estremo bat da: hiru milioi baino gutxiagoko populazioaz, %25ean despopulatu zen. Atzerriraketa politikoa izan zen baina batez ere ekonomikoa —prozesu politiko baten eraginez, noski—. Hamabi urtetan Uruguay itxuraz bestelakatu zen.

Hasiera batean burgesia-barneko arazok determinatutako aldaketa demokratikoa ongi kontrolatua zegoela ematen zuen. «Colorado»ek (errepresioak ukitu gabeko partiduak) irabazi zituzten hauteskundeak (Sanguinetti-rekin). «Blanco»ak makal zebiltzen eta «Frente Amplio»a (ezkerraldeko partiduak baten dituen) nekez egituratzen ahal zen. Situazioa indar armatuen kontrolpean ageri da: ez juiziorik, ez erreban-txarrik: «dena ondo zego».

Baina izan da harezkerotik mobiliza-penik han: presoen alde, langileen errebindikapenak... Datu bat garrantziko: Uruguayko diktadurak ez zuen errotik akabatu oposizioa, «Frente Amplio»a indarrean dago (PCren presentzia definitzaileaz). Tupamaroak —hauek bai errepresioak jota, baina halaz eta gutzit— ez dira zeharo ezerretzatu, lur-rarena eta zorra ez pagatzearena bezalako errebindikapen herrikoiak erabil-tzen dituzte; «Frente Amplio»an daude baina ez diote «edozein borroka-bi-de»ari ukorik egiten (nahiz momentuz —hau nik eranstean dut— ez armarik erabili).

Argentina: bataila latz baten ondoko tregua

«Nazio segurtasun»ari (konstraintsur-gentziari) buruzko estrategia Argentinako militarrek desarrolatu zuten azken estremoetaraino. 30.000 desagertutako, tortura eta ume-trafikoaren ondoan, ba-tez ere, talderik borrokalarienak desegiteko erabilitako inteligentzia-opera-tzioak nabarmentzen dira. Teknologia oso bat, zeinen kontra: «erakunde su-bertsibo»en kontra ala masa mugimen-du guztiaien kontra? Bigarrena noski, dio haria galtzen ez diogun Manuela Saenzek.

Militarrek estrategia garbi bat zerabil-ten: «lur arrasatu»zko politika harekin, oinarri desberdin batzuren gainean be-rreraiki nahi zuten gizartea. Aurrena, abangoardiak txikitik. Gero, erakunde sozialak kolpatu, erreprimituz edota de-sitxuratuz, hau da, «kolaborazionista» bilakaraziz. Beldurrezko kontestu bat beharrezkoa zen horretarako: Argenti-

Gen. Stroessner

Gen. Pinochet

Bi hauek ez dute nonbait segidan joateko xederik

na, baten bat eramaten zutelarik «no te metás»en herria izan da: «zerbaitegatik izango da»rena.

Argentinan herri-indarrak oso saka-banatuta daude: jatorriaren arabera-ko zatiketak (inmigrante italianoak, ju-duak, gailegoak). Tradizio demokratiko gutxi. Eta peronismoak —aliantza kon-plexua, zirt-eta-zarteko nazionalis-moa— ere erraztu zuen militarren zere-gina.

Gainera Argentinan ikaragarri jeitsi da azken urteetan fabrika-langileen ko-purua: 1.165.000 ziren 1975ean, 740.000 1982an. Enplegatu, langile in-dependiente eta bazterreko espektro zabal bat agertu zen, langileen elkarta-sunezko lokarriak laxatu egin zuena.

Oposizioan, ezkerak ez du ezker gi-sa transizio prozesuan parterik hartu. PC diktadurarekin akritikoa izan zen eta egun bere pasadua garbitzen ardu-ratuago dabil, benetako alternatibak es-kaintzen baino. Desagertutakoen amak izan dira punta-puntan. Burgesiaren ba-rruan berriz, tentsio izugarriak zeuden, kapitalisten arteko borroken ondorioz hainbat enpresarioren bahiketa, hilketa eta desagarketeka gertatu ziren.

Malvinetako gerraz lehertu ziren kontradikzioak. Orduan sortu zen alda-tzerako grina, boterearen aldetik. Beraz hango transizioa ere diktaduraren be-aren krisiaren ondorioa da, non herriak presio-talde moduan eragiten du, baina ez du berezko estrategiarik. Peronis-moaren proiektua krisian ageri den arren, langileriak hein handi batean be-re inguruan biltzen segitzen du. Arma-da bitartean —oso ukigabea— datozen denboretako prestatzen da...

Manuela Saenz-en artikulua ez da ho-rretan amaitzen, baina beste baterako utzi beharko dugu gainontzekoa...

P.S.

Ingeles jauntxoen heredentzia

Hockey-a, haur eta helduen gustagarri

Hockey-eko stick batez, hiru hortz hautsi zizkioten egunean jabetu zen lehen aldiz, hockey-eko atezain izatea ez zela futboleko edo eskubaloiko atezain izatea bezalakoa. Eta ziur aski, jende gehintsuenak entzun du inoiz hockey-ari buruz hitz egiten, baina gutxi batzuk besterik ez du dastatzeko aukera izan. Ezagutu dezagun abiada ederreko kirol hau.

Tekniko-entrenatzaile eta hezitzaileak ez izateak, hockey-a eskoletan sartzea oztopatzen du.

Historia piska bat

Aurreko lerroak irakurri dituen edo nork, ingeleseko hitz horiek erabiltzea, harropuzkeria edo moderno kutsu bat eman nahia dela usteko du, baina haria ez doa hortik.

Izan ere, mende honen hasera arte, ez zen hockey-a ezagutzen estatu espainolean eta Ingalaterrako «high society»-ko ingelesak izan ziren Espainiaratu zutenak. Ingeles jauntxo berak ziren hockey-a, golf-a, hipika, tenisa eta bar praktikatzen zutenak, beti ere, goi

mailako jolas kirol bezala.

Catalunya eta Euskadi aipatu ditut, izan ere Bartzelona eta Donostian sortu bait ziren 1907. urte inguruan, gaurregun oraindik bizirik dirauten bi eki-poak: «C.D. Tarrasa» eta «Real Sociedad de S.S.». Bi urte beranduago Madrilera ere hedatu zen, eta gaurregun «Club de Campo» dugu kirol hauen gune Espainiako hiriburuan.

Historiari begiradaxo hau ematera-koan ezin utz dezakegu aipatzeke, hona heldu baino urte mordoska lehenago, Ingalaterrak India eta Pakistanera egindako kolonizazioetan, hedatze zabal izan zuela hockey-ak herrialde hauetan, Pakistanen kasuan, egun, kirol nazionala delarik.

Hedatze urriaren zergatiak

Aletismoaz, mendiaz nahiz futbolari buruz asko eta sarri idatzi den bezala, hockey-ak ez du oihartzunik izan prentsa nahiz literaturan idatzian. Urtez urte jaso den informazioa eta sortu diren jokalari berriak, ahozko transmisioari esker lortu dira. Horra hor bada egitura-keta egoki batetarako gako larriena. Hamar edo hamabost urte baizik ez dira, argitalpen batzuk agertzen hasi zirela, baina, noski, ingelesez.

Bestalde, beharrezko prestakuntza batetako tekniko-entrenatzaile eta hezitzaileak ez izateak, osoro oztopatu du, hockey-a eskoletan sartzea. Beraz, beldurrik gabe, esan daiteke 1972an atera zen INEF-eko lizentziatuekin ezartzen zela pareta osoa eraikitzeke lehen harri koskorra, eta batipat, bi arrazoiengatik.

— Batetik, hockey-a bera ezagutzen zutelako, eta

— bestetik, kirol didaktika ezagutzen zutelako.

Hirugarren arrazoi bat aipatzekotan, materialek lortzerakoan sortzen diren

Txapelketarako helburarekin irakastea kaltegarria da hockey-arentzat.

Bai, halaxe da. Oinarrizko eta lehen-dabiziko jokoa belarretan jokatzen dena da, argi bait dago, kirol guztiak beren sorreran, kanpoan, naturan egiten zirela. Klima ezberdinen eraginez, ordea, klima hotzetan, belarra elurrez nahiz izotzez estalia egotean, izotzeko hockey-a sortu zen, horretarako, noski, irristaketa edo patinaketakako erabiltzen diren patinak erabiliz. Baina berezitasuna, progreso edo kultura modernoekin areagotu zen, hirietan, apenas belardirik ez izatean, barne hockey-a edo «hockey sala» sortzean. Baina bada laugarren mota bat ere: irristaketako hockey-a.

Beraz, eta laburtuz, horra hor lau hockey mota: belarrekoa, izotzekoa, barnekoa eta irristaketakoa. Mota bakoitzak bere ezaugarri eta arau bereziak ditu eta arraroa badirudi ere ez duite elkarren arteko loturarik ofizial mailan. Hau da, belarrekoa eta barnekoa «Real Federación Española de Hockey»-en menpe dauden bitartean, izotzekoa «Negu Kirol Elkarte» zuzentzen du eta irristaketakoa, «Irristaketako Elkarteak». Hau horrela izanik, azken bietatik, lehen bietara dagoen transferentzia eta azken bien artekoa, are gehiago, handia bada ere, alderantzizko bidea ez da bidezkoa.

Txapelketa, jokoaren aurkako

Kirol honetan harrigarriena, duen egituraketa eskasarekin, mundu zaballean duen maila da. Hau da, Espainiak munduko bost txapelketetan parte hartu du, Moskun 2. postua lortuz, Erroman 3. eta egungo gizonezkoen Europako txapelduna Tarrasako ekipoa dela kontutan hartzen badugu. Eta guzti hau, 12.000-14.000 lizentzia baizik ez daudela gogoratuz, Holandan 100.000 eta Pakistanen 800.000 dauden lez.

Dena den, maila hori lortzeko lana eta izerdia ukalezina bada ere, sarritan eta oso maiz, kirolaren oinarria ahaztu da, hau da, haurrengana hurbiltzea. Akats haundi bat da, beraz, txapelketarako helburuarekin irakastea eta ahal dugun neurrian baztertu behar dugu. Kirolak jolasa behar du izan, atsegina, entretenigarria eta erakargarria, 7-8 urterekin hasteko aproposa. Beraz, has gaitezen hockey-a gure eskoletara hedatzen. Iadanik, RFEH-ek Udal Kirol Instituto zenbait ditu bere esku eta muturra sartuz gero, eskoletarako materiala ere eskaintzen du laguntza gisa.

Eta batipat, kontutan har, arriskutsua dela autodidakta izatea, borroka zuzen bat ematen den kirol honetan. Hor ditugu horretarako pertsona prestatuak.

Dasta ezazu hockey-a, ez zara damutuko!

Amaia ELOSEGI

neuke erdi erdian, eta zalantzarik ez dago, taldeko edozein kirolek dituen osagarri guztiak dituela. Eta, ez dezatela prezioaren aitzakia jarri, izan ere nork ez du gastatzen stick edo makil batek balio duen 1.200-1.500 pezeta baino gehiago, beste edozein kirolerako?

Arestian aipatu bezala, egituraketa baten premia da oraintxe beharrik larriena, eta horretarako puntu minimo batzuk egituratu behar lirateke: teknika minimo batetan oinarritzearen beharra, hockey-a kategoriatan edo ezaugarri desberdinetako pertsonetara egokitzea (ze-laiaren neurriak, jokalarien zenbakia, denbora epeak, etab.), etab.

Hockey mota ezberdinak

Baina, askok pentsatuko du, zein hockey-etaz ari da? Eta, hori adina ez dakienak, zera pentsatuko du: hockey mota ezberdinak al daude?

arazoak azalduko genituzke, alegia, materiale guztia inportaziokoa dela; Holanda eta Indiatik heltzen zaiguna batipat; nolanahi ere, esan beharra dago, arazo honi konponbidea aurkitzen ari zaiola edo gutxienez korapiloa lasatu dela.

Jokoaren ezaugarriak

Ongi baino hobeto frogatu da, hockey-a benetan atsegin zaiela haurrei. Iadanik ez da norberaren gorputzarekin egiten den jolas bat edo trebetasun bat, hemen kanpoko elementu bat dago jokoan, eta zein haurrak ez du maite makil batekin pelota bat jotzea?

Funtsean, oinarria futboleko duela ez da gezurra, hau da hamaika jokalarinako ekipak direla, bi atezain daudela eta helburua gola sartzea dela, baina hockeyak askoz gorago jo du eta futbola baino askoz gehiago garatu da.

Ezaugarri nagusi bat aipatzekotan trebetasuna edo abilitatea ezarriko ge-

Udaletxeko sariketa dela eta

Gasteizko komikilariak kexu

Sariketa bat antolatu du Gasteizko udalak komikigintza bultzatzeko asmotan. Hori dela eta haserre bizian agertu dira iaz, Gasteizko udalaren laguntzaz, komiki-liburu bat argitaratu zuten irudigileak. Aurtengoan, lerro hauek idazterakoan jakin dugunez, sariketa eta liburua kaleratuko dira.

Gasteizko irudigileek udaletxeak sortutako komiki sariketaren aurkako jarrerak hartu dute. Halako sariketetan sinisten ez dutenez ez aurkeztea erabaki dute eta aspaldidanik lantzen ari diren proiektu bat proposatu dute. Proiektu hau udaletxearekin eztabaidatzen ari ziren bitartean jakin dute, prentsaren bidez, sariketaren berri.

Proiektua iaz egindakoren pareko da: komiki liburu bat argitaratzea irudigile hauen lanak jasoz. «*Sariketa bat egitea iragarria da, onena nor den jakitea lelokeria hutsa delako. Ez dugu gure artean lehiaketarik egin nahi*» adierazi digu iazko proiektuan parte hartu zuten irudigile hauetako batek.

Iaz, hamabi komikigile izan ziren liburuan agertu zirenak. Hasiera batean Gasteiz gai bezala hartuta txartel batzuk egitea proposatu bazuten ere, azkenean denon arteko «Los Felices 85» izeneko komiki bat egitea erabaki zuten, txartelen ideiak gaitzat hartuz.

Bakoitzak lau orrialdetako komiki bat egin zuen eta argitaratutako liburuen ehun ale jaso zuen saltzeko. Gasteiztarrek gogoratuko duten bezala arrakasta handia lortu zuen komiki honek.

Aurtengo proiektua

Iazko hamabi irudigileek eta beste hiru beste proiektu baten prestaketan hasi ziren beta izan ahal izateko lasai argitaratzeko. Muntaketa, maketa berria... 120 orrialde eginak zituzten.

Egileek orrialdeko hainbat kobratuko zuketan, udaletxea arduratuko litzatekeelarik argitalpenaz eta salmentaz.

Udaletxeak ez zuen ordea onartu proposamena. Gazteen Sailekoek egin dako beste proposamen batekin nahastu zuen nonbait komikilariena. Gazteen Sailekoek lehiaketa bat proposatzen zuten jende gehiagoren lanak bultzatzeko.

Horrela, sariketa egingo da eta lehen hamar lanekin liburu bat argitaratuko da. Egile bakoitzari liburu horren ehun ale emango zaizkio eta bere lanak erakusketa batean agertuko dira.

Erabaki hau azaldu nahian edo, aukeraketa egiteko modu egokiagoa dela ihardetsi du udaletxeak. Komikigileen ustea bestelakoa da. «*Kalitatearen beherakada bat ekarriko du honek. Epaimahaikoaren gustoa bilatuko da orain, eta horrek kalitatea jeitsi eraziko du. Honela gainera jende asko geratuko da parte hartu gabe*».

Udaletxeak, erabaki horren agertu duen beste arrazoietako bat zera da, hamabost horien artean badagoela Gasteizkoa ez denik ere. «*Hori ez da guztiz egia* —esan digute komikigileek—, *lazko hamabiak aparte, bat gasteiztarra da, beste bat Gasteizen herritartua da*».

go eta hirugarrenak Gasteizen egiten du lan. Hau probintzianoen kontua da!».

Sariketaren oinarriak zalantzan

Irudigile hauek aditzera eman digute-nez, projektua esku artean izango ez balute ere, ez lirate aurkeztuko sariketa honetara. «Epea presazkoa da erabat. Lau eta sei orrialdeko luzera eskatzen duen lan batek denobora gehiago behar du aurkeztu ahal izateko. Gertatzen dena da urtea amaitzeaz dagoela eta aurrekontutan onartutako dirua gastatu beharrean aurkitzen dela udaletxean».

Gaiari dagokionez, nahiz eta hau librea izan, oinarrietan azpimarratu egiten da Gasteizen kokatutakoa izango dela. «Iaz egindakoaren plagio bat baino ez da hori, beste probintzianada bat».

Oinarrien arabera Kultur Batzordeko bost eta arte plastikotan tekniko den bat izango dira epai-mahaia osatuko dutenak. «Honela, berdin gerta daiteke bere bizitza osoan komiki bat ere irakurri ez duen zinegotzi bat epai-mahaian egotea. Normalena honetaz ulertzen duen norbait jartzea litzateke».

Eztabaidagarri suertatu den beste kontuetako bat banaketa egiteko modua izan da. Hau da, saridun bakoitzari ehuna ale ematea bakoitzak nahi duen moduan zabaltzeko eta saltzeko. Kultur Batzordeko lehendakariak adierazi duenez «udaletxeak ez du argitaletxeen lana bete behar, hori egunkari eta al-

dizkarien lana da». Irudigileek berriz uste dute udaletxea arduratu beharko litzatekeela horren argitarapenean. «Arduratu dadila bai argitalpenaz bai banaketaz, honela lortzen den dirua udaletxearentzat izango da emandako subentzioa berreskuratu ahal izango dutelarik. Liburua bera ere askoz merkeagoa aterako da horrela».

Oraingo asmoak

Argi dago hamabost irudigile horiek ez dutela inolaz ere parte hartuko sariketa honetan. «Udaletxeak komikia bultzatu eta ezagutarazi nahi badu badaude beste era ausartago eta egokiago batzuk».

Taldea beste bideren batetik ahaleginduko da bere projektua aurrera ateratzen, nahiz eta seguruenik, dirua dela medio, kalitate eskasagoa izan beharko duen bere argitalpenak. Dena dela, badirudi azken orduan Gazteen Sailekoek onartu dutela liburua argitaratzeko konpromezua zegoela eta hala egin dezan esan diola Kultur Batzordeari. Hori dela eta ari dira orain konponbide batn bila, nahiz eta hasiera batean hauena izan sariketa antolatzeke idea.

Horrela, badirudi alde batetik sariketa egingo dela eta hein berean «15 batera» projektua ere burutuko dela, azken honen argitalpena euskaraz eta gaztelez egingo delarik. Gazteen Sailekoek kalitate oneko lanak bezala onartzen dituzte irudigile hauenak, eta aitortu dutenez, behin baino gehiagotan jo izan dute hauengana beren argitalpenak egiteko orduan.

Kultur Batzordeko lehendakariak, Ibañez de Matauko jaunak, sariketa onartzea ona dela esan arren, azalpen guzti hauek sortutako egoeratik atera-

tzeko justifikapen bat baino ez dirudite. Sariketaren aurka dauden komikigileek ez dute izan nahi boikot orokor bat antolatzerik. Beren jarrera agertu dute, beti ere libre uzten zutelarik parte hartu nahi zuenak parte har zezan. «Ondo ikusiko genuke beste irudigileek beste projektu bat aurkeztu eta burutuko balute. Gurea ez da talde itxi eta antolatuta bat, elkar ezagutzen dugu eta kitto».

Bartzelona eta Madrid bezalako hirietan larria baldin bada komikiaren egoera askoz ere larriagoa da hau Gasteiz batean, komikilari hauen ustez. «Badago jende trebea, oso ona, baina irtenbideak falta dira. Ez da argitaratzen».

Horregatik jotzen dute beti subentzioetara. Ez dago beste irtenbiderik beraien ustez. «Hala ere noizpait egingo da zerbait instituzioetatik aparte» esan digute agurtu aurretik.

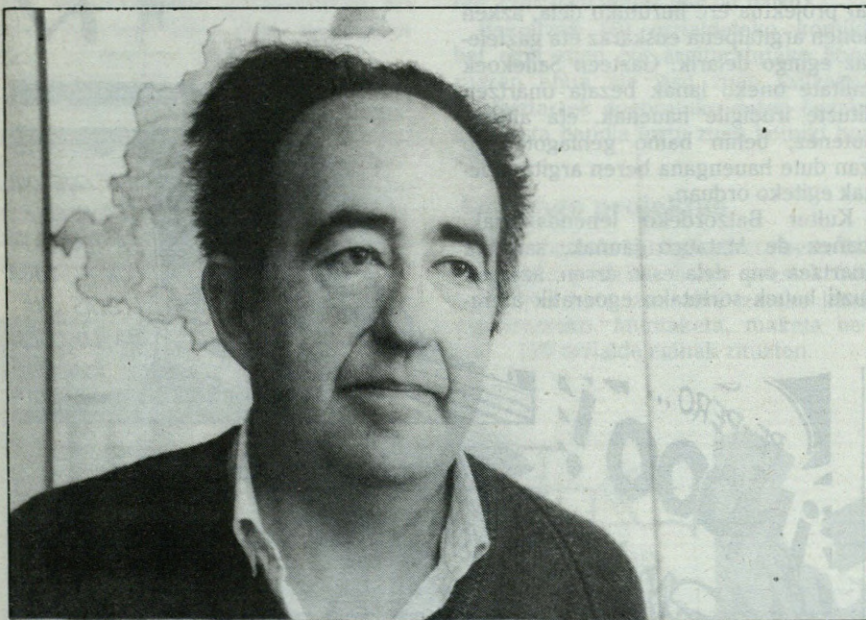
PABLO

«Aurrerantzean burruka egin beste irtenbiderik ez digute utzi»

«Frankismoan etsai gutiago zeukan euskarak Nafarroan»

Eugenio Arraiza herri-giroan sortzen diren mugimenduen sustatzale aspergaitza dugu, Bizkai-Gipuzkoetan nahiz mugaz bestaldean edo Araban hain ezaguna ez den arren. Garrantzia gorriko urteak bizi ditu Nafarroak, eta Eugenio bete-betean harrapaturik du garaia

Eugenio Arraizaren ustez herri mugimendu mailako eta ikerketa mailako kulturak konplementarioak dira.

ARGIA.— Zein dira Eugenio Arraizaren saltsa eta ibilerak?

EUGENIO ARRAIZA.— Ni euskal kulturaren arloan mugitzen naiz, gehien bat herri-mailan egiten diren ekintzetan. Ikerlana garrantzizkoa bada ere, ikerlariak lortzen dituzten emaitzak herriarengana heldu daitezen saiatzeko naiz, zentzu horretan ahalegintzen naiz herriarengana sortzen diren kezkek eta nahiak bideratzen. Euskal kulturaren

arloan denetan mugitzen naiz, ezertan espezializaturik egon gabe; euskal kulturari dagozkionetan gaurkotua egotea dut helburu, eta herri-mugimendua laguntzen.

A.— Zertan gauzatzen da herri-mugimenduaren bideratzea?

E.A.— Nafarroan nahiko une garrantzitsua bizi izan dugu. Garatu gabeko demokrazia hau hasi zen arte, ez ziren eskuinekoak hainbeste saiatu euskal

kultura zanpatzen. Francoren garaian larri zegoen euskal kultura, baina erakunde publikoen aldetik nahiz edozein jenderen ikuspuntutik ez zegoen halako ikuspegi txarra euskal kulturari zegokionez. Paradojiko demokraziaren bandera gisa euskaldunen aurka hasi ziren burruka bizian politikoki nahiz kultur-arloaren murriztapena dela ta. Hori ezin genuen onartu nafar eta euskaldun senditzen ginenok. Alde horretatik, hemengo euskaldunen taldea sortu zen, Iruñeko Zaldiko Maldiko alegia. Talde horretan bertsolaritza lantzen hasi ginen, Baxenafarroako 40 urte inguruko bertsolariak zubi zirelarik, Nafarroako Hegoaldeko bertsolari zaharrak eta orain sortu den belaunaldi gaztea elkartzea lortu genuen. Kalitate aldetik bertsolari nafarrak ez dira haiek hainbatekoak, baina bada berotasunik, aurrean adibidez 20 saio antolatuta ditugu. Aski egituraturik dugu arlo hau.

A.— Telebistaren aldeko mugimenduan ere ibili zinen ezta?

E.A.— Duela 3 urte hasi ginen eta aurrean lortu dugu Euskal Telebista Iruñerria guztian ikustea. Euskal Irrati bat lortu ahal izateko ere egin genuen elkarre bat, baina oraino ez dugu lizentziarik lortu. Euskararen aldetik aurrean nagusia Iruñerrian ETB ikusi ahal izatea izan da aurtengoa, kontutan hartu beharra baitago Iruñerria Nafarroa erdia dela.

Aipatu nahi nuke bestalde, Zaldiko Maldikon ia astero, negu partean batez ere, hitzaldiak antolatuta ditugula, bestalde gazte-talde bat sortzea ere lortu dugu, beren ekintzak eta antola ditzaten.

A.— Ez duzu zure burua kontradikzioan ikusten hainbeste herri-mugimenduetako kide izanik zure burua Eusko Ikaskuntza bezalako ba-

«**H**egoaldean ez
bezala,
herri-mailako
kantu-tradizioa
gorde dute
Iparraldean».

tean sarturik ikustean?

E.A.— Ni Eusko Ikaskuntzan langile bat naiz, hau ene lanbidea da, kultur-arlotik beste ezein lanbide baino hurbilago dagoena, eta gainera uste dut ongari dela herri-mugimendu mailako eta ikerketa mailako kulturek zubi bat izan dezaten. Ni erdian egoten saiatzen naiz, elkartzeko. Tristea da ikustea ikerlarien lana hauts artean galtzen eta baita herri-mailan ari direnek halako titulurik ez dutelako beren posibilitateak murrizturik dituztela. Nik konplementarioak direla uste dut.

A.— Eusko Ikaskuntzak betea ikusten du bere helburua Nafarroan?

E.A.— Nik uste dut Eusko Ikaskuntza oso elkarte interesgarria dela. Dena den edozein elkartetan helburuak askotan urruti geratzen dira, baina kontutan hartu behar da Nafarroan bere bizitza oso motza dela. Oraindik ez da garatu Eusko Ikaskuntza hemen. Sailen funtzionamendua hobetu egin behar da, gaurkotzen ari da bestalde bere egitura, eta alde horretatik bada bidea egiteko.

A.— Nafar bezala nola ikusten duzu euskararen legea, hau da, ezertan praktikoa ikusten duzu errealtatean?

E.A.— Ba benetan ez dakit zerbait on dakarrenik, zeren eta orain arte lege gabe ikastola, euskaltegi e.a. egin den. Kultur-arloan ere ari dira gauza berriak sortzen, eta lege honekin garbi dago mugak izango ditugula, eta alde horretatik ez dakit nola ibiliko garen. Legearen bidez erakunde guztietan euskaldun gehiago sartzen badira, noski, onuragarritzat jo beharko, baina legearen irakurketa murrizta egiten bada, ez dira bortxaturik sendituko benetako zerbizuak euskaraz emateko, ez erabat euskaldun den eremuan ez mistoan.

Alde horretatik nik esango nuke lege hau, lehen aipatu euskararen aurkako jokabide horretan sartzen dela, PSOE-ren joko zakar eta guzti. Hasi-eran nazionalisten laguntza gabe legerik ez zutela aterako zioten, baina gero eskuinaren enmienda guztiak onartu zituzten, eta nazionalisten botoa kontra-

Iruñeko 'Zaldiko Maldiko' elkartean darrai bere hasieratik Eugenio Arraizak.

koa zelarik gainera. Hemendik aurrera ezer lortu nahi badugu burruka egin beharko dugu. Garbi dago legeari dagokionez erabili dituzten argumentuak politikoak izan direla kulturalak izan beharrean.

A.— Anitzetan kexatu izan zara Nafarroak komunitatearen aldean dituen baldintza txarrez.

E.A.— Bai, gu hemen gutxi gara, eta gainera bi komunitate desberdinekoak izateak zailtasun eta muga handiak dakartza harremanak izateko. Komunitate autonomoan praktikan jartzen diren gauza asko ezin dira hemen metodo berberekin ezarri, han, dirua, indarra eta euskal kultur sakona dago, hemen beti desfasean gaude. Egitura desberdinekin zail da alkarrekin funtzionatzea.

A.— Badirudi linguistikaren ere abiatua zarela.

E.A.— Badakizu linguistikaren aldetik hemengo bakarlarri batzu aspalditik beren lantxoa egiten ari direla, baina gehienetan beste probintzietatik datozenak egiten dituzte, eta oso sakabana-turik gaudela uste dut. Ni ere hasia naiz ene hondar-aletxoa ipintzen. Orain-

goan, «-ain»-ez bukatzen diren euskal toponimoez saio ttiki bat egin dut, baina badakizu oraino ene euskara-maila ez dela oso aberatsa, idazterakoan batez ere, baina saiatuko naiz, bai baitut euskararen aldetik bidea egiteko. Toponimoen gai horrekin jarraitzeko asmoa dut.

A.— Euskal kantu-txapelketa antolatu duzue hondarreko.

E.A.— Gauza berri bezala euskal kantu-lehiaketa antolatzen hasi gara. Bertsolari-txapelketarekin egindako zerbaiten antzekoa nahi genuen, baina badakizu bertsolaritzaren esparrua estua dela, zail dela bertsolari izaten Iruñea edo Erriberan. Euskaraz kantatzea askoz ere gauza errazagoa da, eta jendeak maite duena gainera. Euskal kulturaren eta giroaren pizgarri egokitzat jo genuen eta halaxe hasi gara.

Iaz Garaziko finaletik oso liluraturik itzuli ginen, han herri-mailako kantu-tradizioa gorde baitute, Hegoaldean ez bezala.

Maila aldetik ez da Iparraldekoa bezain ona, baina jendea goseak dago halako gauzez, haur, gazte nahiz zahar. Dirudienez orain Euskal Herria osorako zabalduko da eta pozik gaude, Hegoaldean zerbaitetan bederen aitzindari izan bait gara.

Saiatu gara bestetik kutsu instituzionalista kentzen, antzoki dotoreetatik ihes egiten, jende xeheak bere burua toki galant horietan galdurik ikus ez dezan, herri-giroko zerbait nahi genuen, bertan errotutako zerbait, eta horretan gaude.

Iñaki CAMINO

«**1**986eko
aurrerakadarik
nagusiena
Iruñerrian ETB
ikusi ahal izatea
da».

Alemaniano Argentobel-en

Airean eraiki den zubia

Nahiz eta zubiak nonnahi topatu ahal izan, eta baten batzuk erromatarren garaitik tinko eta zutik iraun, zubigintzak zailtasun ugari gainditu behar izaten ditu. Begi handiko zubiak injinerutza-arazo larriak sortzen dituzte zenbait kasutan. Alemanian horietako arazo bat dotoreki gainditu dute injineruek.

Alemaniano Bavieran, Argentobel inguruan, bada erretserba natural bat eta baita Argen izeneko ibaia ere. Ibaia zeharkatzako burdinezko zubi herdoildu zahar bat zegoen. Baina Bavierako agintariek, zubiaren egoeraz arduratuta zaharra berritzeko erabakia hartu zuten. Hona arazoaren iturburua.

Zubia erretserba natural zoragarri batean kokaturik dagoenez beraren eraberrikuntza ahalik eta kalte ekologiko txikienarekin burutu behar zen. Arazo zaila zubiaren begi handia dela eta! Helburua bete ahal izateko injineruek teknologia berriak eta teknika aurreratuenak erabili dituzte. Gainera eraikuntz denbora nabariki murriztea iardetsi dute.

Zubiaren arkua bi zatitan eraiki da bakoitza ibaiaren bazter batean. Bi zatia ondoren biraraziz beharatu egin dira eta betirako posizioa ekarri.

Eraikuntza bertan egin da

Eraikuntza ibaiaren bi bazterretan une berean egin da. Lehendabizi zulo bana eraiki da bertan azkenik zubia eutsi eta birarazten utziko duten bisagrak kokatzeko. Ondoren eta molde egokiak erabiliz arku-erdiaren egiturak hormigoiz eta piskanaka-piskanaka egin ziren. Zati bat guzti lehortzen zen arte ez zen hurrengoarekin lanean hasen. Laser-teknika erabiliz arkuak markadura egokia hartuz zihola etengabe kontrolatzen zen. Honela aritu ziren lanean bi erdiak erabat osatu arte.

Zubi erdiak.

Zubi berria eta zaharra horren atzean.

Zaharraren tokian berria

Horretarako zubi-erdiak altzairuzko kablez lotu ziren. Bat beharatu zen lehendabizi. Poliki-poliki eta uneoro datu txikienarekin ere ordenadoren kontrolatzen hasi ziren lanean. Lana ez zen makala, 80 m-ko zubi-erdiari, 66,5-ko angelua birarazi behar zitzaion azken posizioa har zezan. Noizean behin, behar-kuntza gelditu egiten zen kontrol eta azterketa zehatzak egiteko. Aste biren buruan arku erdiak bere azken posizioa hartu zuen. Jarraian, beste zubi-erdia beharatu behar zen eta lehenengoaren pare-parean ipini. Injineruak irrikitan

zeuden beren lanaren amaiera ikuste-ko.

Azkenik bi erdiak parean ipini ziren eta zehatzasun aipagarritz gainera, 66,5 biratu ondoren bi erdiaren arteko altura-diferentzia 12,7 milimetrokoa zen bakarrik!

Injineru aleman hauen lana aipagarria benetan! Adibide izan daiteke haur agintarientzat, ea injinerutza-lan handiei ekiten dietenean naturan izan dezaketen eragin ekologikoa neurtzen duten.

**M.J. BARANDIARAN
I. IRAZABALBEITIA**

ARGIA

K O M I K I A

44. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lepetogin
&
Iate 2 86.-

MIK USTE MUEK NIZOAN LE-
KUKO JANTZIFESTA BAT
ZELA BIDALI ZIDASTENEAN
ETA EZ DA HORRELA...

LANT JANTZIA OMEN
DA. JANTZIAREKIN BA-
TERA ESKUTITE BAT
AURKITU DUT ETA BER-
TAN DIONEZ NASHIKO
MARGARRI GERTATZEN
DA BERAN JARRITA IBIL-
TRES. HORRETAZ ETA CHI-
TREKO JARRIA DARSANT.

BAINA, ETA GUKE ARTEAN,
ESASERAZIOA DERIBAT.
NIRE ARGENTINAZAR RILBI-TA-
JEAREKIN BEBATZ GUSTOZA
NIZGO HONERAN...

ETA MIK BERRIZ SENA-
RRAREN ITXURAZ EZ DE-
SENTONTASTREAGATIK JANT-
ZI DUT KAN... ESPANIKO
PELIKULA ASKO ETA ASKO-
TAN BERTAKO EMKUNIE-
OK NIZ JEAREN OMEN
OTRA HONELA...

NORA ZORR
BA, JANTZ
AUSL BADA?

IPSARRALDEKO HERRI TXI-
KI BISTETAN, ITASOTIK
URRUAN EZ DAGOENA...
LEKU USSAIA DIOTENES...
VIRESTERIA... EDO E-
RRENDITIA... PRESTERIA
EDO... EZ DANT, ANTSEKO
SER EDO SER.

TSIL TSILAK DASSAGO, KANAN BARRERANASANT... BA DASTOR, HEMENTXE DAGO,
EUSKOLANTEKO SARRA...

Lepetogin & Iate 2 86.-

Zero Sette

MARTIN MUSIKA ETXEA

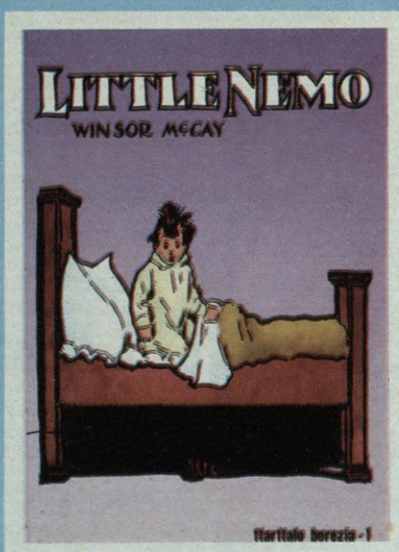
**ESKU SOINUEN ETXEA
BERRIAK —BOST URTE GARANTIA—
ETA BIGARREN ESKUKOAK SALGAI.**

MARTIN MUSIKA ESKOLA

**TRIKITIXA, SOLFEO, SOINU KROMATIKOA
ETA SOINU PIANOAK IRAKASTEN DA.
URTE GUZTIAN MATRIKULA ZABALIK.**

NUEVA KALEA 13 □ BILLABONA □ TELF.692435

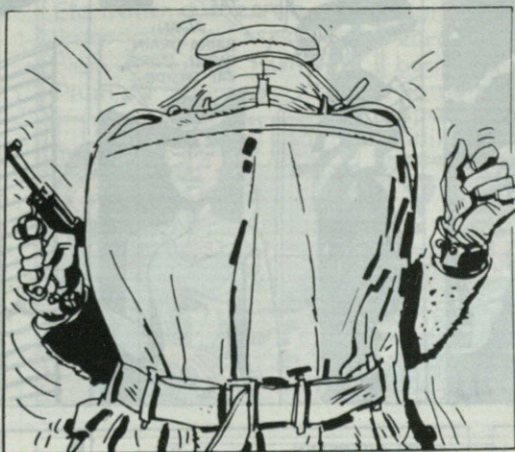
EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

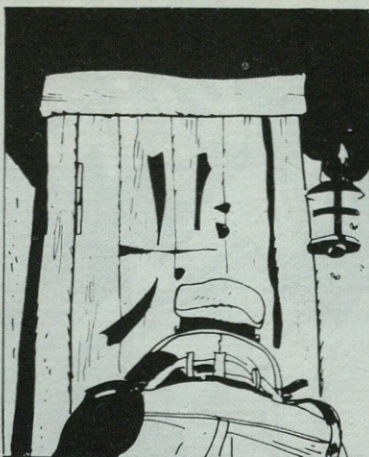
TTARTTALO Argitaletxea

Aurrekoaren laburpena: Von Ungern Sterberg buru belarri dabil inperio haundi bat sortu nahian, baina bi urteko epea besterik ez du sorginaren arabera, odoletan isuritako bi urte. Beraz zaldun asiatarren Dibisioa hartu eta hor doa Urga hiria konkistatzera. Bitartean Corto eta koadrila heldu dira Semenov-en albora, Baikal aldeko Kosakoe generala dena. Corto ez zaio oso begiko gertatzen general honi eta Spatzetov-en bitartez berebiziko sorpresa eman nahi dio. Lortuko al du Spatzetov-ek bere eginkizuna? Kapitulu honetan bertan duzue erantzuna.

NORABAITERA
ERAMAN NAHI
NAUTE.

ONGI ETORRI,
CORTO MALTESE.

HMMM, LEHENAGO
ERE IKUSI DAGO
ELKAR?

BAI... JUNGUAN
LAGUNDU ZINTU-
DAN...

JUNGA
HARTAN
NIRE LA-
GUN BAT
ZEGOEN...

ZURE
LAGUN
BAT?

BAI, EZER AL
DAKIZU BERA-
TAZ?

AGIAN
BAINA ORAIN
SARTU, ZURE
ZAI DAUDE.

AZKENIK, BERRIRO
ERE ELKARREKIN.

EZ DAT USTE
EZAGUTZEN
ZAITUDANIK.

ZER EGITEN DUZUE HE-
MEN? EZ NUEN USTE
"LINTERNA GORRIAK"
HAIN IPARRALDERAINO
HEDATURIK ZEANDETE-
NIK.

GURE INTERESEN
NEARRIAN HEDATZEN
GARA.

IKUSTEN
DAT BAI,
IKUSTEN DAT...

KOLCHAK ALMIRANTEAREN
URREAREN TRENA UDINSK-
EN DAGO, BAIKAL AINTZIRA-
REN IPARRALDEAN. HIRIA
AMERIKARREK KONTROLA-
TZEN DUTE, BAINA TRENBID-
EAK TXEKOSLOVAKOAK ETA
SEMOV-EN
TREN BLIN-
DATUEK
MENPERA-
TZEN DUTE...

...ETA SEMOV-
EK ALMI-
RANTEAREN TRENA ERA-
SOKO DU, BERAZ EZ DA-
GO GALTZEKO DENPORIK...
EDO URREAK GOTOR-
LEKUAN BAKATU
DU.

ZURE
TXANDA AILE-
GATU DA
CORTO...

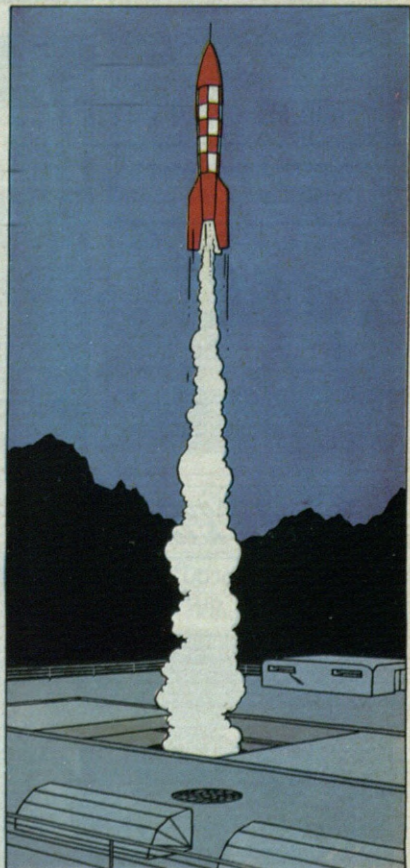
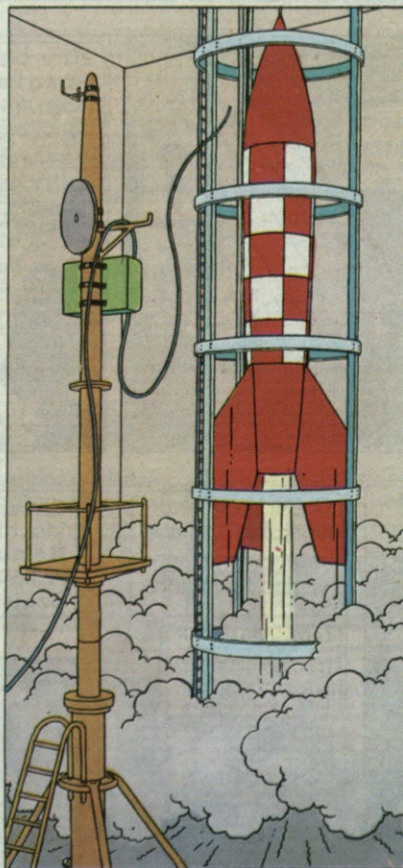
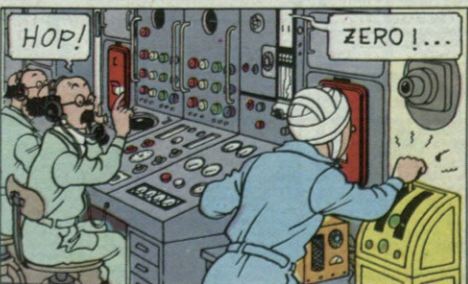
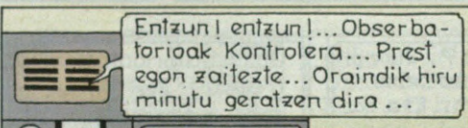

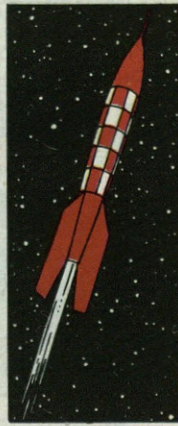
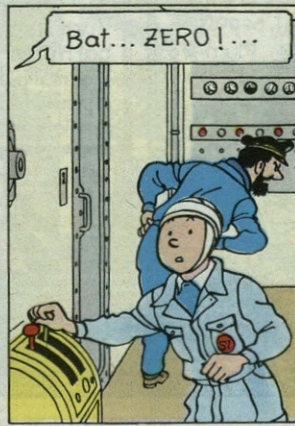
TRENA
MANCULIRA
HELDA BAINO
LEHEN EGIN
BEHAR DAZU.

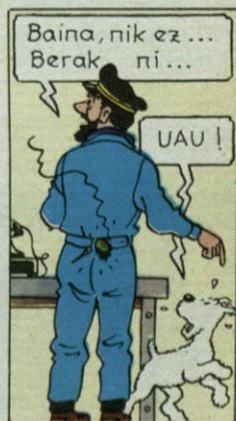
ILARGIRA BIDEAN

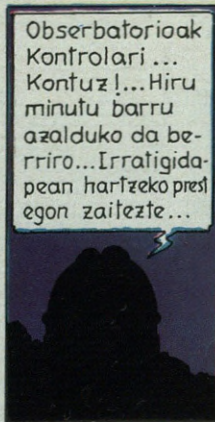
Aurrekoaren laburpena: Aurrekoan ere Dupont sekretek anka sartzen dute eskeleto bat atxilotu nahian. Bitartean Tintin sendatzen ari da bere zaurietaz, eta koetearen abiaraztea ere aurrera doa. Ordu gutxi barru espaziaratuko dute. Hauxe bera kapitulu honetan ikusiko duguna.

(8. kapitulu)

"LINTERNA GORRIAK" ABISUA EMATEN DIZATE TXANG JENERALAK MORROIAK BIDALI DITZELA ZURE LANAZ BALUTZEKO... DRAGOI ASKO DAGO ZURE BIDEAN CORTO?

NORK KANTATZEN DA ALDAMENEO GELAN?

OFIZIAL ERRUSO BAT... NINO DA IZENA.

DAS VIDANTE, MARINELA, EDAN NAHI DAZU?

ORAIN GOZ EZ.

ZERGATIK? LEHENAGO EDO BERANDIAGO ELKARREKIN EDAN BEHARKO DAGO... ZU EZAGUTZEKO GO... GOAK NITZEN...

A, BAI? ZERGATIK?

GU BIK EMATZE BERA MAITATZEA NAHI IZAN ZUELAKO PATUAK... OSO EMATZTE ZAILA, GOGORATZEN DAZU?

NIRI, ESATERAKO, ARIMA OHOSTU ZIDAN.

AIZU, BAINA... ZERTAN ARI ZARA, IPAIN URDINAK KONTATZEN?

AGIAN... BAINA IPAIN HORI DA GERATZEN ZIDAN BAKARRA... ESAN CORTO, ZUK ERE ASKO SUFRITU ZENIEN ALDE EGIN ZUENEAN?

EZ DAKIZU ZER DIOZUN?

EGIA DA... ARRAZIOA DIZU... ZER GERTATZEN DA?

CORTO, ALDE EGIN BEHAR DAGO.

NOLA ALDE EGIN?

ALDE EGIN BEHAR DAGO ETXE HAU DAGOENEO EZ DELAKO SEGURUA. GOGORA EZAZU DENBORA GUTXI DAZULA...

AGUR CORTO MALTESE, ELURRA ARI DU BERRIRO... IRITETZEKO UNERIK EGOKIENA.

ETA HAU ETA NESKA?

EZ ARDURATU NESKAK BEHIN LAGUNDU ZINTZEN ETA NIÑORI ZUK EZAGUTZEN DAZUN BATEN BATEK LAPURTU ZIION BIHOTZA... AGIAN BIAK DAUDE ZURE PATUAREKIN NAHAS TURIK.

GAUR GAUEAN ERREZ PASATUAKO DAGO MUGA.

ELIRTE HONEKIN ZAINDARI
ERRUSO-MANTXUAK ERE
ATERPEAN EGONGO DIRA.

GUERE-
TZAKO ERE
HOTZA
IZANGO
DA.

NOLA IZENDATU BEHAR ZAITUT?

DEITZA
SHANGHAI LIL.

NAHI DUZANEAN
ALDE EGINGO DUGA...

ZERGATIK JANTZI
DUZA HORREN
UNIFORME
DOTOREA?

ORAINDIK ERE
EROKERI MILITAR
HONEN PARTAIDE
NAIZELAKO,
LAGUN MAI-
TEA...

"BERAK" UNIFORMEAK
MAITE ZITUEN, GOGORA-
TZEN DUZU?... BAINA,
NORI EMAN OTE DIO
NIRE ARIMA?

NINO... NAHIKOA
DA HISTORIA
HORREKIN.

ARRAIOA / ZELAKO HOTZA

TXANG JENERALA ABISATU BEHAR DUGU, MARINELA
HEMEN DAGO, MANTXULIN.

ZER EGINGO
DUGA OFIZIAL
ERRUSOAZ ETA
"L'INTERNA
GORRIETAKO"
NESKAZ.

PLANAREN
PARTAIDE IZANGO
DIRA. KOLCHAK-
EN URREAZ
JABETZEN
DIRENEAN...

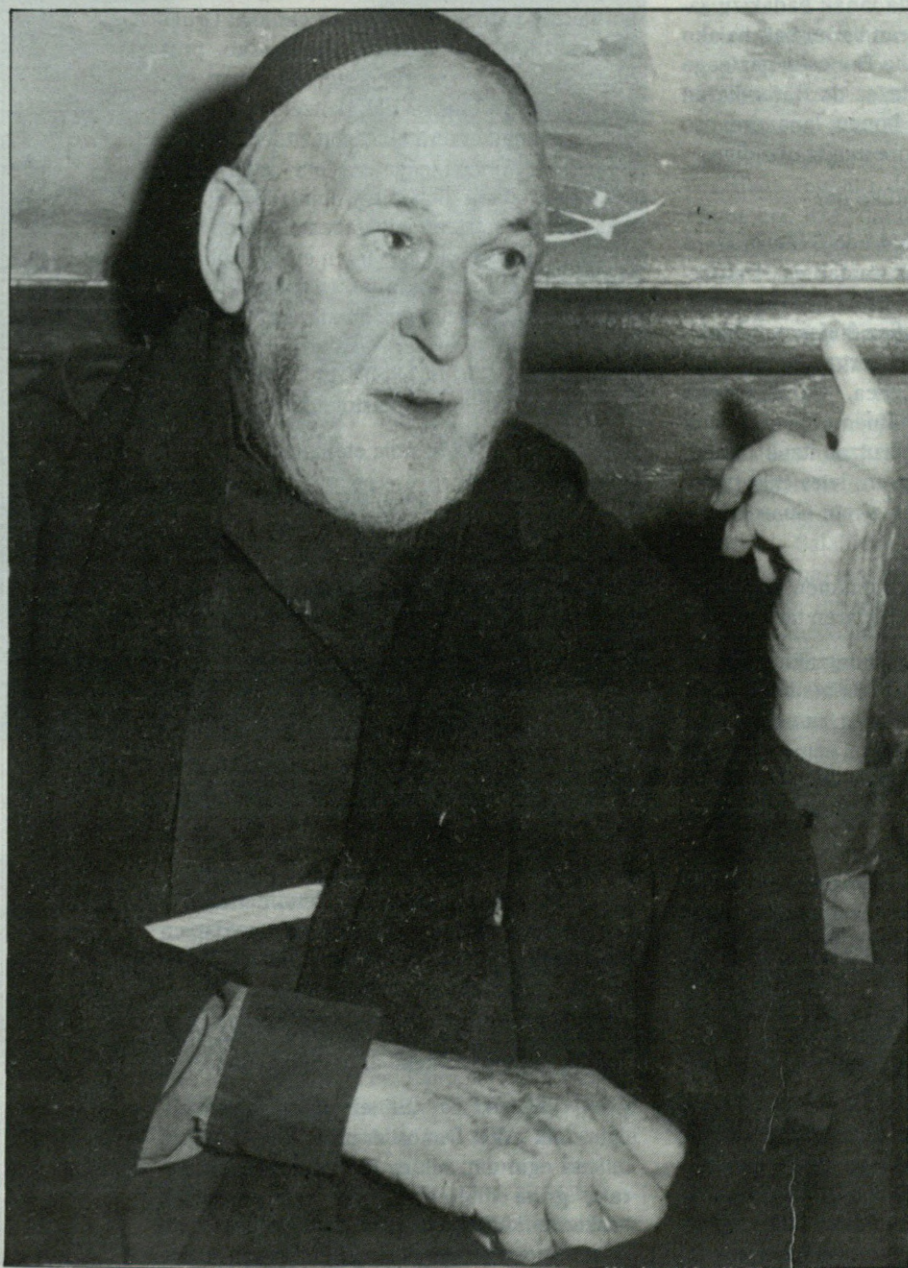
...HIL EGINGO DI-
TUGU MARINELA-
REKIN BA-
TERA.

(datorren astean jarraituko da)

Jorge de Riezu: «Euskal folklorea hila da»

Izigarriko ustekabea Aita Riezurekin jaso genuena.

Gorpuzkera handi, makur eta dorpeko fraileak, berebiziko argitasuna erakutsi zuen solaserako eta kultur-erreferentzietara

Aita Donostiaren lana, euskal folklorea, euskara, bere Argentinako egonaldia eta besteren gainean mintzatu ginen.

Egundoko lana izan genuen Nafarroako instituzioek euskal kulturarekiko duten jokabideaz duen iritzia jakiteko.

Hori ez ateratzeko eskatu zigun.

“Aitak erakutsi zidan euskaldun garela.

GALDERA: Zertan ari da orain Jorge Riezu?

ERANTZUNA: Aita Donostiaren kantutegia-
rekin, egun guztia jotzen dut horrekin la-
nean. Egutero 7tan jeiki, errezuak, koruan
kantatu eta otorduez kanpo geratzen den
denbora guztia, asko egia esan, kantutegia-
rekin ematen dut. Ohera 11etan edo 11terdie-
tan joaten naiz. Lan hau enetako arras inpor-
tantea da, berak utzitako lan eskerga argita-
ratu egin behar baita, eta lanak badakizu sa-
ria dakarrela, begira Barandiaran bat, halako
adina eta beti lanean. Aita Donostia gazteago
hil zen, 70 urterekin, eta ez da Barandiaran
baten mailakoa, baina honen lana ere oso
ona da, musika eta folklore aunitz utzi digu.

GALDERA: Zer argitaratuko da?

ERANTZUNA: Prosazko 4 edo 5 liburu atera
dira, badakizu, hitzaldiak, saioak e.a. Dantze-
tan ere asko dago, Urbeltz ari da horrekin.
Badira bestalde etnografiak Nafarroan bildu-
tako 14 kuaderno, lan eskerga da. Nik aski
dut kantutegiaz arduratzea. Garai batean
itzulpenak eta egiten nituen, alemaneratik
gehien bat, behin bi liburutzar itzuli nituen,
bost urte jo nituen horretan, letra ttiki ttikia,
neketsu zen. Erlijio-gaiak ziren, Guardini eta
Carl Adam esate batera.

GALDERA: Non argitara emanen dira pres-
tatzen ari zaren Aita Donostiaren lanak?

ERANTZUNA: Eusko Ikaskuntzakoak ari di-
ra argitaratzen. Oroit dut nola nenbilen ni ga-
rai batean Aita Donostiaren musikaz egin
1.000 aleko edizio bat saldu ezinean. Orain
ahiturik dago. Paketeak eta guzti nik egin be-
har, lagun batzuk saltzen lagundu zidaten, Gi-
puzkoan anitz saldu zen.

GALDERA: Mintza gaitzen pitta bat zutaz.
Zu leri ibarrean jaioa zaitugu, euskara
etxean ikasi gabekoa beraz, geroago Bona-
partek Nafarroan euskarari buruz egin lanak
ongi ezagutu bazenituen ere. Zer oroitzapen
duzu mende bukaerako Errezu hartan euska-
rak eduki zitzakeen hondar eta arrastoez,
aitona-amonen hizkuntzaz alegia?

ERANTZUNA: Gu ibai ondoan bizi ginen,
errotariak bait ginen. Nik ez nuen aitona eza-
gutu eta pena dut, euskal ipuin eta kontu as-
ko bait zekien, hura euskalduna bait zen, be-
no, euskaldun, denok gara euskaldun, euska-

raz zekiela esan nahi dut, Ollo ibarrekoa zen.
Haren seme gure aita, Errezura joan zen, eta
han ez zen euskaraz hitz egiten, Bonaparte-
ren garaian ere ez zen hitz egiten, Ollon bai,
baina ez Gesalatzen.

GALDERA: Ba al zekien euskaraz aitak?

ERANTZUNA: Aitak zertxobait zekien bai,
berak zioen (tori, tori) ulertzen zuela, baina
ez (ekatzu, ekatzu). Bazekien adina eta antze-
ko gauzak galdetzen, baina ez gehiegi. Grina
handia zuen aitak euskal gauzetarako, pro-
bintziakoak Lizarrerira jaisten zirenean (gi-
puzkoarrei probintziakoak deitzen genien or-
duan), aitonak etxera ekartzen zituen berekin
euskaraz mintzatzeagatik, eta aitari ere
aunitz gustatzen zitzaion probintziako apopi-
loak izatea, ni artean jaio gabea nintzen.

Nik aitarengandik jaso nuen euskal kultura-
rako irrika eta ardura, aitak euskaldun garela
erakutsi zidan, eta gogoia zuen bere seme edo
ilobaren batek euskara ikas zezan. Baleki
gaur egun zenbat birbiloba dituen Iruñea eta
Donostian euskararen ikastoletan ikasten.

GALDERA: Zehazki nola eta noiz hasi zinen?

ERANTZUNA: Ni goiz samar hasi nintzen
euskararen ikasten, 14 bat urterekin edo, se-
menarioan latinarekin eta batera, pixkanaka
euskara ikasi nuen. Zailtasunik handiena, adi-
tza alegia, teologia ikasten nuen garaian gain-
ditu nuen. Luis de Eleizalderena zen ene gra-
matika. Gero Madrilen zientzi exaktoetako
doktoradutza egin nuen.

GALDERA: Normala al zen garai hartan
apez bat zientzi exaktoetako doktoradutza
egiten ikustea?

ERANTZUNA: Ez, ni bezalakoak ale batzu
ginen, ia inor ez. Ni han oso fenomeno arra-
roa gertatu nintzen, baina ongi moldatzen
nintzen denekin, arras ezaguna nintzen, habi-
toa jantzita nindoan ni eskolara.

GALDERA: Eleka gaitzen zure lanaz, (tra-
bajo de campo) izeneko asko egin al duzu?

ERANTZUNA: Ez, nik ez dut horrelakorik
egin, nik Aita Donostiaren folklore-lanaren
bilketa egin dut, nik ez dut deus jaso. Kantu-
rako grina ttikitatikoak dut, herrian bertan
euskaraz kantatzen erakusten ziguten, eta
Aita Donostia ezagaututa grina areagotu bes-

kantutegia

itzulpenak

aita

euskaldun-
tzea

bilduma

“Aita Donostiaren lana argitaratuko nuen hitza betetzen ari naiz.

terik ez zitzaidan egin. Bere lanaren argitaratzeaz arduratu nintzen eta emandako hitza betetzen ari naiz.

Ez pentsa ni baserriz baserri ibili naizenik, eta ezta Aita Donostia ere, hain guti Azkue bat. Hauek ezagunen bidez kontakto zenbait egiten zuten, eta gero etxe edo baserri hartara zihoazen kantuak e.a. jasotzera. Informantea aldeztu aurretik zuten aukeratua. Bazuen Aita Donostiak Saran oso famelia folklorikoa, eta hartara joaten zen, haiek kantu asko zekitelako. Famelia hartakoei bestalde, jende egokia bilatzen zioten, ber gisan Zuberoan Lhandek, Hazparnen e.a. Arraiotzen Baztango guztia jaso zuen mugitu gabe ia, dena eskura zetorkion. Baserriz baserri Infernu-Errekan ibili zen soilik Aita Donostia.

GALDERA: Nola ulertu du zure belaunaldiak kultura eta folklorea?

ERANTZUNA: Folklorea etnografiaren alderditik aztertu behar da, folklorea jende inkuertoaren jakinduria da, herriaren bizimodua, ostaturakoa, haurra lotarazteko amak duen modua, emakumeek arropa garbitzen dutenean kantatzen dutena e.a. Folklorea, orain artean ulertu dugun moduan, bukatu den gauza da, eta orain beste folklore bat etorriko da, gaur egun estudiantzen ez duen jende xeheak ere badu bere bizimodua, baina lehen jendea ostaturak biltzen zelarik edo dantzarako garaia aukeratzen zuelarik bertako egoera folkloriko bereziak sortzen ziren, eta gaur egun hori ez dago, bukatu da, bizimoduarekin batera hura ere itzali baita. Teknika, industria eta tresna berriak heldu dira, tresna zaharrak galtzarekin, beren izenak ere galdu egin dira, eta orain tresna berrietarako hitz berriak asmatu behar ditugu, edo bestela maileguz josi hizkuntza. Industrializazioaren ordaina dugu hau.

Azkue, Donostia e.a., hiltzen ari zen kultura bateko osagarriak biltzen ahalegindu ziren, zetorren berriaz kezkatu gabe. Eta kontutan hartu behar da Azkue eta horien aitzindariak, Salaberryk, Bordesek (daukagun onentxoena) edo Karrikaburuk bildutakoa, ez dela XVII. mendera baino heltzen, ziurki fexatu daitezkeenak, zaharrenak, XVIII. mendekoak ditugula. Azkuek eta Donostiak zioten euskal folklorea, guk ulertzen dugun moduan bederen, hiltzen ari zela. Berengatik izan ez balitz altxor hori hil egingen zen.

GALDERA: Zer diozu hainbat eskuk tradiziozko folklore kantuetan egindako orrazketa eta apainketez?

ERANTZUNA: Egia da bai halako zerbait egin dela, Azkue batek egiten zituen halakoak, eta hori bekatu egin zuen, gordinkeriak eta, orraztu egiten zituen inoiz. Dena den oso kontuz ibili beharra dago zer publikatzen den, gerta bailiteke kantuak inoren ondora edo ohorea hizpidean jarri eta pertsona hori bizitzea, halakorik ezin egin liteke. Aita Donostiak kasu egiten zuen halakotan eta ez zuen argitaratzen, oroitu dut Sarako neskatxa baten huts bat, eta hark ez zuen argitara eman, bizi bait zen.

folklorea

kantu-biltzaleak

“H-a ezinbestekoa du euskarak.

GALDERA: Zuk ez al dituzu kantu zuberotarren artean argitaragabe utzi zure «Florilegio»an, haurdun geratutako kasuak kondatzten dituzten ahapaldiak?

Azkue

ERANTZUNA: Ez, nik «florilegio»an ez dut ezer ezkutatu. Itxura txarreko zerbait baze-
goen, ez nuen publikatzen, nik egokiena zela uste nuena egin nuen ezta?, nik hor askatasuna nuen, nik egindako bilduma bait zen.

GALDERA: Hau da, zuk aukera egiten zenuen, hautapena.

florilegio

ERANTZUNA: Jakina, horixe baietz. Baina Aita Donostiak jasotakoa bere horretan argitaratzen ari naiz, dagoen dagoentxoan, berak halaxe jaso bait zuen, horretan ez dut ezer aldatzen. Lana nik egina baldin bada, aukeratu egiten dut, eta hautazkoena atera, seaska-kantuak, mozkorrenak, artazuriketa, ingeniodun abestia, badakizu kantu motz, soil eta hain eder horiek.

GALDERA: Zein da Azkueren kantutegiaz duzun iritzia?

«titan»-ak

ERANTZUNA: Azkueren meritua erabatekoa da, ni ez noa ezer kentzera, baina hainbat gauza kendu egiten zuen, orraztu eta aldatuz. Egun anitzek erasotzen diote bide horretatik, baina enetzat barkagarri da, nahiz hori leporatzen diotenek arrazoi izan da. Hizkuntzalari-tzaren aldetik hala ere prodigioa izan da. Bere hiztegia baino hoberik ez dago oraino. Berrekin batera Urkixo, Aita Donostia eta Barandiaran ikusten ditut euskal kulturaren goi-mailan. Badakizue musikari ere izan nahi zuela, baina bera hizkuntzalari zen. Urlo ope-

ra Bilbon antzestu nahi izan zuen, eta edizioarekin eta emanaldiarekin ia arruinatu egin zen.

GALDERA: Zer dirudizu euskara batuak?

ERANTZUNA: Arazo xorrotxa duzu hori. Dena den argi dago jende askok herri-hizkuntza dioenean zer esaten ari den ez dakiela, gauzak nahasi egiten dituela. Herri-hizkera, herriak herri batetan bertan hitz egiten duen bezala da, baina, hemen eta han oso desberdin mintzatzen da. Hainbatek bere euskalkian idatzi nahi dute herri-hizkera den uste-tan, baina hori euskalki horrek duen eredu literarioa besterik ez da, eta ez berek eskatzen duten herri-hizkuntza.

«H» zorionekoa ere burukomin aunitz emana da. Nik ez dakit letra den edo zer den, baina badakit ongi hitz asko letra edo dena delako honek bereizten dituela, edota bestela berak utzitako arrastoak, dela (g), (k) edo zeinahi. Askok diote «h»-a euskara batuarena dela, eta ez daude zuzen, (h) hori euskararena berarena baita, funtziorik izan ez balu ez bait litzateke hor egonen. «h»-a ezinbestekoa da, nik ez dakit nola eztabaida litekeen hori.

GALDERA: Oker deritzozu Euskaltzaindiak batasunerako hartutako bideari?

ERANTZUNA: Nik ez dut beren lana gehiegi jarraitzen, pixka bat bai, baina ez gehiegi. Ni ez nago ez, batuaren aurka, alderantziz, alde nago, beharrezkoa da, bestela ezin uler diogu alkarri, batua bai, baina errazionala, eta batu horretan nahitaez sartu behar du «h» letrak. Euskaltzaindiako asko ezagutzen ditut, eta oso gaituak direla uste dut, baina badakizu, bada bigarren akademia bat eta...

GALDERA: Mintza gaitezen amñi bat instituzio nafarrez.

ERANTZUNA: Ai ama!, ez zaidazula horretaz hitz egin ez dakit eta, ni ez naiz alor horretan sartzen ahal.

GALDERA: Zu lehen Príncipe de Viana-n (sección del fomento del vascuence)-koa zinen. Nola ikusten duzu bultzatzen dela euskara Nafarroan instituzioen aldetik?

ERANTZUNA: Ez dut gehiegi jarraitzen, zehaztasunik eman ezinean nago. Badakit burrukan ari direla ikastolekin, (vascuence) ala

batua

«h»-a

“Nafarroa aragonizatzen ari dira.

Instituzioak

(euskara) behar ote zuen eztabaidan aritu zirela. Nafarroan badira elementu batzu euskal kulturaren oso aurka daudenak. Diru-kontua ere bada, ikastoletarako dirua ematen ote duten alegia, gero, bestalde, ongi ikusi behar da ea ikastolak ongi zuzendurik dauden, irakasleak gaituak ote diren.

GALDERA: Ez al duzu euskal gaiez ezaxola handia sumatzen?

etsalak

ERANTZUNA: Egin ezazu kontu euskara leku askotan galtzen ari dela eta galdu dela Nafarroan, Ultzaman galtzen, Erronkarin erabat, eta hori ikusita, euskalduna den edozeren aurkakoei, asko baitaude, keja egiten dute euskara ez duela inork hitz egiten eta be-

raz ez zaiola lagundu behar, Unamuno gogora-erazten didate.

GALDERA: Euskal kulturaren geroa Nafarroan?

ERANTZUNA: Ez dakit bada, zer edo zer egiten ari dira, historia, geografia, oroitarriak e.a. lantzen ari dira. Toponimiarekin ere ari dira ta. Asko eta asko euskararen alde burrukan ari dira, lanean, baina elementu eskuindarrek indar handia dute oraino Nafarroan. Orain ez dakit zer aterako den, sozialistei ez zaie gehiegi axola euskararena, baina hobeto portatu dira. Dena den burruka handia darabilte batzu ta besteren artean, euskaltzaileak batetik, Del Burgo eta Aizpun bestetik, Aizpun Lekarotzeko eskola honetan ibilia da, gezurra dirudi. Elizondoko alkate den Iturralde bezala, hauek ere haien zaleak dira. Madrileren doaz kastellano aurpegiz, euskaldun aurpegia ezkutatu, oin bat Iruñean eta beste Madrilen dutelako. Ari dira bai eremu euskalduna, mistoa e.a. izendatzen, baina berek nahi dutena ofiziala erdara izatea da eta kitto, Nafarroa aragonizatzen ari dira, hori nahi dute Del Burgo eta beretarrek, Unamuno nahi zuen bezala euskara ehortzi, baina zer egingen duzu...

GALDERA: Argentinako aldi eta?

ERANTZUNA: 16 urte iragan nituen han matematika erakusten.

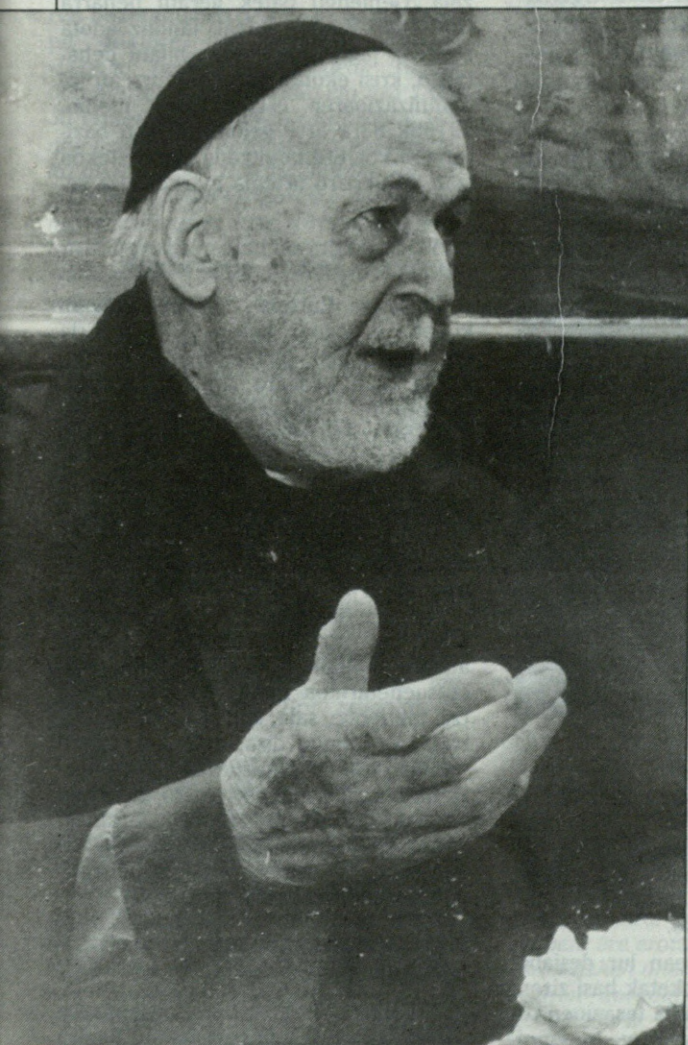
GALDERA: Zer joan zinen exiliaturik?

ERANTZUNA: Ez, esan dezagun misiolari joan nintzela. 36.ean koadrila eder bat joan ginen hara misiolari. Euskal Etxean matematikak erakusten nituen, bestalde, fraile nintzenez, ezkontzak, bataioak eta honek zekarren paper saldo guztia egin behar. Jende andana izaten genuen egunero ezkontzeko, eta asko eta asko ezkondu aurretik bataiatu egin behar zenituen. Lan handia zen, ni bataiatze eta ezkontzetako arduradunetako bat nintzen.

Iñaki CAMINO

Josu LANDA

Argentina

Urtegi bat baino askoz gehiago

Riaño:

«Ez dakigu igeri egiten»

Estutasuna egunez egun, bihar urperatuko hondarrak baino izango ez den lurralde batetako azken herrien jabe bihurtu da. Riaño herriaren inguruan asko idatzi da egunotan, baina gehien bat, leondar herrixka honen superbibentzia ahaleginari egokiturik. Inor gutxik daki probintzia osoarentzat eskualde honen suntsipenak ekarriko duena, askoren ustetan Europako lurralderik ederrenetariko baten desagertpena suposatuko bait du.

80 urte luzeko historia

Eskualde hau urperatzeko lehen ahaleginak 1902an agertu ziren. Rafael Gassetek (Jose Ortega y Gasseten osaba) bere planen barruan identifikatu zuen 1907an. Obraren aurreprojeak, aldiz, 1963ra arte ez zen onartua izan, eta beranduago, 1965eko Azaroaren 30ean kontsideratua izan zen proiektu. Honela bada, lanak 1966an hasi ziren, 1970ean gelditu eta 71an berriro hasi

ziren, 1975ean bukatzeko. Aurreko urtean herri zaharraren ordezkotzat erakitzeko plana onartu zen, biztanleek 'Los barracones' deritzotena. Riaño berri hau gaur egun mamu bat da, kaleak, barrakoiak eta —Nola bestela!— udaldea baino ez dagoelako.

Presamaitu zutenean lur desjabetzearen trukeko ordainketak hasi ziren. Esan beharra dago herria tasazioen osteko kasik 10 urte beranduago indemni-

zatu zutela, hau da, diru debaluatu xamarrez. Egia esan askok indemnizazioak onartu zituen. Baina egia da ere hauek hartzea nahi ta nahiezkota izan zela. Gehiengo batek geratu beharra izan zuen Riañon lurak landuz edota abereak jagonez ogibidea bilatu beharrean, krisi ekonomikoaren aurrean indemnizazioaren eskazia zela medio. 1976tik 83ra arte gelditurik izan baziren ere PSOEren bultzada ezinbestekoa izan da berriro urtegia martxan jar zedin.

Flora eta fauna aberatsak

'Picos de Europa' delakoen alboan kokaturik dagoen haran oso hau (Esla eta Yuso ibaiek sortua) urpean geratuko da: Riaño, Escaro, Anciles, La Puerta, Burón, Vegacerneja, Pedrosa del Rey, Salio eta Huelde, denetara 3.100 biztanle eta 1891 hektarea.

Abelaskuntza emankorra mantentzen duten larre handiak, baso kaduzifolio ikaragarriak pagoz eta haritzez, desagertuko dira. 20 metroko perimetroa duten aparteko gorostiak ere.

Faunari dagokionez, 300 baino gehiago dira lurralde honetan bizi diren animali moetak. Zikoin kolonia garrantzitsuenetarikoa dago, eta arrano beltza, alimoche, saia, aztorea, eta basoilarak ere joango dira, antzeko hegazti handien artean. Ugaztunen artean ugari dira ugabereak, erreko satorrak, azeriak, basurdeak, orkatzak, orainak, sarriok, eta batik bat hartz arreak. Azken hauek 35—45 bat dira, estatuko populaziorik handienetarikoa.

Urtegi honetarako alternatibak

Askoren ustez, halere, urtegiaren proiektua ez da ezinbestekoa. Badira

Urtegiaren
proiektua ez da
ezinbestekoa.
Badira
alternatibak
antzeko emaitzak
lortuz ekonomi eta
ekologia aldetik
ordain txikiagoak
izango
lituzketenak.

alternatibak antzerako emaitzak emanez ekonomi eta ekologia aldetik ordain txikiagoak izango lituzketenak. PREPAL alderdiaren idazkari nagusi eta 'Convergencia Leonesista' delakoaren bozeramailea den Juan Garzo Crespo doktore ingeniariaren hitzetan: «Leongo lurrazpiko urbideak 100dik 600 bat metrotara daude, eta ura 18tik 30 gradutako tenperatura darama. Honek beharrezko teknologiaz eta bitarteko tekniko, 64 Hm kubikotako lurrazpiko urtegi baten pareko aprobeitxamendua emango luke. Uraren tenperaturak nekazaritza produktu alternatibo berriak jartzeko aukera emango luke (negutegiak, etab...).

Eta era berean ohizko nekazaritza kanpainen ostean ere jarraipena emango lioke urtean zeharreko produkzioari. Lurrazpiko ur hauek hartzeko puntuak Riaño gaur eguneko urtegiaren plan-gintzako irrigaketa kanaletarako antzeko koberturta batetan aurkitzen direnez imajina dezakegu ur hauen azaleratzea lehen ikusitako urbide sistemari atxikituko litzatekela. Honek, bestalde, gaurko projektuan, goidura dela medio, ureztatu gabe geratuko diren lurren irrigazioa erreztu egin dezake. Hauek orain Kanadan, Israelen, eta abarretan aplikatzen diren sistemak dira».

Alternatiba honetan lau urtegi txiki ere proposatzen ditu zeintzuk landare-tza pobre eta nekazaritza zein abelazkuntzako produktibitate eskaseko gutenak kokatuko bait lirateke.

'Comision de afectados de la comarca de Riaño (CACOR)' delakoak herriko inbentarioak bultzatu ditu, lokaletan, abelazkuntzan, eta abarretan. Komisio honek 'Coordinadora para la Defensa de Valles Amenazados por Grandes Embalses' delakoarekin batera Mehatz eta

Geologi Institutoaren ikerketa batzutan oinarritutako proiektu bat aurkeztu du, zeinetan urtegiaren zabalpena desaholkatzen zen. Lur karstikoa izateak ere bestalde, ondorio arriskutsuak ekar ditzake, gerta daitezkeen ur ihesak direla medio. Honekin batera kritika sortzen duen beste faktore bat Vegamian—eko urtegia izan da, behar den beste aprobeitxatzen ez direlako bere urak.

Riaño eta eskualde osoan administrazioaren irudi txarra nabarmentzen ari da, eta frogatzen da egindako manifestaldi, topaketak, gabon zaharreko gaupasa etab...

Alderdi parlamentariak gor

Alderdi politikoei dagokienez ikusgarria izan da batzuren erritik aldaketa. 1982ra arte sozialisten ustez urtegiarena astakeria eta basakeria galanta zen. Aldiz, gobernura heldu eta dena aldatu zen, erabilitako esloganari jarraiki. 1979an Ernesto Escapa leondarra, gaurko Castilla y León Juntako Kultura saileko teknikari nagusiak «Goma-2 para Riaño» titulupean artikulua bat idatzi zuen. Juntari joan den Azaroaren 15ean TVE-ren 'Informe semanal' telebista ez dio barregurarik eman, partziala eta ezneutrala zela salatu duela. AP eta CDS honetan bat etorri dira. Riaño alkatea AP—koa etxe suntsiketa hasi bezain laster desagertu zen herri-rik, hainbatek lehenago ere eskatua zeukan bere dimisioa. Lehenagoko deklarazio batzutan zera zioen: «Etxeak jausten ari dira. Guardia zibilarren koartela bere ere erortzen ari da... Nire bizitzaren azken unera arte izango naiz urtegiaren aurkakoa, baina gogoa dut egoera larri honetatik ateratzeko. Aurrera ala atzera baina arin». Eta arin

heldu zaio erantzuna aurrera egitekoan.

PCE eta Izquierda Unida dira parlamentuan urtegiaren aurka dauden bakarrak, eta Ramon Tamames—en bidez obra publikoetarako ministroarekin enfrontatu ziren, baina zenbaitek hala ere, nolabaiteko oportunismo politikoa ikusten du benetako konpromiso oso bat baino gehiago, gai popular hauetan gertatu ohi denaren bidetik.

Herrian jai erreibindikatuak, firma bilketak, herriko ormetan artista ospetsuen muralak, debate publikoak, akanpadak eta abar egin dira. Baina mobilizapen handienak joan den azaroaren bian hasi ziren biztanleek etxeetatik kanpora atera behar izan zutenean zubibide bat egin behar zela eta. Auzoko ekinbideak desalojo hau galerazi zuen, eta hiruan beratu atzeratzea erabaki zuen auzitegiak. Protesta nagusitu zen, baina abenduaren 10, 11 eta 12an burutu ziren lehengo etxadi suntsiketak. 10ean Guardia Zibila heldu zen herrira. 200dik gora, Madrilatik joanak zaldiz

Riaño herria
tasazioen osteko
kasik 10 urte
beranduago
indemnizatu zen
diru debaluatu
samarrez.

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko,
astekoaren berri jasotzeko,
gizarteaz eta politikaz ohartzeko,
alfabetatzen jarraitzeko,
denbora pasatzeko...
ARGIAk 60 orri eskaintzen dizkizu
astero zure etxean.

Erreportaia ugari,
elkarrizketa interesgarri,
komikia koloretan...
Haur eta gazte, senar eta emazte,
baserritar, langile ala estudiante,
euskaraz bizitzeko
ARGIA behar duzue.

ARGIAREN HARPIDE IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

..... Telefonoa

Hernia Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

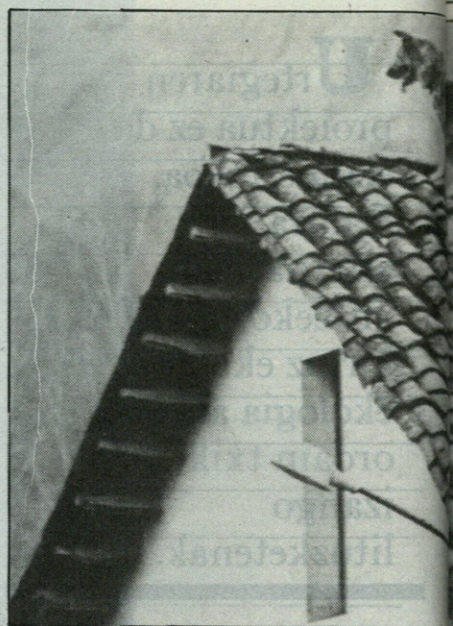
Sukurtsala Kontu Korrontearen Zb.....

SINADURA

zu ere
harpidedun

1986ko harpidetza-sariak: Hego Euskal Herria: 4.800 pezeta; Iparraldeko Euskal Herria: 330 librea; Estatu espainola 4.800 pezeta; Beste atzerriak: 6600 pezeta; Airez 10.000 pezeta.

ARGIA. Ametzagaia, 19. Donostia, 20012

eta oinez eta ondo horniturik, helikopteroak eta guzti. Obren babes lanak egin eta teiltuetan tinko segitzen zuten auzokideek, nola protestaka ari zen jentea detenitzen zuten, 10 gradu zero-pean. Eleizako ezkilak joka aritu ziren egun osoz.

Hiru egunotan enfrontamentuak eten gabe gertatu ziren 12an Cistiernako Juzgadoan Riañoako auzokideen interdiktoa onartu zen arte. Leongo Gobernuzibilaren hitzez 20 dira orain arte botatako etxeak, baina beste 61 dago lurrarekin berdintzearen zain. Urtarrilaren amaieran berrasteko agindua emanda dago.

Estatuko zenbait lekutatik elkartasuna nagusitu da, Madrid, Valladolid eta beste askotatik heldu da laguntza. Euskal Herrian ere manifestaldiak izan dira, eta Leongo hiriburuan bezala 'Riaño Askatu', 'Riaño, Gernika del PSOE', 'Presa de Riaño goma 2', 'Felipe ladilla, inunda la bodeguilla', 'Euskadi-Riaño, elkartasuna' eta antzekoak oihukatu dira. Bereziki Iruñean astindu da problematika, Itoizen urtegi bat zabaldu nahi dutelako. Abenduaren 14an Riañon entzun ziren lehenengoz ETaren aldeko esloganak 1000 partaide baino gehiagoko manifestaldian. Egun horretan ere poliziaren kargak eten gabeak izan ziren, eta gurdiz eginiko suzko barrikadek itxura danteskoa ematen zioten herriari.

Mugimendu ekologistak mobilizapen guztiak bultzatu ditu. Leongo hiriburuan 21ean beste manifestaldi bat burutu zuten, 12.000tik gorako partaidetza lortuz. Gerardo Iglesias buruan zihoan, askoren ustez testimonialismo hutsak mugiturik. Valdoren-en, Riañotik 13 Kilometrotara, bolanderaz eginiko artefakto bat agertu zen Gardia Zibilaren konboiaren bidean.

Riaño: bizitzari eusten dion herri bat

Inor gutxi daki pantanoak ekarri dituen hildakoetaz. Ez zuzenki, baina urtegiatik bai, azken finean. Maximo Ortiz, apaiza, indemnizazio dirua jaso eta infartoz hil zen. Pio Alvarez gaixotu zen kobratu zuen egunean, eta astebera hil.

Ramón Carnicer (idazlea), Jose Luis Gutierrez (Kazetaria), Odón Alonso (Musikaria), Imanol Arias, Pastora Vega eta abarreko pertsonaje ospetsu askok sinatu du urtegiaren aurka, eta Juan Rodriguez de la Rúa, Obra hidraulikoetako zuzendari nagusiak, urtegia paisaiarako zirugia traumatikoa zela afirmatu zuen.

Urtegi honen bidez ez da soilik Riaño etorkizuna ukatzen, leondar mendiherriko osoarena baizik. Badirudi enbalse politika frankista PSOREkin berragertu dela.

Mendiko herriek duten komunikazio bide partikularra, norbera bere bi auzokidarekin komunikatuz eta horrela kate etengabea eginez, apurtzen da urtegiarekin, eta lurralde oso baten jatorrizko bizimoduaren amaiera ekarriko du. Zentzu honetan urtegiak leondar hizkuntza are urperatuago geratuko da, berezko kulturarekin batera.

Hala ere, badirudi zerbait aldatzen ari dela leondar lur horietan, zeintzutan oraintsura arte jentea ez bait zen politikaz kezkatzen. Arazoak iratzarri du jentea eta ekintzarako gertuago dago, inoiz baino. Urtarrilaren amieran indarrak gogor jokatu beharko du, boteretik inposatzen zaion plan irrazional basatiari aurre egiteko.

Miguel Angel Reyero

atzoko ogia

Txori puzgarria

I KUSI al duzue ETBko txoria? Pentsa ezazue une batzu erantzun baino lehenago. Sarritan telebistara edo telebistarantz begiratzen dugu telebista ikusi gabe eta Zornotzako neska harez gauzak asmatzen. Ez bait gara adi-ikusle maiteok, entzunbegirazale ezezagunok baizik. Esaidazue, orduan, benetan, ikusi al duzue ongi, geldiro eta kontzienteki hegazti puzgarri hori? Oso zador sakona da oraindik nola bururatu zaien.

GAU hartako menua ez dator artxiboetan. Auskalo zer botatzen zuten whiskira «Black House» deritzon Bronxeko puben. Jakin dezagun, behintzat, egun batean argonauta batzu, jeta hartu eta gero, bederatzi ordutan Mickey Mousen aberrain lurreratu zirela. Hainbeste artista, marrazkigile, gomikizale, txotxongilodun eta diseinulari etxean eduki arren, Euskal Herriko enbaxadoreak Ipamerikako logo tailerretaraino bidaia-tu omen ziren heuren txori puzgarri bila. (Zelako mitologikoa dirudi ipuina!) Andy Warhol ez zegoen lantegian eta azken finean zerbait Maikowskik, Disneyek eta esteta japoniar anonimo batek ajeko egusenti euridun batean «20th Century Fox»eko Eguberri Zuriak filmlet baterako sor zezaketen Las Vegaseko ganbara zaharrenean aurkitu zuten —beste iragarki argidunen artean— gure ordezkari bereziek; eta, guztiek batera, horrela oihu egin zuten: «Oh, bera da!».

ORAIN —eta oraindik— ETBko logotipoa marrazki biziduna dugu. Eta honekin dena esanda dago. Antzinako TVERen «Vamos a la cama» gogora ekartzen digu txori puzgarriak. «Jainkok nahi badi»rik gabe, ados. Baina ETB jaio zenean gure kultur agintariek, beti bezala, aisia eta haurreskola nahastu zituzten; eta triskantz grafikoa hark egunero jarraitzen du. Une politiko honetan ez dakigu nork aginduko duen hemendik aurrera Durango eta Miramongo studiotan. Baina momentuz etorkizungo ETBko mandatariei txori puzgarria alda zezaten bortizki eskatuko nieke. Sektore snob batetik txoria kitsch, camp, postmoderno, naif, postpsycho eta horregaitik ikusgarria dela ikusentzuten dut: graziosotzat belaskeria hartzea gaurko era maltzurrena ohi da. Txori puzgarria gutxienez zatarrak balitz. Baina tamalez zineko munstro ospetsuekin ez du ezebe ikusirik. Eta zer esan genezake txotxorrioz agurtzarekiko; arbasoenganantz mezuetatik hurrezko pentsamoldetara igaro dugula behar bada.

GERNIKAKO arbolan heuren habi teknokratikoak jarri dituzte txori puzgarriak. Ikuspegi politiko berriarekin kukuak etorriko dira, agian, haien arraultzak inkubatzeko. Eta arraultzetatik gardantziloak ordezuak jaldi lirake: hemen ornitologiak bere anagramatika edo logotipia ohi duelako. Bestalde, txori puzgarria kendu badakigun ere ze lora jartzeko oso hondamen paradoxikoa izan daiteke. Hala ere nik ez dut amore ematen: kanarikultura eta hortikultura artean edo harago zerbait egin behar duela sinesten dut. Gainera plastikozko txoriak eta poliestirenozko lorak ez dira jaten. Dagoeneko.

Rafael CASTELLANO

Joxe Migel Azurmendiri erantzun nahian

J.M. Azurmendik bere gutunean (ARGIA 1129. zenbakia) dioena irakurritz, esan behar da, etsaia gaizki aukeratu duela.

Alde batetik guztiz oker informatua dagoelako. J. San Martin aspaldidanik ezagutzen dugunontzat zuk esaten dituzunak ez dakit beste Galaxiaren batetan bizi den norbaitek ezjakintasun bilutsienez jaurtikiak izan diren ala malaletxerik handienak bultzaturik min emateko isuriak. Lehenengo pentsatu beharko, zeren ezin bait da denbora laburragoz astakeria handiagorik esan.

Gizon baten traiektoria guztia egin edo esan omen dituen egintza eta hitz soil biren inguruan epaitzeko gai ikusten du bere burua Azurmendik. Azter dezagun:

—Bat: Egintza. PSOE-ren «aurkezpen» batetara joatea. Hortik ateratzen du Azurmendik San Martin PSOE-ren laguna omen denekoa. Eta balitz ere zer? Zerbait izatekotan haietariko zenbait pertsona bezala estimatzen dituelako. «Gizona gizonarentzat otso», maximaren adiskide izatea ez dut uste inork nahi duenik. Zenbaitek zernolako gizarte tolerantia aldarrikatzen duenaren frogak. Hortik paroxismoak beltzenean gure mutilak San Martin partidu antieuskaldun amorratuenera bat bultzatzen ikusten du. Barkatu baina mezulariek informazio eskasa dalaizute beste zerbait ez esateagatik. San Martin PSOE-ren barnean euskaren kontrako politika egiten

ikusten duzunean orduan hitzegin! Gorde ordurako zure salaketa.

Goazen orain San Martinek esandako hitzetara. Zuretik jaso dut: «Milaka pertsona ezagutu ditut ETA-tik pasatu direnak, eta armak utzi dituztenean ezertarako balio ez duten pertsonak dira».

Zentzu apur bat duen edozeinek badaki, hor Juanitok ez zuela esan nahi milaka, irudi hiperbolikoa erabili zuela alegia. Baina bai! Bada makina bat gizaseme ETAn ibili eta borroka armatua utzi ondoren euskararen alde, euskal kulturaren alde deus gutxi egin eta egiten ari dena. Baina horrek ez luke inor mindu behar. Haiek ere Herritik sortuak dira eta gure Herriaren kultur-maila batez bestekoa erakusten dute. Gainera argi dago San Martin ez dela gaur eguneko ez eta atzo goizeko «ex-combatiente»-ei buruz ari, beraz F. Rodriguez-en Sarri eta abarren aipamena ez dator harira.

Poltsikoak ondo betetzen ditu. Berrito ere txakurrak perratzen ari zara. San Martinen etxea, liburutegia hobeto esan, hainbat urtetan kultur-leku izan dugunok, ondotox dakigui familia haren aldiari aldiko estuasunak hileroko presupuestoa aurrera ateratzeko. Baina hor ere mandarinak maltzurki informatu zaituzte.

Piztia harraparia omen deneko horrek ez du erantzunik merezi. Hasieran adierazten nuen hartara nator. Etsaia oker hautatu duzu. Aholkutxo bat ematea zilegi balekit, esanen nizeke hobe zenuketela, zuen ezpaleko egurra arreta gehiagorik begiratu bazenuke. Eta gogoeta egin, zuen inguruan dabilzan horiek nola arraio ekarriko diguten Euskadi euskalduna, euskaraz duintasunez ikasi ez badute, telebistaz edo irrati euskaraz dagitenean lotsoa ematen bait dute, «abertzale» ahoskatzen oraindik ikasi ez dutelarik, baina hori bai, bizitza osoa euskararen alde eman eta ematen ari

diren horien iseka eta irain etengabe eta gupidagabe dharduten bitartean.

Nik pentsatu nahi dut, Azurmendiren gutuna, amets txar baten ondoren izkribatua izan dela. Eta urrengoan, etsaia, hobe ez balu! hobeto aukeratu duela, eta bere ahaleginak euskararen eta euskal kulturaren alde zuzenduko dituela, eta ez xaxatze antzutan. Euskarak denok behar gaitu.

Antxon NARBAIZA

Aita Prai Bartolome eta bere olgeta eta dantzez egin berri den edizioa

E. Knörr-ek karta bat bidali berri dio A. Villasante Euskaltzainburi egiten duenari Luis Maria Mujika-k prestatutik Euskaltzaindiak argitara eman duen liburua keza: *Euscal-errijetaco olgueta ta dantzeen neurrizko gatz-ozpinduba*, Bilbao 1986.

Liburu hori ez da nire eskuetara etorri karta hartu ondoren baizik, eta alderdi batera utzirik prestatzaileari aspaldi kritikatu nizkion zenbait gauza, hala nola: «tsu atzizkiak ugaritasuna adierazten du, eta —OSUS latin-galaoz zerikusia du», 29 orr., eta abar, FLV, 32 (1979), 243-258 orr., bada bat marka guztiak apurtzen dituen. Bizkaiko euskaraz dagoen testua egungo egunean ere edozein baserritarrek oso ondo ulertuko luke, baina Luis Maria Mujika-k ez, dirudienez, zuzentzea proposatzen baitu argi gera dadin eta mundu guztiak inolako oztoporik gabe irents ahal izan dezan.

Honela kopiatzen da Prai Bartolome-ren testua 133 orrialdean:

Piesta zaliac egun atan, mezatan Eleisaan egon arren, mezaric entzun ezda-veela, sinistu guinai.

Eta nota bat ipintzen zaio dioena:

«Sinistu guinai: taxuzko

morfologian sinisleei izan behar luke, ezen-eta deribazioan partizipioa (-tu) itzli egin behar baita; beraz, maitakizun, ez maita Tuquizun, ikaskizun, ez icasiquizun Pr. Bartolome-k erabiltzen duenez. Gainera -GIN/KIN atzizkia erroan sustantibo diren kasuetan erabili behar da, eta ez aditz direnetan. Morfologikoki «sinistu guinai» hitzean bi huts daude, bat -Tu partizipioa deribazioan eustea, eta bestea -GIN atzizkia aditz batez erabiltzea. Bestalde, atzizkia erroetik bakanduta. Atzizki bera kasuetan: legueguinac 152, gaisquinac 199 (sic).

Ez dago hutsik batera, ordea, eta honek bizkaitarrang halako negargura berezi bat sortzen du, bai baiturudi gu Oeste amerikano indioak bezalatsuko euskaldun arraroak garena besteentzat, gu geu, ordea, neurri zabal batean beste euskalkiez askozaz gehiago arduratzen baikara beste inongo euskaldunetan inor arraro eta indio gerta ez dadin.

Sinistu guinai edozeinen-tzat da «sines genezake» edo «sines dezakegu» bezalatsu.

Alfonso IRIGOIEN

Durangon estrenatu erdimetraia berria.— Abenduaren azkenetan estrenatu zen Durangoko Kurutziaga Zineman Jose Julian Bakedanoren erdimetraia berria: «*Oraingoz izen gabe*». Izenburu bereberek gidoia Bernardo Atxagak izkiriatu du, argazkiaren ardura Gabriel Beristain mexikarrarengan geratu delarik. Hasiera batean ordu erdiko metraian pentsatu zuten arren, azkenerako berrogeitalau minututaraino luzatu da, gastatu diruak hemeretzi miloitara igoaz. Elene Lizarralde, Luis Iriondo, Felix Arkarazo eta Juan Antonio Landaluze aktoreen bitartez kondatzen den ixtorioak baserri batetan bizi diren bi anaien emagaldutako batekiko amodioan hartzen du hasiera. Filmeak dakarren berezitasunik nabarmenena, akaso, elkarriketarako bizkaieran datza, beti ere sinesgarritasunaren faboretan erabilia, emagaldutaren hizkera aitzitik, pertsonaiaren arrotasuna azpimarratuz, gaztelera izaki. Oraingoz zabalpenari buruz ez dago akordio zehatzik. «Eguna»ko argazkian, Elene Lizarralde protagonista eta J.J. Bakedano zuzendaria.

Aresti eta argitalpen berriak kalean Durangoko azokarako kaleratu ez ziren argitalpenak ote diren ez dakigu zuzen-zuzen, baina gabonetako oporraldi luzeetarako behintzat argitaletxe askok atera ditu liburu denente eta interesgarriak. Mamitsuena eta handiena Susa argitaletxeak ekarri du «Gabriel Arestiren Literatur Lanak» hamar liburuko bildumarekin, ezezagunak diren hainbat poesia eta itzulpenekin batera makina bat artikulu, hitzaldi eta gutun aurkezten dituelarik. Bestalde, Txertoak ere lau liburu dakartza: «Anark-Herria» (Marc Legasse eta Jakue Pascual), «Infante zendu batendako pabana» antzerki lana (Itxaro Borda eta Marc Legasse), «Ipar Euskal Herriko legenda eta ipuinak» (J.F. Cerquand) eta «Bost polizi historio» (J.A. Irazu). Eta beste hiru Pamielak: «Zikoinen kabian sartuko naiz» (J.M. Iturralde), «Haur folkloreaken bilduma» (X. Etxaniz) eta «Osinberdeko kantoriak» (T. Irastortza).

Musika planeadorea TOL taldeak IZ diskaetxeak ekarri du orain artean Euskal Herrian egin gabeko musika estiloa, Elgoibartar talde baten plastikoen grabaketaz. TOL taldea 1981. urtean sortu zen, zeinaren oinarria sintetizadoreetan datzan, musika planeadorea delakoaren esparruan mugilduz. Erabat zuriz datorren diskoaren azalak «Oasis» izena iragartzen du, zortzi kantu instrumentalez moldaturik. Iriondo (teklatuak), Sarasua (teklatuak) eta Ezenarro (kitarra) hiroketa da taldea osatzen duen ohizko ekipoa, bateria eta saxo baten kolaborazioaz kontatzen dutelarik hala ere. Muntaiia audiobisualekin hasi eta «Taupada» antzerki taldearekin kolaboratuz gero, hona elgoibartarren aurrenengo elepea, musika osoki.

«Printza» taldeak sei kantaldi dagoeneko Kultura herritarraren eragintzarako sortu berria den *Printza* taldeak sei kantaldi, antzerki eta antzeko ekin-tzak herriz herri antolatzeako asmoa dakar urte berri honekin batera, egungo antolamendu kultural komertzializatuari bestelako alternatiba frexko, zuzen eta girotuagoa eskeintzeko intentzioz. Horrela, hilaren 3an Zarautzen lehendabiziko kantaldiaz geroztik, aste honetan Bergara eta Tolosan burutuko dira beste bi, urtarrilaren zehar Oartzun, Ordizi eta Hernanikoekin segida emanaz. Kantaldiotarako bere burua eskeini duen lehendabiziko taldea «Eltzegor» izan da, «Sasitik sasira» kantata berria estrenatuz, eta taldearekin batera kantaldiak izango diren herri inguruko trikitilari, kantari, mimo eta abar zabala. Zuzpertzuko ahal dira aspaldiko kantaldiak!

Iparraldeko zine animatuaren hastapenak Duela bi urte t'ardi pasatxo *Argilo* izeneko zine animatu produktora bat sortzeko proiektuan hasi ziren lanean Iparraldean. Eta ordutik gaurdainoko lan neketsu eta korapilatsu asko gairatzen ondortik, hamahiru minutuko marrazki bizidunen emanaldia burutuzera ailegatu ziren pasatu den abenduan, Baionako zinema batetan. Bertan, «*Pitxu*» Zuberoako maskaradatik hartutako pertsonaiaren lehendabiziko abentura ematen da, non Jon Alberdi, Sagastibeltza, Etxeberria, Patrick, Peputo, Slosse eta beste makina bat marrazkilarik parte hartu duten bizitza emanaz eta marrazkiei ahotza ipini dien hainbat lagun kolaborazioz —dena hogoitasei pertsonako ekipoa osatzera ailegatuta—. Ea Hegoaldera zabaltzen den.

Hilaren 18an Donositán omenduko dute
Euskal Herriko bertsolariek

Azpillaga, Herriak erretirorik eman gabeko bertsolaria

**Hilaren 18an,
Donostiako
Astoria
antzokian Jon
Azpillagak
omenaldi beroa
jasoko du
gainerako
bertsolari
guztien
partetik.**

Ondarruan lanegiten du Jon Azpillagak, barkutako tailer batean, baina bizi Mutrikun bizi da. Duela 51 urte Pasaia San Pedron jaio eta handik hamasei hilabetera —aita gerran hil zenez— amaren baserrira joan ziren bizitzera, Berriatuara. Hogeitalau urterekin ezkondu eta Mutrikura joan zen gaur arte.

ARGIA.— Hazi Bizkaian hazi zinen, baina jaio Gipuzkoan; gaur ere Gipuzkoan bizi zara baina beharrean Bizkalan egiten duzu. Zuk nola jotzen duzu zure burua, bizkaitar ala gipuzkoar bezala?

JON AZPILLAGA.— Berez berriatuarra sentitzen naiz, nire izaera Berriatuakoa da. Han ikasi genuen euskara eta bizimodua zer zen. Euskaraz gipuzkeraz egiten badut ere, nik egin hobeto egiten dut ere hangoa, Berriatuakoa. Gainerantz, mutrikuarrek mutrikuarra naitzelako esaten dute, eta Berriatuakoei bertakoa naizela. San Pedrokoek ez dakit zer esango duten...

A.— Bertso zaletasuna nondik jaso zenuen?

J.A.— Berriatuan baziren lehenago ere bertsotan egiten zutenak, ez ziren onak baina egin egiten zuten. Gero, Santa Ageda esketik gehien bat. Santa Ageda eskean hasi nintzen ni koplari eta gero handik berehala bertsotan. Oso giro ona izaten zen herrian, bertsoa asko gustatzen zen orduan. Ba-

dakizu, orduko bertsolariak Basarri eta Uztapide ziren, eta aurretik ere ni gazte-gaztea nintzela gogoratzen naiz Zepai eta, Txapel eta, horiek izaten zirela, gerra bukatu eta berehala. Gero Basarri eta Uztapide azaldu ziren eta haien posturak ikasi, eta «joño, hori egiteko gauza da ba!» eta horrela ibiltzen ginen. Berriatua beti izan zen herri bertsozalea, Mugartegi eta biok agertu ginen, Arregi ere bai gero... hirurak Berriatuakok.

A.— Nolaz irten zinen plazara lehenengoz?

J.A.— Nik 1950an kantatu nuen Amorothen lehenengoz, hamalau urte nituela. Mugartegik hamasei zituen eta elkarrekin bota genuen lehen bertsoa plazan, Amorothen udaletxeko balkoitik. Orduarte lagunartean, tabernan eta horrela. Baina batez ere Santa Ageda esketik, orduan ere koplak asmatzea milagroa izaten zen, beti aurretik ikasiak izaten bait ziren, eta hamalau urtetik aurrera koplak bertan asmatuz ibiltzen ginen Santa Ageda eskean. Handik hasi zen gure bertsolaritza. Handik aurrera noizean plaza batean hasi ginen, han eta hemen, gero herrian ere bai, barrioren batean edo bestean. Gero Mugartegi gaisotu egin zen, eta hiru-lau urtean bertsorik kantatu gabe egon nintzen, soldaduskatik bueltatu arte. Gero txapelketak hasi ziren, eta orduan hasi nintzen berriaz.

A.— Gerra ondoko lehenengo txapelketa 1959koa izan zen, ezta?

J.A.— Bai. 1959an Markinara joan nintzen, joan egin

behar zela eta. Pentsatu bezperan pentsatu joan behar genuela, eta Markinan lehenengo gelditu nintzen. Gero finalean Bilbon bigarren orain hil den Balendin Enbeitaren ondok. Hurrengo urtean Mugartegik atera zuen lehenengoa eta ni bigarrena. Urte berean izan zen Donostiara joan eta Basarri lehenengo, Uztapide bigarren eta bi hirugarrena gelditu ginen. Orduan erokeria hura egin nuen eta gero akabo, hura zela eta ez zela beti hemen geroztik. Geroztik ez naiz gelditu. Francoren denboran egin genituen geldialdi batzu galerazita, baina isilik sekula ez. Baten eztaietan edo elizetan kantatzen zelako, Nafarroan libre genuen, mugaz haruntzik ere bai, baina hemen Lopategi eta biok lehenengo hiru urte galerazita, gero bat eta gero beste bi... denetara sei urte, nik 30-32 urte inguru nitueanean hasi, 35 nituela geroago, eta 38rekin ere bai. Polizia eta Goardia Zibilengandik ihesi. Egiak esaten genituen, eta orduan ez zen libre. Orain bai, baina orduan egia esaterik ez zen libre. Gertatzen ziren gauzak esaten genituen eta badakizu... Gaiak aurretik eraman behar izaten ziren, baita askotan ea zer kantatu behar genuen galdetu ere. Denuntziak, multak, ugari izan genituen.

A.— 1959.eko Bilboko finala alpatu duzu, eta go-goan dugu nola Balendin Enbeitak esana den inolaz ikusi duen jendetzarik haundiena hantxe ikusi zuela...

J.A.— 10.000 lagun izan

zirela esan zuten orduan, ikaragarria izan zen, nik ikusi dudana haundiena, nik uste dut aurtengo Txapelketako Belodromoko saioan baino jende gehiago izango zela han. Arenal oso-oso batetik, mundu bat. Bertsotarik urtetan egin gabe eta halako egarria zegoen jendearen aldetik bertso entzuteko.

A.— Bapatean zeure burua halako jendetzaren aurrean ikusteak zer esan nahi izan zuen zuretzat?

J.A.— Neri horrek beti eman dit poza. Gauza bat beti eduki dut ona: jende gutxi baino jende askoren aurrean ikustea nahiago. Orain ere bai, nik nahiago dut 100.000 lagun aurrean egin bertsoetan, 100 lagun aurrean baino. Nerbiarik ez, horrek poztu egiten du. Pertsona bizitu edo erresponsible egiten du, halako gogo bat ematen du, baina aurrean inor ez badaukazu ez dizu gogo haundirik ematen. Txapelketa batean desberdina da, bat larritu egiten da, baina aspaldiko haietan nola ni gaztea nintzen eta ez neukan ezer

galtzekorik, hura gehiago zen bertso-saioa txapelketa baino.

A.— Ondoko txapelketetan zeinetan hartu izan duzu parte?

J.A.— Harez gero txapelketa denetan. 1983koan azkena, eta orduan ere nik ez nuen joan nahi, baina derri gor joan behar zela, eta joan egin behar zela, eta eraman gintuzten. Baina nik orduan esan nuen ni gehiago ez nintzela joango. Joan baino lehenago erabaki nuen.

A.— Zergatik erabaki hori?

J.A.— Urteak bagenuela, eta hainbeste bertsolari zegoela eta gure iadanik gure beharrik ez zegoela. Beti hor ibiltzerik ez dago, eta hura azkena izango zela. Pasa den Txapelketa honetan denak aritu zaizkit konbentzitu nahian, baina garbi esan nien hasieratik ezetz. Egun txarrak pasatzen zirela, ez nuela zer eginik han, han etorkizunik ez zela niretzat. Gero ikusi zen ezetz, finaleko saioa ez zela hainbeste-koa izan.

A.— Nola ikusi duzu azken Txapelketaren mairtxa?

J.A.— Ondo, ondo, oso ondo antolatua eta ondo joan da. Gazteak gainera oso ondo aritu dira, gazteekin ez dago frakasorik, beren lekuan ondo egon ziren. Hurrengo txapelketan zer esana emango dute horiek.

A.— Txapelketaren ondorioz, ez al da gertatu kinta zaharreko bertsolariok apur bat bazterrean geratu zaretela zenbait jenderen aurrean?

J.A.— Guk ezagutzen gaituzten herrietan segitzen dugu, eta lehen bertsolariarik joaten ez zen leku batera ez gaituzte eramango, beti jende gaztea eramango dute, haiek direlako ezagunenak. Toki askotan ere antolatzaileak gazteak direnez bertsolariak ere gazteak eramango dituzte, hor ez dago dudarik, festetan beti gaztea behar da. Lehen horixe bera pasatzen zen, orain ere pasatzen da eta gero ere hori pasatuko da. Zenbait kejakuko da, gure garaian gu eramateagatik beste batzu kejakuten ziren bezala. Baina hori normala da, biziaren legea da. Horrek ez nau sekula molesatu, hala behar du eta. Tristura ematen didana zera da: lehenago gu joaten ginen toki batzutura orain ez dela inor joaten, pena horrek ematen du.

A.— Zein modura aritzen zara gustoenik bertsoetan, binakako saioan, jaialdian...

J.A.— Gairik gabe, bi edo hiru lagun norabait joan eta gairik gabe ihardun. Gustoen orduan aritzen naiz, eta gainera pentsatzen dut bertsoeta berez hori dela, bertsolariak gaia eta esan behar duen guztia berak egitea. Ni, noski, bitara aritze naiz, gai-jartzailearekin eta gabe, baina gustoen gabe.

A.— Zenbat plaza egin dituzu ia?

J.A.— Ehun plaza justu, hain zuzen ere ehun justu.

A.— Urtean gehiena zenbat egin izan dituzu?

J.A.— Urte batean 178 egin nituen, duela hamar bat urte edo. Handik aurrera beti gutxitzen joan naiz, hurrengo urtean 150 egin genituen, hurrengoan 136, gutxitzen gutxitzen, eta 1985. ur-

tean ez dakit 100 baino bat gehiago edo 100 baino bat gutxiago.

A.— Erretiroa urrun samar daukazu beraz?

J.A.— Orain bezala ez gara inoiz ibiliko, baina ez, ez, ni ez naiz erretiratuko, ez daukat esperantzarik. Mututzen ez banaiz behintzat. Ezina baldin badator orduan utziko dugu. Erretiratu, Herriak berak erretiratu du gizona, hori ez dago dudarik, geldi-geldika. Baten batzu erretiratu egin dira, baina deitzen duten artean eta sano egonez gero behintzat, zer egingo dugu bada, gu horretarakoxe jaio ginen eta.

A.— Hilaren 18ko omenaldiaren aurrean, zer, nerbioso?

J.A.— Nerbioso? Ez! Hala ere, beti izaten da buruan zerbait bueltak ematen hasi, eta zer izango ote da, hala-koetan batzutan txorakeriaren bat gertatzen da eta... Bestela, orain artekoak pasa ditugu, eta honekin berdin.

A.— Lehenengo omenaldia duzu, ezta?

J.A.— Bai, nik ez dut beste omenaldirik sekula izan. Horretan behintzat suertea eduki dut, bertsolari guztiek izan dute behin edo beste omenaldirik bat baina nik sekula ez.

A.— Zahartzen ari zarela, beraz, konturatu gabe?

J.A.— Zahartzen hasia egongo naiz seguru aski, ba al dakizu zenbat urte darmaizkigun? Gu hasi ginenean berrogeitamar urteko gizona zaharra zen, Basarrik utzi zuenean 49 zeuzkan, eta orduan ere zenbaitek «gizon hau nola erretiratu da hain goiz», «bada nahikoa, 49 urte egin dituen gizonak...» ni orduan gaztea nintzen, 25 urte izango nituen, eta neronek bete ditudanean gaztea naitzela iruditzen zait.

A.— Milesker, Jon, eta bukatzeko, faborez, bertso bat egizu.

Gu jaio ginen gure Euskadi maitean Jainkoak eman zigun lur eder batean Bertso kantari nabil hainbeste urtean ta omenaldirako prepara gaitian agurtutzen zaituztet bien bitartean

Josu LANDA

Elizondon eta Leitzan bezela, Doneztebeko Bordatxon erruz jendea

Optimismoz bukatu da Nafarroako kantu-lehiaketa

Gipuzkoa, Bizkaia eta Araban zer gertatuko den ez dakigu, baina Nafarroako dagoeneko finida, eta ederki burutua gainera.

Mugaz bestaldekoa bideratua dago eta han kalitatea izaten da.

Nafarroako mugimendu herritarrek eratu lehiaketak herriaren erantzun beroa jaso du; ideia izan dutenek il-tzea jo dute.

Optimismoa nagusi lehiaketan

Iragan larunbatean bukatu zen Doneztebeko Bordatxo diskotekan Nafarroako euskal kanta-lehiaketa. Elizondo eta Leitzan herrietan gertatu bezala, aretoa bete beterik ageri zen, 15etik 40 urtera bitarteko entzulegoa nagusi

izaki. Entzulego beroa gainera, kantuekin aise animatu eta txaloak zaparradaka eskaini zituen.

Izan ere, optimismoa da lehiaketa honen ondorio eta ezagugarri nagusia. Jendeak kantarako erakutsi go-goaz gain, parte-hartzaileen ugaritasuna nabarmendu behar. Ia berrogeitahamar kantu eman dira bakarka, bina-ka nahiz taldeka, eta 25 herri ordezkatu dituzte guztien artean, ez da marka makala, kontutan harturik gainera Bidasoaz bestaldeko lehiaketa bazter, Nafarroa izan dela Hegoaldean arlo honen aitzindari.

Antolatzaileak noski, pozik ageri ziren, eta heldu den urteko lehiaketa ziurtzat ematen zuten, beharbada erakunde gehiagoren laguntza izanen dute antolatzailerik, beste batzu ere alkatu-ko diren esperantza baitago.

Irabazleetako gehienak Euskal Herriko lehiaketara joanen dira Eiheralarerra ekainean, Iparraldeko irabazleekin deman aritzera. Gauza ez omen dago hain garbi Komunitate Autonomoko herrialdeetan, lehiaketa egin edo ez zalantzan baitaude.

Leitzarrak indarrean

Leitza herriak kantari sorta majoa eman bazuen, ederki igerri zen sari banaketetan gero, taldeka nahiz binakako irabazleak leitzarrak izan bait ziren. Kirkir taldea 12 lagunekoa eta Izarra bikotea, kalitate nabariz moldatu zena. Garrantzi handiko lana falta oraino hala ta guztiz ere, Nafarroa aski eskas baitabil kantariz azken urteotan, eta pentsatzekoa litzateke parte hartu dutenek eta maila ona erakutsi dutenek, Leitza, Doneztebe edo Elizondo bezalako plaza gehiago egitea Nafarroan barna.

Kalitateari dagokionez, epaimahaikoen eritzi nagusia, berek uste baino kalitate hobexea ikusi dela izan da, eta Bordatxon izan finalean bereziki, lana hobeki moldatzeaz gain lasaiago iduri bait zuten beste bietan baino.

Maite Idirinek, lehiaketaren bukaeran, ezenarioan harrapatzea lortu genuenean, kalitatearena aitortu egiten bazuen ere, errelatibizatu egiten zuen kalitateak

halako lehiaketan eduki dezakeen garrantzia.

Kanten gainean, esan dezagun guti zirela asmatutakoak eta zaharren arteko gehienak diskoen bidez ezagutzera emandakoak. Originalitatea agian lehiaketaren huts bakarra.

Oihartzun hutsala lehiaketak komunikabideetan

Nafarroan ohizkoak diren komunikabideez aparte, ezizukiarena egin dute askok, lehen ere ohiturik gauzkatzen legez, baina larriagoa da Komunitate Autonomoan lehiaketak izan duen oihartzun eskasa, albiste murrizak izan baitira gehienetan, eta maiz albisterik ere ez.

Espero dezagun Komunitate Autonomoko komunikabideek ukatu laguntza Nafarroako herri-mailako erakunde txikiak zabalduko dietela lehiaketa honetan aritu diren onenei, eskuarki halako demek bultzagile izateko balio behar bailukete, beste hiru herrialdeetan gertatu ohi den bezala.

Kantaldi sorta tiki bat ez letorke gaizki, kantua, eta euskal kantua kasu honetan, hain patall eta rocka hain bulartsu dabilen garaian. Beste hainbat lekutan gustora asko adituko lituzkete kantari berri hauek. Ea bada baten bat animatzen den halakoak aitatu edo egitera.

Sariak

Kontutan hartuz Euskal Herriko txapelketara Zugarramurdiko Irazoki ahizpen ordez Goizuetako Xole eta Mirari joanen direla eta hau-

rendako sailean Arantzako taldea izanen dela Nafarroako ordezkarri, sariak halaxe banatu ziren:

Taldeak:

1.a Leitzako Kirkir taldea, «Mendian gora» 30.000 pta.

2.a Zangotzako Rokamador taldea, «Urzo zuri polit bat» 15.000 pta.

Sariak Nafarroako Aurrezki kutxarenak

Binaka:

1.ak Leitzako Izarra bikotea, «Ixiltasunari» 25.000 pta.

2.ak Zugarramurdiko Irazoki ahizpak, «Josetxo» 10.000 pta.

Sariak Iruñeko Aurrezki kutxarenak

Bakarka:

1.a Elizondoko Eusebio Izeta, «Primaderari» 20.000 pta.

2.a Etxarri-Aranatzeko Andres Garmendia, «Erribera» 10.000 pta.

Sariak Príncipe de Vianarenak

Aipatzekoa da ikuslegoak gehien txalotu zuen taldea Zugarramurdiko Irazoki ahizpak izan zirela, eta berak izan zirela sari-banaketa-aren hondarrean kantatu zutenak. Bestalde, epai-mahaiak balio kulturala kontutan izanik, Otsagiko Gartxot taldeari sari berezia eman zion Zaraitzu aldeko eguberri gaueko kantu zahar baten bidez parte hartzeagatik, «Verbum caro factum est» izenekoa hain zuzen.

Iñaki CAMINO

Maite Idirin: «Errelatiboa da txapelketa honetako kalitateaz mintzatzea»

«**B**ON bixtan dena, kalitatea segun eta nondik begiratzen den, segur aski beti hemen egon den kalitatea kantu klasikoarena izan da, ez modernoarena. Bistan dena, zer eska liteke kalitatearen aldetik holako txapelketa batean, ez da berdin Tolosan koral-txapelketan edo Bilboko ABAOren kantu-txapelketan eska litekeena edo hemengoa, errelatiboa da. Horrelako kantu-txapelketa batean kalitate hobea lor litekeela egia da, baina esan behar da ere hastapena dela eta nik gainera kalitateko gauzak, promesak, ikusi ditut, nahiz eta ez beren goi mailara heldu oraino.

Ahotsen artean ikusi ditut bai haurren aldetik, sekulako taldea, irabazi dutenak, oso ahots ederra, gero irabazi ez duena ere, «oinazez» kantatu duena, ez dut gogoratzen orai nola deitzen den, izugarritzko ahotsa. Taldeetan ere, bikotea polita izan da, bikote batean zer gehiago eska dezakezu? Eska litekeena behar bada kantu original bat eta ez dute originalik eman, eta gero interpretazio aldetik instrumentazioa eta sar liteke, baina ikusi behar da hemengo ahalak zein diren. Dena da errelatiboa.

Alde honetatik, Hego Nafarroan ez nuen sekula pentsatuko hainbeste jende bilduko zenik, enetatzat sorpresa izan da. Kalitaterik izan da, eta hastapenak nola diren ba heldu den urtean hobeki, dudarik gabe, hola izaten da».

Eusebio Izeta, bakarkako txapelduna, lege zaharreko kantuei eusten

«**N**K arras maite dut lagunartean kantatzea. Lehen, duela 15 bat urte Elizondoko koralean kantatzen nuen, tenor bigarrena nintzen, urte aunitz utzi nuela, baina beti izan dut afizione hori, etxean ere kantatzen dut inoiz.

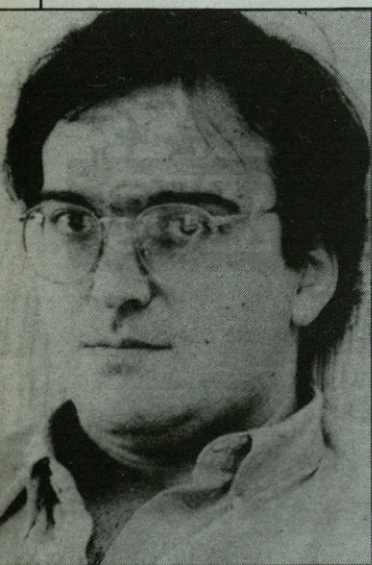
Maite ditut Xalbadorren bertsoak, horrexegatik hautatu nuen «primaderari» izenekoak.

Lehiaketa hasi zelarik Elizondotik bakarra presentatu zen, anaia, eta nola bera bakarra zen eta Xalbadorren bertso horiek gustatu zitzaizkidan baina biziki, ba, presentatzea pentsatu nuen, horregatik.

Orai erran didate segitu behar dudala, txapelketa egin behar dutela Araban, Gipuzkoan, Bizkaian eta Iparraldean, eta segitu beharko dut Nafarroako ordezkarri gisa».

Iaz Iruñeko udalaren saria irabazi zuen nobela kalean

Aingeru Epalza: «abentura-nobela bat egin nahi izan diat»

**Karlistadetan
oinarriturik,
abentura-nobela
entretengarria
dakar
Aingeruk;
intriga eta
suspentseaz
gain umorea
dario «Sasiak
ere begiak
baditik»
nobelari.**

Doneztebeko Bordatxon harrapatu genuen Aingeru kazetaritza-lanetan. Aingeruk, zoko batean, euskal narratziogintza, abenturaren garrantzia, 1839 urte inguruko Iruñea edota nafarreraren afera aitatu zituen. Pena da laburtu beharra.

ARGIA.— Kazetaritza eta narrazioa, nola gainditu liteke bien arteko tal-ka?

AIINGERU EPALZA.— Nik neuk gainditu diat kazetaritza erabat ahantziz, eta narrazioan sartuz, uste diat bi hauetan erabiltzen diren teknikak arras ezberdinak direla, nahiz eta pixka bat kutsatu. Behin baino gehiagotan kutsatua sentitu nauk, niri gainera periodismoa ez zekidak gehiegi gustatzen, baina idazteaz bizitzeko posibilitate bat duk, pixka bat prostituitzea bezala.

Gauza bat bazegok, niri akzioa gustatzen zaidala, eta orduan akzio bat kontatzerakoan, kazetaritzak izugarri laguntzen hau, kutsapen hori nik onartu egiten diat.

A.— Zeri erizten diozu garrantzizkoago nobelan, historiografiaren arloari, hau da erreala izaten ahal denari, edota irazki narratiboari?

A.E.— Nik adibidez hautatu diat karlistada garaia arrazoi askorengatik, nobelari halako kutsu antimilitarista emateko batetik, ez zekiat lortu dudana. Gero bertzalde pentsatzen diat karlistadek nola edo halako mitologia sortu dutela gaur egungo gizarlean eta mitologia hori irri pixka bat egiteko mo-

mentu aproposa iruditzen zitezidana.

Hire zerara itzuliz. Historiografian saiatu nauk zehatza izaten, datu historiko guztiak kanpoko liburuetan egiaztatzen. Iruñea orduan nolakoa zen, aro berriaren hasiera hiri honetan, kale guztiak oraino gremiotan banaturik nola zeuden e.a. Dena den historiografiak bakarrik horretarako balio izan zidak, nik abentura bat kondatu nahi bait nian, abentura nobela bat eta humorez kondatuz, pentsatzen baitut euskaldunek ez dugula bat ere ohiturarik gero buruari irri egiteko. Momentu tragikoa edo krisialdia behar nian, bueno ba zergatik momentu horri irri pixka bat egin ez?

A.— Euskalki kontuak eta?

A.E.— Bueno hor apustua egin diat. Hor gauza aunitz sartzen duk, ni euskalkizale amorratua nauk, nafarrera zalea gainera, nahiz bizkaiera ere maite dudana. Pentsatzen diat nafarrerak ez duela lekuri izan euskal literaturan, eta hori nik uste diat tragedia izan dela, uste baitut baduela horrek zerikusirik egun Nafarroan euskarak bizi duen egoerarekin, eta horregatik nik nafarreraren alde egiten diat apustu, Euskaltzaindiak gaurdaino arau-dikatutakotik atera gabe noski. Ortografia, morfologia e.a. batua da noski. Hiztegia, esamoldeak e.a. Nafarroako edozein eremutakoak.

A.— Darabilzun eta eus-kara batu den nafarrera hori ekialdekoa da erabat.

A.E.— Hala da bai, egin nahi izan diat baztertuen dauden euskalkietatik hartuz. Erronkarietaren adibidez oso zehatza duk, erronkarietaren garbia, aezkera ez hainbeste, beharbada Luzai-

de inguruko euskararen sobe-ra oinarritu nauk aezkera sartzerakoan, saria irabazi ta gero ohartu ninduan hone-taz, baina ez diat aldatu.

Nik ekialdeko nafarrera estandar bat sortu nahi izan diat, bereziki baztanera eta Bidasoa aldeko hizkera. Ba-ten batek erranen dik, «jo guzti hori baztaneraz ze-gok».

A.— Narratzerakoan sortu arazoak eta, esaldi luzeak, gauza nahaspila-tsuak?

A.E.— Bai hor nik bazeuz-keat bizio batzu eta ez ditiat kendu, oso esaldi luzeak atera zeizkidak, ez duk ene esaldia, baina ez zekiat nik euskara menperatzen dudana ala bera den ni menperatzen nauena. Iruditzen zekidak batzuetan gauza gehiegi erran nahi dudala tarte lla-bur batean eta ez zaidala ateratzen, eta gertatzen dituk 4, 5 edo 6 lerrotako esaldiak. Narratzeko euskarak dituen prolemak, erlatiboak e.a. bizi bizirik izan dizkiat hau idazterakoan. Erraten ditek euskarak narratzeko badi-tuela prolemak, eta joe, badi-zkik. Ez duk gainera euskararen prolema bakarrik, hori ene prolema pertsonala duk, beharbada gauzak ze-hatzago ezin erranez edo. Badiat gainera barrokismo-rako joera, eta batzuetan irakurlearendako hizkeraz aparte gauza batzu pizudun samarrak gertatuko dituk.

Nere asmoa huen irakur-leak ongi pasatzea, gauza entretengarri bat izatea; ba-zekiat, hizkerak ez duela la-gunduko, eta liburuak duen barrokismo horrek ez duela lagunduko, baina bueno, be-harbada gauza gehiegi nahi nian, eta denetara ezin aile-gatuz gelditu nauk.

Iñaki CAMINO

«Kabaretaren formulak beti iraungo du bizirik»

Teatre de l'angel taldeak kabaret antimilitarista aurkeztu Bilbon

Bartzelonako Teatre de l'angel taldea orain dela bi urte hasi zen, eta oraingoan Soldadito Valiente antzeztu dute Bilboaldean.

Beren laugarren obra hau jatorriz katalanera izan arren oraingoan gaztelanaz, ikuslegoari barkamena eskatuz euskara ezagutu ez eta eragotziak zeudela gure hizkuntzan egiteko (euskaraz irakurri zuten idatzia). Obra honetaz hitz egiteko bildu gara Oriol Genis, Angels Zamora eta Francesc Capellerekin, ogibarteko beroak indarrak ematen zizkigutelarik eguneko lana bukatu (bukatu?) ondoren.

ARGIA.— Nola otu zitzaizuen mezu antimilitarista eskaintzen duen kabareta prestatzea?

ORIO.— Gu harremanetan sartu ginen Bartzelonako Kontzientzi Eragozpenerako Mugimendurekin, eta horren ondorioz eta NATO-ren aurkako erreferendumak eskaintzen zuen kobertura erabiliz aritu ginen lanean. Gure asmoa kabareta ezetzaren aldeko propaganda egiteko baliogarria izatea zen, baina arazo batzu zirela medio azkenean

erreferenduma baino bi edo hiru egun lehenago aurkeztu genuen eta efeko propagandistikoa ezerezean geratu zitzaigun.

Kabaretak eskaintzen dizu bidea gauza serioak esateko modu fribolo eta alai batean, eta erabiltzea komenigarria zelakoan gaude. Ez dugu gauza astun bat egin nahi izan, azkenean mundu guztia aspertuko zelako, orduan zerbait alaiagotan pentsatu genuen, mundu guztiarengana iristeko modukoak.

A.— Kabareta nahiko bazterrean zegoen azken denboratan, baina badirudi berriro ere eguneratzen hasia dela...

ORIO.— Kabareta ez dago hilda, eta ez dut uste sekula hilko denik ere. Jenteak erreakzionatzen du kabaretarekin, gauza bizia da, kultura horretan denetarik sar daiteke. Sar dezakezu txantxa bat, gero zerbait-serioagoa, olerki bat, kanta bat... apur bat denetarikoa kabitzen da. Kabaretak bidea uzten dizu edozein gai tratatzeko, modu egokia iruditzen zait.

A.— Kabaretetan normalean pertsonaia pilo bat agertzen dira, dantzariak daude, eta beste hainbat gauza ere, baina zuen lana musiko bakar bat eta antzezle baten lan hutsean oinarritzen da. Azken batetan gauza nahiko berezia egin duzue, ezta?

FRANCES.— Musikoak ez du aktuazten hitzaren zentzu estuan, baina eskenatikian egotean generoa berarezaugarria ematen dio. Pertsonaia bakarra egoteak badu zerikusirik transformazioarekin, eta moeta honek beti izan du lekua kabaretan.

ORIO.— Zuk esan duzun hori, neskena eta guzti hori

hona heldu den tradizioan dago, baina haserako kabaret germaniarra askoz politikoagoa da. Hona heldu denak badu Frantziako Music—Hallen eragina, askoz zabalagoa, streptase eta biluztasunarekin lotuagoa, errebitaren antzekoagoa. Germaniako kabaretak badu ikutu literarioa, eta gure lan hortik doa batipat. Antzezle bakarra eta musikagile bakarra egotea nahiko arrunta da beste lurralde batzutan, ez da guk asmaturiko ezer.

A.— Lanari kutsu antimilitarista zerion, azkenean ikutu pazifista ere soma zekiokelarik...

ORIO.— Ingurunea erabat antimilitarista da, baina neurri batetan kontzientzi eragozpenaren ideia ere hedatekotan gabiltza. Obra haseran aurkezpena egiten denean, publikoa hartzen dugu koartel batetan egongo balitz bezala soldaduzka betetzera doan lehen egunean. Hortxe ematen dira arauak, eta hortxe esaten dizutelako egin behar duzuna bertan izango zaren urte t'erdian. Amaiera gobiapea da ez joateko soldaduzkara, ez joateko gerrara.

A.— Obrak hiru atal du nahiko mugatuak gainera. Lehenengoan militarra da protagonista, bigarrena da fribolo eta alaiena, eta hirugarrena askoz hotz eta gogorragoa, hori da zu biluzik agertzen zaren horretan...

ORIO.— Horrela egin nahi izan dugu. Lehenengo zatian ideologia militarra isladatzen da handi handika, pertsonaia militarrek dira. Bigarren atalean soldaduzka mantentzen duten mito zibilak dira, hasita soldadua zu-

tik mantentzen duten mitoe-tatik, ama eta emaztegaia. Pertsonaia hauek oso garrantzitsuak dira soldadu ba-koitzarengan bait dago ama eta andregai. Emaztegaia eskenatokian duzu jantzi zuria josten, sekula erabiliko ez duen jantzia, soldadua hila bait da soldaduzkan. Beste pertsonaia batzu militarismoa barnetik eratzen dute, apaizak euskarri ideologikoa ematen diolako eta zientzariak zientzia armamentuak sortzeko erabiltzen duelako. Hirugarren atalean intelektualak militarismoari egiten dion kritika agertzen da Bertol Brecht-en testu bitan "Soldadua hirira" eta "Soldadu hilaren lejenda".

A.— Musika eskenatoki gainean egoteak kobertura ederra ematen dio antzezle bakartiari...

FRANCES.— Nik musikagile lanetan egiten dudana arketipoa betetzea da, nik kabareta laguntzen duen pianista naiz. Gure asmoa izan da pertsonaia ahalik eta gehien integratzea, eta diapositibak ere eskenatoki gainetik egin ahal izango balira egingo genituzke.

Iñaki GOITIOITZA

Plazaratu berria dute lehen Lp-a

O.K. Korral: «Rock Radical Vasco-tik kanpo zaila dago plazaratzen»

Rokanrrol eta country aidez beterik etorri zaigu Zarauzko «O.K. Korral» taldearen lehen Lp-a.

Humedecidos izena zuen taldetik dator «O.K. Korral». Bi neska —kantaria eta baterria—, eta bi mutil, kitarra eta baxua. Eba, Lu, Dani eta Goiko. Lau zaraustar gazte, diskoa grabatzeko orduan Karlos (saxoa) eta Celes-en laguntza izan dutelarik (azken honena produzio kontutana).

Zarautz, Hernani, Donostia inguruko rokerok zaharrek ezagutuko dituzte seguruenerik.

Kontziertoetan aurrenengo filan beti. Zerbezeta eta whiskyaren lagun. Egun batean Hernaniko San

Juanetan eszenariora igo eta jotzen hasitakoak. Solfeorik eta horrelakorik gabe, behatzei begiratzuz, kitarra eta abarrak jotzen hasitakoak. Beste ezeren gainetik, mezu politikoa edo sentimentala edo besteren bat eskaintzearen gainetik, 'dibertsio' rako musika egitea aukeratu dute.

ARGIA.— Zenbat denbora da honetan zabiltzate-la?

OKK.— Urte t'erdi egin genuen 'Humedecidos' bezala. 'OK. Korral' bezala pare bat urte jada.

A.— Zergatik utzi zenioten 'Humedecidos' izateari jende berberarekin «O.K. Korral» montatzeko?

OKK.— Rollo anbiguo samarra zen hura. Ez zegoen oso definituta. Sonidoa aldatu eta taldearen izena ere kanbiatu beharra zegoela ikusi genuen. Estiloa erabat definitu eta hutsetik hastea pentsatu genuen.

A.— Rokanrrol, rokabil... baina oso «rantxeroa» edo «bakeroa» atera duzue diskoa.

OKK.— Country samarra geratu da diskoaren

sonidoa. Kitarra akustikoak, ahoko soinua eta horrelakoak erabiltzeagatik. Taldeak soinu «zikinagoa» egiten zuen lehen.

A.— Zergatik aukeratu duzue «sonido» mota hau?

OKK.— Gustatzen zaizkigun taldeen eraginez. Talde ingelesak, rokabilli amerikarra, country amerikarra... Musika egiterakoan beti kopiatzen diozu norbaiti.

A.— Aspaldian ez bezala country-a moda samarrean jarri da berriro. Badirudi Reagan dagoenetik...

OKK.— Hi, aizak, countryak ez zeukak zer ikusirik Reagan-ekin. «La Frontera»koek zioten bezala: haiek gorrotoa diote Reagan-i eta gobernu amerikarrari, baina musika amerikarra gustatzen zaie. Musika amerikarrak ez dauka amerikarren gobernu fatxa izatearen kulpaa. Hori da esatea euskal folklore fatxa dela hemen PNV edo PSOE agintari daudelako.

A.— Ez da sonidoa aldatu duzuen gauza bakarra. «Humedecidos»en erdaraz kantatzen zenuten. Orain berriz, erabat euskaraz...

OKK.— «Humedecidos»en kanta bat egin genuen euskaraz. (Lu, kantariak) Zuzenean gustatuko litzaidake zer edo zer enrrrolatzea baina ez zait ateratzen. Ez dakit euskaraz espresatzen.

A.— Oraintxe daukan bada ikasteko aukera...

OKK.— PNVk debalde jartzen badit...

A.— Nola dabil rokaren mugida Euskal Herrian?

OKK.— RRVarena da hemengo mobida. Rock Radical Vascoa da hemengo mobida. Gainontzekoan joko

duzu noiz edo noiz... Diputazioak antolatutako gauzak...

A.— RRV delakoaz gain ere bada talde rokerok, heavy, punkero etabar ugari...

OKK.— Baina ezin dute atera. RRVk lau talderi baino ez dio kaso egiten. Euskadin talde punk asko dago eta, noski, ez dago publikorik guztientzat.

A.— Gaztetxeetatik eta ez al dute deitzen?

OKK.— Bai, deitu bai. Baina mobida bat duk. Ekipoa eraman behar, dirurik ez zegok sekula... Azkenean nazkatu egiten haiz.

A.— Nolatan atera duzue diskoa?

OKK.— Diputazioak ateratako subentzio batzuk zirela eta apuntatu gara honetan. Diskoa mahai gainean jartzeagatik milioi erdia ematen zizuten.

A.— Eta zenbat balio du honelako disko bat ateratzek?

OKK.— Depende nolakoa egiten den. Kilo bat kosta zaigu hau ateratzea...

Amaitu aurretik esan dezagun taldea utzi duela Ebak eta bateria-jole baten bila dabilzala. Igual animatuko da norbait zaraustar hauekin jotzera.

Peru UNZUETA

Gaztetuko al da euskal futbola?

Igandeko Atotxako derbian futbolik ikusi ez zela esatea ez litza-teke inondik ere zilegi izango, kirol honen konzepzio nahiko aldre-bestua daukan batek baino gehiagok halakorik adieraziko balu ere. Matxaren amaieran Iribarrek berak ongi asko eman zien adi-tzera jurnalistei ez zela (filigranazko) joko onez gozatu ahal izan, baina horrela izatearen gakoa azkartasunean, erritmo bizkorrean eta zelai erdiko jendetza pilatuan datzala azpimarratu zuen, arrazoiz. Haatik ordea, ateak eta leihoak zabaldu eta bada aire karga-tua frexkatzeko ordua, motellak!

FUTBOLAK, goi mailako eta elitekoa deituko genukeenak, ez ditu bere erak eta manerak aldatuko, ez gaitzen engaina. Mister eta jokalariek beren 'jabeen' desioak eta beharrak betetzera joko bait dute beti, heurenak ere ahaztu gabe. Azken finean, kirol hau profesio bihurtu bait da (dextente) aspaldidanik, eta numeroek agintzen dute gauza guztien gainetik: klubak ez hondoratzeke txanponak behar, direktibak mantentzeko kanpaina onak burutu, kanpaina onak burutzeko puntuak lortu, puntuak eskuratzeko nola edo hala irabazi, kirol-profesioa ez galtzeko to-do-kristoren sistimari jarraiki...

Zelai erdiko pilaketak taldeen bizkarrezurra sendotzeko

Jadanik ez dago guardaspaldasetan pentsatzen ez duen futbol talderik. Ekipo guztietako burukominak erdikaldeak sortzen ditu, horren arauera erabakitzen bait da partiduen koloka guztia, horretan oinarritzen bait da laurogeita hamar minututako oreka nahiz egitura. Horrexegatik mai-seatzen da prentsan behin eta berriz aste-buruko sistema nola apailatuko den, irakur-lego sportiboa aspertu arte. Eta agian, ez dago bueltadeojarik.

Borroka guztiak, arrapaladako joko bizkorra, joan eta etorriko erritmo etengabea, errakuntza konpreniezinak... kontrarioaren erdikaldeko bizkarrezurra apurtzeko le-hian suertatzen dira. Eta lan horretan ez dute erdikaldeko jokalariek bakarrik parte hartzen, baita hegaletako defentsa eta aurrelariak ere. Golak eta beste guztia, ge-roko kontutan baino ez dira bilakatzen. Ez da harritzekoa, beraz, nire osabaren ko-mentarioa: *ordukoa bai futbola, ordukoa!*

Amateur aukera eraberriketaren faboretan?

Erreala eta Athleticaren arteko matxa oso aspergarria izan zitekeen, derbiaren alizienteak zelaia eta harmailak ziprztindu izan ez balitu. Eta makina bat partidu jasan behar izan dira, bai Atotxa bai El Sadar eta bai San Mamesen, inondik ere golik usain-

du gabe. Pentsa Athleticak ez zuela bakar bat ere sartu Atotxa ailegatu aurretikako azken hiru matxetan, eta merezimendu handirik ez zuela egin Donostian ere hala-korik erdiesteko. Eta dena den, Ligako kla-sifikazioan laugarren postua mantentzen dute bilbotarrek!

Donostiarrek 27 gol sartu dituzte orain artean, bilbotarrek beste hainbeste, eta iru-ñakoek 12 besterik ez —Ligako pobree-nak—. Eta funtsezko prolema numerotara murrizten da, dudarik gabe: puntuak eta di-ruak!

Kronika honen izenburuan euskal futbo-la gaztetuko ote den planteiatu dudanean, ez da izan Errealaren 'zahartzaroa' kritika-tzearen edota Athleticaren 'gaztetzea' go-raipatzearen. Euskal futbolak merezi duen eraberritzea aipatzeko baizik.

Euskal futbolak profesionalismoari uko egingo balio, diruak ez luke hainbesteko garratzirik ukanen, jokari dagokionez ikuspegi berri bati heldu beharko litzaioke, kirola aberastuko litzateke, jokariak gaz-tetuko, euskal selezio bat moldatu ahal izango... eta Osasunaren larrialdiak ez lira-teke hain tremendistak bihurtuko.

Sub-21 mailako partiduak bezain interes-garririk ez dugu aspaldian ezagutu!

Gorka ARRESE

erronka barik

Caja Bilbaok berriro ere Real Madrid hondoratu

SASKIBALOIKO A-1ko fa-sean sartuta, Figueroren mutilek nahiko garbi zeukatzen Espainiako taldeen ondoan ze-regitekorik asko izango ez zu-tela, Zaragozako CAI, Bartzelona, Juventus, Estudiantes eta Cacaolat bezalako talde indar-tsuak gogoan edukiz gero, eta are gehiago oraindik maila ho-netara aurten igo berriak dire-la kontutan hartuta. Honela, jokatu lehendabiziko bi parti-dutako galtzeek ez zuten tal-dearentzat gaisotasunik supo-satu, galtzeko baino irabazte-ko gehiago bait daukate gera-tzen den denboraldi honetan zehar. Horratio, beti ere ma-drildarrak madrildar izaki, pa-satu den larunbateko matxak bazeukan bere errebantxa gi-roa, Real Madridi emandako Kopako astindua ezin ahaztuz. Merengeek bestalde, Europako konpetiziotan jokaturako az-ken bi partiduak galdu egin zi-tuen krisian kakalarrituz, bil-botarrentzat zirika politago es-keiniz. Eta gabonetako errega-lu galanta oparitu zuten berri-ro ere 79-81 emaitzaz gara-ituz. Urte berri on!

Euskal ziklo-krossak gehiago merezi du

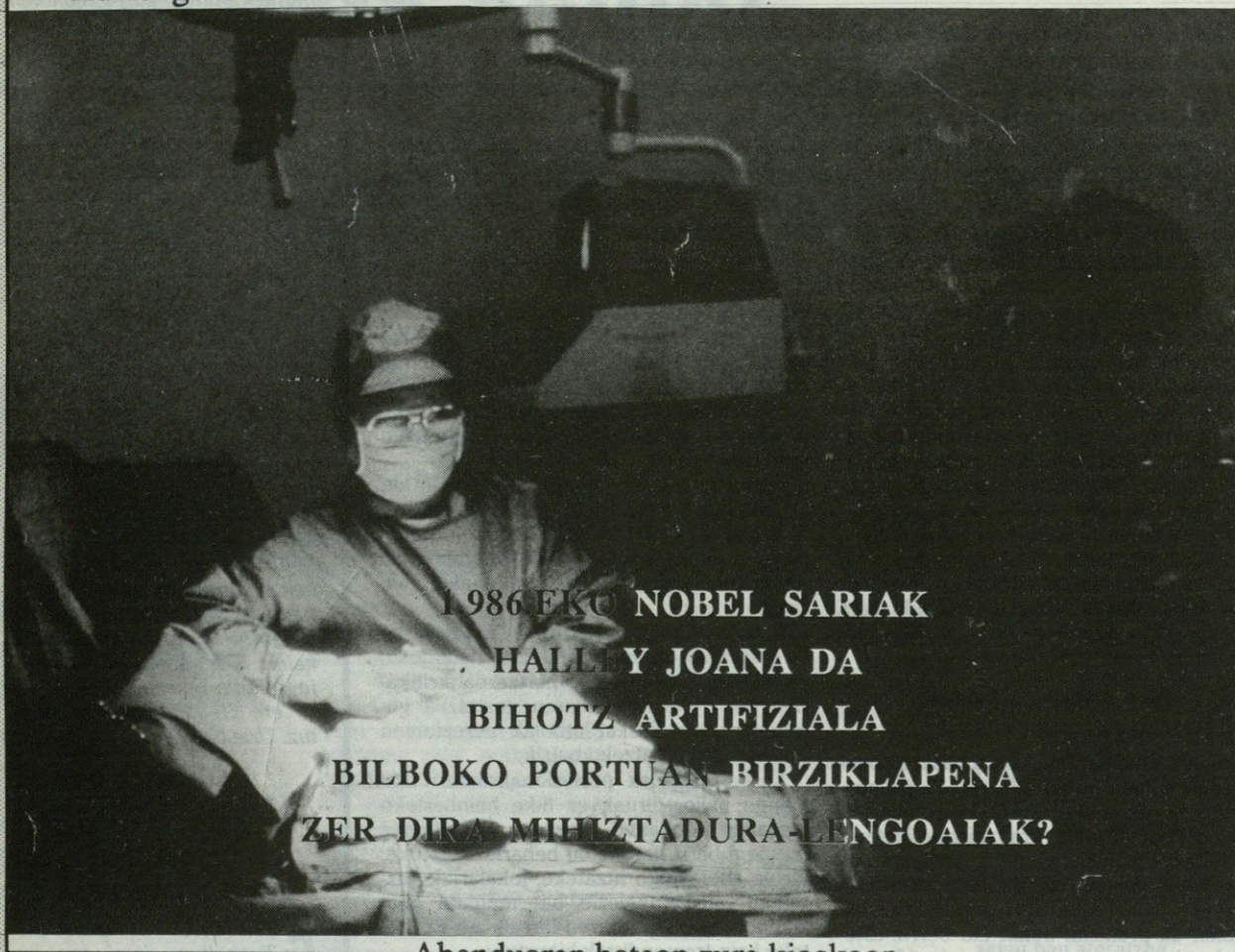
ESTATUKO Ziklo-kross Txapelketa ipini zen jo-koan joan den asteburuan, Hernanin gaztetxoan mailan eta Oviedon goi mailako profesio-nal eta amateurren mailan. Eta euskaldunentzat emaitza txalogarriak gertatu ziren de-netan. Kadetetan goitik behera menperatu zuten Jauregi zela-etako zirkuitoa (Aitor Odrizo-la gipuzkoarra irabazle), eta halaber goi mailan (profesio-naletan Egiarte bizkaitarra bi-garren —ikusle baten boltsare-kin kateatzearren kausaz— eta afizionatutan Duran arabarra aurren). Noizko dira orduan gure txirrindularientzako en-trenu eta konpetizio baldintza hobeak?

G.A.

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Hurrengo alean

1986 EKO NOBEL SARIAK
HALLEY JOANA DA
BIHOTZ ARTIFIZIALA
BILBOKO PORTUAN BIRZIKLAPENA
ZER DIRA MIHIZTADURA-LENGOAIK?

Abenduaren batean zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen sei ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....

Helbidea..... Lanbidea

Hiria..... Telefonoa

Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ 1.987.erako 2.200 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 4.100 pta.
- ☐ Hiru urterako 6.400 pta.
- ☐ 1.987.erako 2.750 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte. P.K. 361. DONOSTIA

Bertso berriak, izan nitzen korrikalariari jarriak

Pello ESNAL

2. saria, II. Basarri Bertso Paper Lehiaketan

Barre egin nahi duenak
adi beza adi:
ni ere izana naiz
korrikalari.
Gorputzez baldar samar
eta zangoz nagi,
ez nauzu garindarra,
Pello edo Juan Mari.
Baina, zer ixtori!,
ez al dago ongi
zenbait zilbor lodi
dantzan jartze hori?
Kontatuko dizuet
bertso kantari.

Maratoiaren moda
etorri zen eta
denok bihurtu ginen
erdi atleta.
Nik ere harrapatu
bait nuen kasketa,
han hasi nintzen footing
egiten herrenka.
Ez bada errenta
motorra erreta
dagoen Lambreta
baten konpoketa,
sasoiko nengoen ni
ajez beteta!

Footing-ean jo ta ke,
buru ta belarri,
egin nuen hamaika
joan-etorri.
Hasiera batean
estu eta larri,
azkenerako nintzen
oilar samar jarri:
«Zer Iruntxiberri
eta zer Pakirri,
onena heorri,
eutsi sasoi horri!
Zergatik ez herriko
jaietan korri?».

Halakoren batean
heldu zen eguna,
parranda haundi baten
biharamuna.
Diana entzun eta,
hura garizuma!
nahi orduko ez nuen
topatu komuna.
Buruan lurruna,
hanketan beruna,
soinean iluna
txandal marraduna...
Kalera irten nintzen
gizon txukuna!

Ez linimento Sloan
eta ez jarabe
han nintzen irteeran
gosaldutxo gabe.
Tiroa entzun eta,
«altza porru, dale!»,
hura zen korritzea
tximistaren pare.
Haseiran aire,
harro kalez kale,
berekale bare,
erruki eskale.
Azkarrago ibiltzen da
zenbait txitxare.

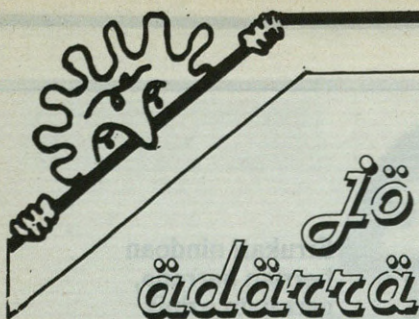
Korrikari ekin nion
martxa airosoan,
hala segitzekotan
bide osoan.
Kontuak hasi ziren
bigarren pausoan,
flakiak harrapatu
ninduen lazoan.
Begiak lausoan,
indarrak auzoan,
barea erasoan
zilbor erosoan...
dortsala bera ere
enbarazoan.

Errukari nindoan
herrian barrena,
garraiatu ezinik
tripa-barrena.
Entzun ere entzun nuen:
«hau astakirtena,
hildakoa zirudik
zulotik irtena».
Hain zen nabarmena
zangoen herrena
hanka bat aurrena,
gero bigarrena,
zuzenago ibiltzen da
kostako trena.

Izerditan botata
hiruzpalau litro,
pentsatzen jarri nintzen
ni neurekiko:
«Aurretik dituk denak,
neska eta mutiko,
atzetik gehienez bi,
Mertxe eta Juanito.
Laster haiz, txikito,
estul ta gonbito.
Zertarako ito?
Uztak eta kito.
Nola izan hindekek
hain txoropito?

Kilometro dexente
dira hogeitabost,
etxe parera heltzeko
egin behar bost.
Han amak esan zidan
«nekatua zatoz»,
emazteak «animo»,
txalo eta zahatoz.
Baina ni indar motz,
planto erronka joz:
«Zer aupa eta hots,
zer otxo kuartos!
Nahiko korrika egin
diagu gaurkoz».

Egia aitortzea
gauza derrigorra:
ez naiz aeroplanua,
ez naiz Concord-a.
Behin aterako eta
sententzi gogorra:
txukunago ibiltzen
omen da mozkorra.
Baina ez izorra,
mekasuen la txorra!,
nahi duenak horra
non duen rekord-a.
Ontzeko ez du behar
oso bizkorra.

HEGOAFRIKAN

Amnesty Internationaleko ikuska-tzaile batzu Hegoafrikako espetxe batetara doaz, giza-eskubideen egoeraz txosten bat egin asmoz:

— Mesedez, azal dadila 42. pre-soa!

Eta han agertzen da beltz bat ze-haro kolpatua, ubelduz beteta, zauriak gorputz guztian...

— Eta hiri zer gertatu zaik?

— Banindoan kaletik eta espaloi batetik bestera pasatzerakoan txuri batek gidatzen zuen kotxe batek har-rapatu, kristala puskatu eta hantxe gelditu nintzen.

— Eta horregatik al zaude gartzelan?

— Bai, bai, horregatik.

— Eta zein kargu jarri dituzte zure aurka?

— «Besteren etxean sartzea».

Honekin hitzeginda gero 94. pre-soa deitzen dute eta hau ere bestea baino okerrago oraindik:

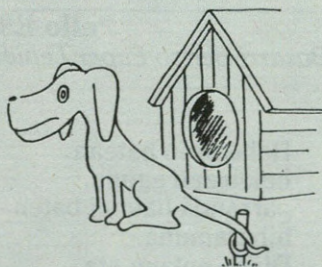
— Bada ni, karretera gurutzatzera nindoan, txuri batek gidatzen zuen kotxeak harrapatu, aurreko kristala hautsi eta atzekotik atera nintzen kolpearekin.

— Eta zu ere horregatik al zaude kartzelan?

— Bai, bai, horregatik.

— Eta zein kargu jarri dute zure aurka?

— «Bestearen etxean sartzea» eta «lhesketa-entsegua».

PLENTZIRA

Kasu hau Plentzitik Bilbora zihoan baserritar bati gertatu omen zitzaion. Ikusiko duzueñ bezala gertaera erdaraz izan zen, baina guk euskaratu egin dugu.

Esan bezala, ba omen zihoan gure baserritarra Plentzitik Bilbora eta bide erdian edo, guardia zibilen kontrola:

— Ño! Gaur ere badiagu zerbait —pentsatu omen zuen—.

Gelditzen dute bide bazterrean eta:

— Nora zoaz?

— Plentzira!

— Plentzira? Adarra jotzen ala?

Ea, esan ezak nora hoan.

— Plentzira.

— Baina nola Plentzira? Handik hator eta! Kontrako direkzioa daramak eta! Ea, nora hoa?

— Plentzira!

— Ederki! Ederki! Ea, ekarri dokumentazioa!

— Ez daukat!

— Gurdia?

— Nirea!

— Ea, gurdia ren jabetza-dokumentazioa!

— Ez daukat!

— Eta astoa?

— Nirea!

— Jabetza-dokumentazioa hor al daramazu?

— Ez!

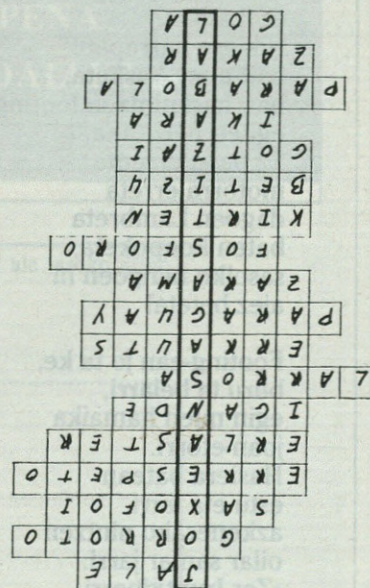
— Beno, beno... nahikoa diagul! Goazemak komisariara!

— Esaten nian bada, nik, Plentzira nindoala!

zutabegrama

Zutabe nagusian euskal idazle baten izen-abizena aterako da.

- 1.— Jaten zaletua.
- 2.— Ezin ikusia.
- 3.— Musika tresna.
- 4.— Begirune.
- 5.— Insektu.
- 6.— Aste eguna.
- 7.— Lore usaintsua.
- 8.— Ondo erre ondoren gertatzen dena.
- 9.— Hego Amerikako Herria.
- 10.— Rock talde euskalduna.
- 11.— Gai kimikoa.
- 12.— Helduleku.
- 13.— Mendiko behi-azienda.
- 14.— Eleiz-hierarka.
- 15.— Beldurra.
- 16.— Zerbait argitzeko erabiltzen den ixtorioa.
- 17.— Itsusi.
- 18.— Eroak bezala baloiaren atzetik zera hau lortu nahiean.

osasunaren arduraz

Zer dio gaixoak asistentziari buruz?

I NSALUD-ek, nazio mailan egin duen inkesta batek dioenez, Aseguru Sozialeko zerbitzuak erabiltzen dituztenetan, %61,8k medikuak emandako ohar eta aginduak hitzez hitz betetzen ditu.

Beste galdera bati erantzunez, aseguru medikuarengana doazenetako %74,5ek pentsatzen du medikuak batikaren bat agindu behar diola; bestalde, medikuen %23,6k errezetak zertarako behar dituen galdetzen dio gaixoari eta ea nork agindu ote dion botika hori. Medikuen %12,3 errezeta egitera soilik mugatzen da, eta %3,5 bakarrik dira errezetak egitera ukatzen direnak.

Inkesta erantzun zutenetan, %5,8 dira medikua ez den norbaiten aginduz botikak hartzen dituztenak. Inkesta egiteko orduan hartzen ari ziren botiken kopuruari dagokionez, %33,1ek ez zuen inolako botikarik hartzen, %20,5 eta %17,7k bat edo bi hartzen zituzten bitartean, hurrenez hurren. Eta botikari buruz zer? %41ek dioenez, beharrezkoa da botikaria farmazian egotea (ohar eta argibideak emateko batipat), %36entzat presentzia hori nahitaezkoa izateraino iritsi da, %22ri berdin iruditzen zaien bitartean.

Gizarte Segurantzak urtero botikatan gastatzen dituen berrehun mila milioi pezetei buruz galdegekin zaienean, batzuren ustez (%16,1) medikuek gehiegi pentsatu gabe errezetatzen dutela, edo beste batzuk diotenez (%15,2) jendea edozer gauzagaratik joaten dela medikuarengana izango lirateke arrazoi nagusiak.

Xabier AGIRRE

a ze flasha!

Kurrin, kurrin korrika

EZAGUNAK genituen Erribera aldean, San Adrian-en hain zuzen ere, festetan ospatzen diren zerri-karrerak, edota hobeto esanda, nafartarren jerga erabiliz kuto-karrerak.

Famosoak egin ziren horietan Martin Villa eta Barrionuevo bezalako korrikalari bikainak. Atzean utzi izan dituzte beti beren galgako beste hainbat eta hainbat zerri, nahiz eta aurrekoak bezain izen handikoak izan.

Oraingo honetan ordea, eta gure argazkilariaren bidaiak direla medio, munduan barrena ere horrelakorik ere egiten dela frogatzen dezakegu. Astakirten konplejua zeukanak badauka orain zertan bermatu bere astakirtentasuna.

Hara non eta Ameriketara. Estatu Batuetara zehatzago izatearren. Springfield izeneko herrian ohitura arrunta izateaz gain espektakulo izugarria da zerri lasterketak egitea.

Pista, tribunak... zapi bana zenbakia ederki ikusiko delarik... eta pastel bat zerrien aurretik hauek pastelaren atzetik korri egin dezaten eta bitartean kurrin kurrin batzuk bota ditzaten.

Ikuskizun bikaina. Ez dakigu sarrerarekin batera koloniar bustitako painoluren bat ematen duten edota zerri amerikarrek kiretsik ez daukaten.

Dakiguna da izenak jartzeko orduan askoz ere sosoagoak direla amerikar horiek. Ez dute ez Erriberako gure lagunak graziarik.

Apustulariren bati igual otuko zaio espezialidade hau hedatzea. Gerta daiteke suertea izatea eta uste baino arrakasta handiagoa izatea gure artean.

Hala balitz prest geundeko pastela jartzera. Hori bai, ez genuke jakingo noren alde egin apustu. Izan ere, a ze zerriak hemengoak!

Martin ARANA

«Kongresu» baten ausentziatik

ANTTONEK arrazoi zuen: hura ez zen Kongresua. Azpeitiko Antzerki Topaketen azken edizioarekin batera, abenduan, burutu ziren ihardunaldi horiek ez ziren antzerkiari zor zaion Kongresua. Euskal Antzerkiaren Historiak beste data oroigarria lortu duen arren. Zalantzarik gabe erabili egingo den gertaera. Garrantzitsuena, hala ere, egun horietan zehar esandakoa eta bizitakoa da. Eta han izan ziren euskal antzerkiko ahots ia guztiak, eta antzerkiarekin bazterreko hartuemanak duten beste zenbait ere. Giro lasaia nabari da, konbibentzia giroa; nigana iritsi den elemento sonoroan behintzat ez da birao larregirik entzuten, eta ez dirudi inork Eugenio Arozena paparretik heldu eta muturrekoka erabili zuenik. Antzerkilaria pizti zibilizatua bait da.

Makina bat txosten, eta urdailek edo bazkaritarako deiek soilik etetzen zituzten eztabaida mamitsuak, nahiz ez oso zehatzak askotan. Badi-rudi, antzezlariek horrelako elkartze baten sekulako premian zeudela, eta horregatik, norberak berea botatzen zuela, behingoz, antzezten zena-rekin zinez interesaturik zegoen entzulego baten aurrean. Antzerkia eta komunikabideak; antzerkigile

dunaren aurrean planteiatutako zailtasunak; eta nola ez, profesionalismo eta amateurismoaren gai eternoak.

ALDERDI pragmatikoa, praktikoa, eragilea, zehatza, zuzena, mamira doana izan du eskas elkar topatze horrek. Entzun ditudan kasetetan, soilik, amaiera aldean bururatzen zaie batzuri puntu zehatzak apuntatzea, zerbait erre-daktatzea, auskalo noiz kaleratuko den «Kongresuaren liburuaren» zai egon gabe. Eta, Anttonek arrazoi zuen: erabakiak, erabakiak. Aukera paregabea zen, datorren urteko «Kongresu» posiblearen zai egon gabe, gai konkretu bakoitzaren inguruan batzordeak sortu, gabeziak anotatu eta lanean hastekoa.

Saio bakoitzeko gabezia izan bazen ere, komunikabidekoak apur bat haur-oihaletan egon zirela iruditu zait. Ez zuen inork aipatu «Antzerti berezia» izenez kaleratzen zen/den aldizkari-irain hori. Eta informazio mailan, antzerkiaren inguruan guztia dago eginkizun. Eta egingo den oro izango da antzerkiaren onerako. Antzerkiaren prentsa bulego bat adibidez, aldian aldian komunikabidetara oharrak bidaltzeko, edo buletinaren bat argitaratzeko, bertan antzerki talde nahiz kazetalarik prestuak bilduz.

AUSENTZIEN artean, nabarmen izan zen, «kongresukide» zenbaiten ahotan «artista» gisa izendatuak izan ziren horienak. Subentzioen arabera sortu eta desegiten diren talde fantasma horiek elikatzen dituzten artistena. Beren konparezentzia ezarekin, beren interes eza frogatu zutenak.

Ausentzien artean ere, agian zehatzasun ezak erakarrirako ausentzia dateke, antzerki taldeen eremu ohizkoetatik at geratzen diren lurraldeekiko ardura berezi batena aipa daiteke.

Preokupazio gehiegi «produktioa» nola saldu asmatzen. Preokupazio gutxi egi loturak finkatzen. Esperientzia pertsonal eta taldeko interesgarri anitz. Salaketa zorrotz urriak. Azken hauen artean Koldo Tapiak kon-tatzen duena antologia batetarakoa da: lauhun mila pezetako gastua antzerki emanaldia antolatzen, hamabost jende ikuskizuna konten-platzen, eta diputazioko teknokrataren ardura bakarra, ea emankizuna egin zen ala ez.

Anttonek, agian arrazoi zuen azpijokoarena aipatzean. Hauteskun-deak pasatuak ziren, eta lejislatzio berrian antzerkiaren inguruan gerta daitekeena ez dago batere argi. Itxura denez, Eugenio Arozenak Lakuan zerbait fabore galdu ditu, eta erretiradarako konpuertak zabal-tzen ari da, amnesiarako sekulako abilezia erakutsiz.

ANTZOKI kopuru gutxiene-koa, emanaldi finkoak, jes-tioa, dokumentazio zentrua, kredituak, diru-laguntzak, antzerki taldeen arteko hartuemanak estutu, «Antzerti»ekin zer egin, eta beste gauza asko. Batzu, benetan eskura-gaitz agertzen dira euskal antzerkia non dagoen erreparatuz gero. Baina hastapeneko urratsak eman daitez-ke, gauza ttipitatik hasiz... Berririo has gintezke leloarekin, baina hobe dugu leloak eta jarrera itxiegiak alde batera utzi. Anttonek arrazoi zuen, antzerkiaren etorkizuna egon dadila antzezlariaren esku, orduan akatsak eta aziertoak geureak izan-go dira, geureak izango dira.

Mikel ANTZA

Eros ezazu

ZEURE ETXE

LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrean bazera, edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiazko balioaren %70taraino finantzatzeko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzera eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

ETXEBIZITZA EROSI EDO BESTE BEHARRIZANETARAKO HIPOTEKAZKO KREDITUAK GURE BEZEROENTZAKO. PERTSONA FISIKO EDO JURIDIKOENTZAKO BEREN NEGOZIOTARAKO. ETXAGILEENTZAKO: HITZARMEN DESBERDINAK ERAKUNDE PUBLIKOEKIN. KONTSULTA EZAZU.

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"
